

กระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2562

กระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม
ชฎาธร ยุติธรรมวงศ์
คณะนิติศาสตร์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.วัชรชัย จิรจินดากุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ)

..... กรรมการ
(ดร.วัชรชัย จิรจินดากุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์)

..... คณบดี
(รองศาสตราจารย์นเรศร์ เกษะประกร)

_____/_____/_____

บทคัดย่อ

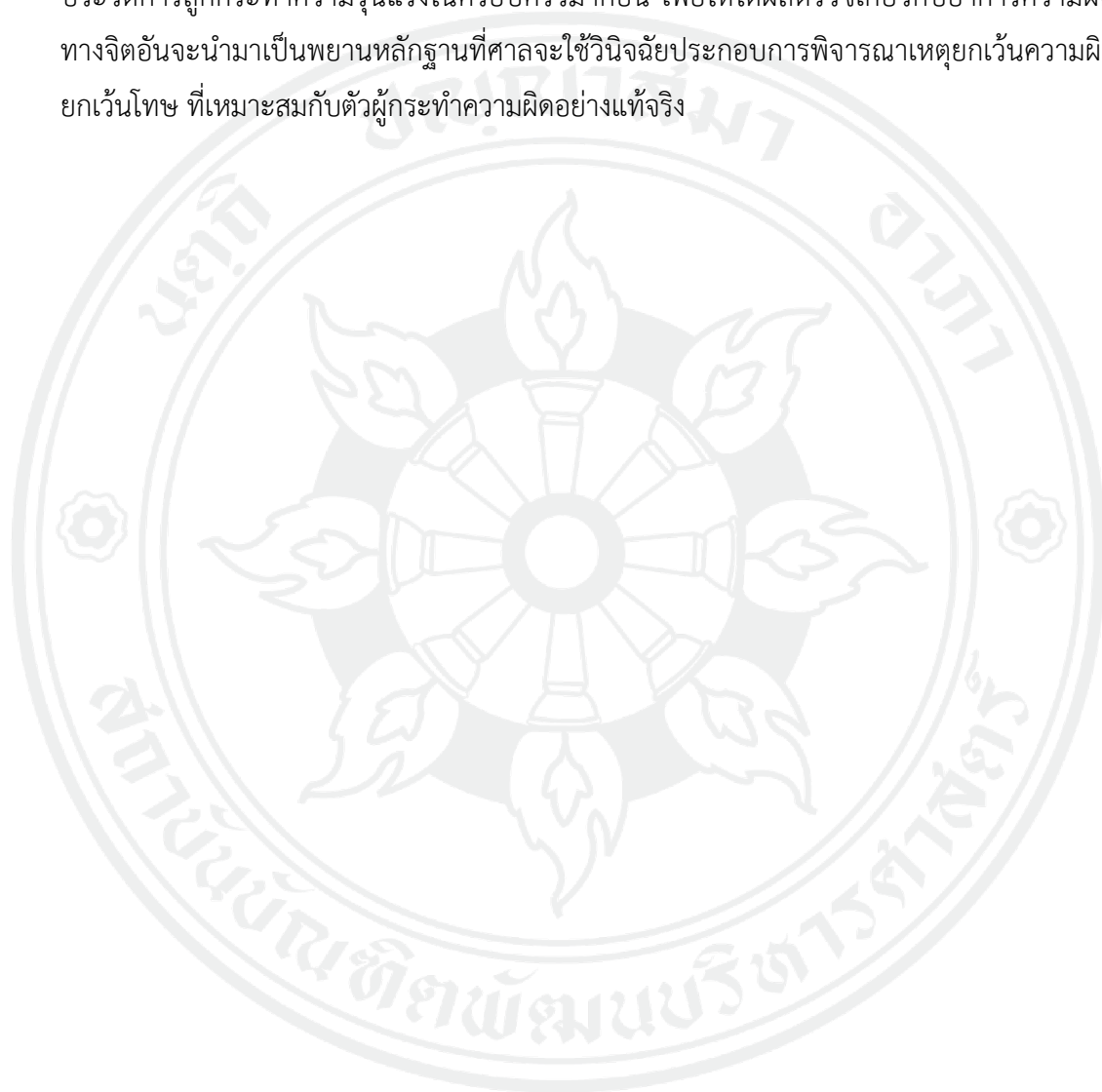
ชื่อวิทยานิพนธ์	กระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย สะสม
ชื่อผู้เขียน	นางสาวชญานทร ยุติธรรมวงษ์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2562

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม (Battered Woman Syndrome: BWS) โดยผู้เขียนได้แบ่งประเด็นกฎหมายเพื่อวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1 การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ 2 โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

ในการศึกษานี้ได้นำแนวคิดจากทฤษฎีวงจรความรุนแรง (Cycle Theory of Violence) และทฤษฎีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ ดร. เลนอร์ วอล์กเกอร์ (Lenore Walker) ได้ศึกษาเพื่อนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการ Battered Women Syndrome ดังนั้นกรณีคดีที่เกิดจากการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงของหญิงที่มีอาการความเครียดสะสมจึงควรมีกระบวนการพิจารณาความรับผิดชอบที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากความรับผิดชอบจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป แต่จากการศึกษาแนวคำพิพากษาพบว่าลักษณะความผิดที่เกิดขึ้นจะถูกจัดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และมีกระบวนการพิจารณาที่มีลักษณะของการทำร้ายระหว่างบุคคลทั่วไป ทำให้หญิงที่เคยเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงต้องกลายเป็นอาชญากร เนื่องจากลักษณะความผิดที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงหรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดแล้ว จะไม่สามารถปรับใช้กับเหตุยกเว้นโทษ หรือยกเว้นความผิดได้เลย ซึ่งประเด็นการนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติการถูกกระทำความรุนแรงของผู้กระทำความผิด และการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายถึงอาการความผิดปกติทางจิตที่เป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือความรู้ความเข้าใจของบุคคลทั่วไปและสามารถชี้ให้เห็นถึงมูลเหตุแห่งการกระทำความผิดอันอาจมีผลต่อการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญา ที่กฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจแต่กลับพบว่าศาลมีการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้น้อยมาก ดังนั้นรัฐหรือ

ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในคดีจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับอาการ Battered Women Syndrome เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด

ผู้เขียนขอเสนอแนะแก้ไขประเด็นของความรับผิดชอบทางอาญา และประเด็นการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยควรให้มีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในทุกกรณีที่มีการกระทำความผิดของหญิงที่พบว่า มีประวัติการถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน เพื่อให้ได้ผลตรวจเกี่ยวกับอาการความผิดปกติทางจิตอันจะนำมาเป็นพยานหลักฐานที่ศาลจะใช้วินิจฉัยประกอบการพิจารณาเหตุยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษ ที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง

ABSTRACT

Title of Thesis	Criminal Procedure and Liability of Battered Women Syndrome
Author	Chayathorn Yuttithamwong
Degree	Master of Laws
Year	2019

The purpose of this thesis is to study the proceedings and criminal responsibilities about the battered woman syndrome (BWS). The legal issues were divided by the author for analyses into two groups: 1) proving the expert witnesses in the proceedings according to the criminal procedure code and 2) criminal liability structures according to the criminal code. The guidelines for amending laws according to the current Thai society were also analyzed and found.

In this study, the cycle theory of violence and the theory of learned helplessness that were the psychological theories studied by Dr. Lenore Walker were applied to explaining the violent responses of the women violently hurt in their families in order to reflect that the domestic violence was a key factor of the battered women syndrome. Therefore, the cases caused by the violent responses by the women with accumulated stress should have special proceedings that are different from the liabilities for general interpersonal violence. By studying courts' decisions, it was found that the crimes were entered to the process of criminal justice and the proceedings for the general interpersonal violence were used. Consequently, the women who were the

victims became the criminals because of the characteristics of the crimes. By considering the facts and motivations of the crimes, these could not be applied to the exemptions from punishments and criminal liabilities. Hence, presenting the facts about the violence records of the criminals and proving expert witnesses are very important for explaining the psychological disorders that are beyond the understandings of normal people. These can also indicate the motivations of the crimes that may affect the criminal liabilities. Although the courts were legally authorized to use discretions, it was found that the courts rarely applied the mentioned act. Thus, the government or all stakeholders in the cases must mutually find truths about BWS in order to ensure the justice and suitable for the criminals.

It is suggested by the author to amend the criminal liabilities and proving the expert witnesses by proving the expert witnesses in all cases with the crimes of the women having the domestic violence records in order to obtain the screening results about the psychological disorders that may be evidences that the courts can use for the considerations with the exemptions of the crimes or punishments really suitable for the criminals

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณาและความอนุเคราะห์อย่างสูงจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ดังจะกล่าวต่อไปนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. วัชรชัย จิรจินดากุล ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำรวมไปถึงการชี้แนะแนวทางในการศึกษาวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่ผู้เขียนเริ่มหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ตลอดมาจนผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองเป็นผู้ที่ได้ให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนเป็นอย่างยิ่ง ให้คำชี้แนะและแนะแนวทางในการศึกษาตลอดจนชี้ให้ผู้เขียนตระหนักถึงปัญหาที่เป็นประโยชน์และมีความสำคัญในการจัดทำวิทยานิพนธ์ตลอดจนคอยให้ความช่วยเหลือ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กราบขอบพระคุณคณะผู้พิพากษาประจำศาลอาญากรุงเทพใต้ที่ได้ให้ความเมตตาในการให้การสัมภาษณ์และให้คำแนะนำกับผู้เขียน จนทำให้ผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนถึงการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และคุณความดีอันเกิดแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอมอบความดีนั้นให้แก่บุคคลทุกท่านที่ได้กล่าวมาตลอดจนท่านผู้เขียนตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาอ้างอิงแต่ถ้าหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอกราบขอภัยมานะที่นี้และขอน้อมรับเอาไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชญาธร ยุติธรรมวงษ์

กันยายน 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัยและแนวทางการนำเสนอ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม.....	11
2.1 แนวคิด ทฤษฎี และความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม	11
2.1.1 ความหมายของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม	11
2.1.2 ลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม : การทนอยู่ การแยกทาง และ การทำร้ายตัวเอง.....	13
2.1.3 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง และความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (โดย Lenore Walker)	14

2.1.4 สาเหตุของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมกระทำคามผิดตามกฎหมายอาญา	23
2.1.4.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยา: สาเหตุการกระทำคามผิดของผู้กระทำคามผิด	24
2.1.4.2 ทฤษฎีด้านจิตวิทยา: จิตวิเคราะห์และบุคลิกภาพ.....	25
2.1.4.3 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา: พฤติกรรมอาชญากรรมของมนุษย์.....	26
2.1.4.4 ทฤษฎีพันธะทางสังคม: ความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม.....	27
2.1.4.5 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist): แนวคิดเสรีนิยม.....	28
2.1.4.6 ตัวบทกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดคามผิดของหญิงที่ถูกทำร้าย ตอบโต้กลับผู้ที่กระทำคามรุนแรง.....	29
2.2 กระบวนการพิจารณาทางอาญาและการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ	30
2.2.1 พยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	30
2.2.2 ความหมายของผู้เชี่ยวชาญ expert witness.....	33
2.2.3 การสืบพยานบุคคล กรณีพยานผู้เชี่ยวชาญ	34
2.2.4 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือ Amicus Curiae	38
2.2.5 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในศาล.....	38
2.3 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญา.....	40
2.3.1 ทฤษฎีการป้องกันการกระทำที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น	41
2.3.2 โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law).....	43
2.3.3 โครงสร้างความรับผิดชอบอาญาของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์.....	45
บทที่ 3 กระบวนการพิจารณาและการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม.....	47
3.1 บทบาทของทนายความในกระบวนการพิจารณาคดี	49
3.1.1 การรับรองสิทธิการมีทนายความของจำเลยในชั้นพิจารณาคดี.....	50
3.2 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในประเทศอังกฤษ	51
3.3 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในประเทศสหรัฐอเมริกา	53
3.4 การนำสืบหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในประเทศไทย.....	55

3.4.1 ตัวอย่างคำพิพากษาคดี กรณีอ้างเหตุป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68	56
3.4.2 กรณีอ้างเหตุวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65	57
3.4.3 กรณีอ้างเหตุบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72	58
3.4.4 กรณีมีความผิดและศาลสั่งรอกการลงโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56	58
3.5 ประเด็นสำคัญของการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ	60
บทที่ 4 ความรับผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม	61
4.1 การพิจารณาความรับผิดทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศอังกฤษ	63
4.1.1 การป้องกันตนเอง (Self Defense)	63
4.1.2 ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) หรือ บันดาลโทสะ (Provocation)	66
4.1.3 เป็นเหตุลดหย่อนความรับผิด (Diminish responsibility)	71
4.1.4 ตัวอย่างคดี Battered Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ	72
4.2 การพิจารณาความรับผิดทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศสหรัฐอเมริกา	75
4.2.1 การป้องกันตนเอง (Self Defense)	75
4.2.2 กรณีบกพร่องทางจิตใจ (Insanity)	78
4.2.3 ตัวอย่างคดี Battered Woman Syndrome ในประเทศสหรัฐอเมริกา	82
4.3 การพิจารณาความรับผิดทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายตามกฎหมายไทย	86
4.3.1 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	86
4.3.2 เหตุยกเว้นความผิด	88
4.3.3 เหตุยกเว้นโทษ	90
4.3.4 เหตุลดโทษ	92
4.4 วินิจฉัยความรับผิดทางอาญากับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม เปรียบเทียบ กฎหมายไทยและต่างประเทศ	97
4.4.1 กรณีการอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	98
4.4.2 การอ้างบันดาลโทสะ	99

4.4.3 กรณีการอ้างวิกลจริต	100
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	104
5.1 บทสรุป.....	104
5.1.1 การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญกับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม	104
5.1.2 ข้อพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญากับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม	106
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	108
5.2.1 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับคดีการกระทำความผิดของ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม.....	109
5.2.1.1 การจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญประจำศาลอาญา.....	109
5.2.1.2 แนวทางการแก้ไขการรับฟังพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา.....	109
5.2.2 การปรับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 สำหรับกรณีการกระทำความผิด ของ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม.....	110
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก.....	118
ประวัติผู้เขียน.....	124

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอาการ BWS และการต่อสู้ทางกฎหมายของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย

ระหว่าง ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย 102

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 Cycle Theory of Violence..... 16

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัวได้รับความตระหนักว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากพบว่า ประเทศไทยมีสถานการณ์การใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ที่แนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม รายงานสถิติความรุนแรงในครอบครัวว่าเพิ่มสูงขึ้นกว่าอดีตมาก โดยในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม ปี พ.ศ. 2561 มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับเด็กและสตรี สูงถึง 83.6% เฉลี่ยมากถึง 5 คนต่อวัน¹ และจากผลการเก็บข้อมูลผู้ขอรับบริการ จากศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร 1300 พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีข้อมูลเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น 1,869 ราย เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมีจำนวน 1,578 ราย (เพิ่มขึ้น 291 ราย) แสดงให้เห็นว่าสถิติความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปี และยังพบอีกว่าความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นคดีในปี พ.ศ. 2559 จำนวน 797 คดีและในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 1,207 คดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นคดี ยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าว มีผลต่อความสงบสุขของทุกคนในครอบครัว ตลอดจนชุมชนและสังคมส่วนรวมและยังส่งผลกระทบต่ออนาคตของผู้เยาว์เพราะอาจจะมีการซึมซับเอาการกระทำที่รุนแรงติดไปได้

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาและเพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ หรือ ซีดีอว (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW)² ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศ จัดทำโดยองค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม

¹ กรุงเทพธุรกิจ, “สถิติความรุนแรงในครอบครัวพุ่ง 83%,” ค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2018, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/808864>.

² ประวิทย์ ร้อยแก้ว และ สุภารัตน์ เสรีวัฒน์, “กฎหมายว่าด้วยความรุนแรงเกี่ยวกับครอบครัวและการดำเนินคดี” NoozUP News, “สถิติความรุนแรงในครอบครัวยังพุ่งสูง,” ค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2018, จาก <http://www.noozup.news/318797/>. เนินงานตามกฎหมาย บทวิเคราะห์สำหรับประเทศไทยในภูมิภาคอาเซียนตามมาตรฐานสากลและการปฏิบัติที่ดี, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: องค์การเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ, 2559.

พ.ศ. 2528 โดยอนุสัญญา CEDAW นั้น เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง โดยกำหนดบรรทัดฐานและมาตรฐานในเรื่องการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และได้ยอมรับว่าการกระทำความรุนแรงต่อสตรีเป็นการละเมิดและลิดรอนสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้หญิง ทำให้เกิดความเสมอภาคเชิงผลลัพธ์ มุ่งเน้นเรื่องสิทธิสตรี รวมถึงการปกป้องสิทธิมนุษยชนประเด็นอื่น ๆ ต่อสตรี และให้ความสำคัญกับพันธสัญญาของรัฐ โดยรัฐภาคีมีหน้าที่ต้องรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีของสหประชาชาติ และมีการออกกฎหมายภายในเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมต่อสตรี³

ผลจากการเข้าเป็นรัฐภาคีตามอนุสัญญาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องอนุรักษ์การกฎหมายเพื่อรองรับพันธกรณีที่เกิดขึ้น โดยได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และได้มีการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ไรก็ดีจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 32 ปี ที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญา CEDAW และกว่า 10 ปีที่มีการประกาศและบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ยังพบว่าความคืบหน้าในการยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงก็ยังล่าช้าอยู่มาก ผู้หญิงยังคงไม่ได้รับความเป็นธรรมในหลายเรื่อง และยังมีข่าวที่เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาข้อมูลสถิติที่รวบรวมโดยมูลนิธิเพื่อนหญิงและมูลนิธิพิทักษ์สตรีพบว่า มีเหตุการณ์ที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกระทำด้วยความรุนแรง และถูกนำเสนอฟานหนังสือพิมพ์ช่วงปีล่าสุด คือ พ.ศ. 2560 ตั้งแต่เดือน มกราคม-ธันวาคม ที่ผ่านมา ข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมีมากถึง 65 ครั้ง โดยส่วนใหญ่พบว่า เป็นฝ่ายหญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย และยังพบอีกว่ามีเหตุการณ์ที่พยายามทำร้ายถึงแก่ชีวิตมีจำนวนสูงถึง 18 ครั้ง ซึ่งตรงกับความเห็นของนักวิชาการส่วนหนึ่งที่ได้ให้ความเห็นว่า ความรุนแรงในครอบครัว คือ กระบวนการฆ่าอย่างหนึ่งที่ฝ่ายชายกระทำต่อผู้หญิง เป็นอาชญากรรมที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴ และในเหตุการณ์การกระทำความรุนแรงที่มีจำนวนมากเหล่านั้นพบว่า มีเพียงไม่กี่เหตุการณ์เท่านั้นที่เป็นคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเพิกเฉยต่อการกระทำความรุนแรงของสังคม และปัญหาในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยต่อคดีความรุนแรงในครอบครัว

³ “อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ,” ค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2018, จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/cedawt.pdf>.

⁴ ประชาไท, “หมอนิม อาชญากรหรือเหยื่อความรุนแรง กระบวนการยุติธรรมที่ละเลยบริบท,” ค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2018, จาก <https://www.prachatai.com/journal/2016/12/69420>.

นอกจากนี้ จากการศึกษา พบว่า การกระทำความรุนแรงประเภทที่ภรรยาทำร้ายร่างกายสามี มีปริมาณมากขึ้น โดยสุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง หัวหน้าศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง ได้กล่าวถึงสถิติหญิงฆ่าสามีช่วง 4-5 ปีก่อน มีประมาณ 2 คน แต่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นปีละ 2-3 คน⁵ และตัวอย่างเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นข่าวใหญ่ และทำให้สังคมต้องกลับมาให้ความสนใจกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอีกครั้ง เมื่อเกิดคดีของคุณหมอต่านหนึ่งที่ถูกกล่าวหาว่าได้วางแผนฆ่าสามีของตัวเอง ด้วยการจ้ำจวนฆ่า ทำให้เกิดประเด็นพิจารณาเรื่อง ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ กับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย โดยในคดีนี้ อัยการได้สั่งฟ้องคุณหมอต่านนี้ ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน จากมูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามีของคุณหมอต่านคือ การถูกสามีของตนทำร้ายร่างกายอยู่บ่อยครั้ง และล่าสุดก่อนที่สามีของตนจะถูกฆ่าเสียชีวิต 1 เดือน พบว่าคุณหมอต่านได้เข้าแจ้งความว่าถูกทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรงถึงขั้นแท้งบุตร สุดท้ายศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้ประหารชีวิตคุณหมอ กรณีเหตุการณ์และพฤติกรรมเช่นนี้ ในทางวิชาการต่างประเทศจะเรียกพฤติกรรมเช่นนี้ว่า “Battered Woman Syndrome” หรือ “อาการความเครียดสะสมที่เกิดจากการถูกทำร้ายซ้ำ ๆ มาเป็นระยะเวลาแล้วเกิดการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงต่อผู้ที่ทำร้าย” ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกกลุ่มหญิงที่มีอาการดังกล่าวว่า “ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม หรือ BWS โดยในการศึกษาทางจิตวิทยาพฤติกรรมการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาจนเกิดเป็นความเครียดสะสม โดยอาการดังกล่าวไม่ใช่ลักษณะอาการของโรคจิต แต่เป็นอาการทางจิตในภาวะของคนที่เจอเรื่องเลวร้ายมาอย่างยาวนานของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจนเกิดเป็นความเครียดสะสม เป็นอาการทางจิตในกลุ่มอาการของ post traumatic syndrome disorder (PTSD) ซึ่งเป็นกลุ่มอาการที่เกิดขึ้นภายหลังการถูกทรมาน⁶

จากการศึกษาข้อมูลในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า ได้มีการนำเอา BWS ไปใช้ในทางกฎหมายว่าเป็น พยานหลักฐานที่ใช้เสนอเพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ว่ากระทำโดยป้องกันของผู้หญิงที่ต้องคดีฆ่าสามีของตน และได้มีการศึกษา วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลาย โดยในสหรัฐอเมริกาหลาย ๆ มลรัฐ ได้ยอมรับว่า หากจำเลยได้นำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้าพิสูจน์ต่อคณะลูกขุนและศาลได้ว่าตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย แล้วก็อาจพิสูจน์ถึงความเชื่อโดยสุจริตและสมเหตุสมผลว่าจะมี

⁵ “ฉันทฆ่าสามี!! ตราบาป...ไม่ยุติธรรม,” ค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2018 จาก <https://www.sanook.com/women/5875/>.

⁶ Lenore E. A. Walker, "The Battered Woman Syndrome," Fourth Edition. New York. the United States of America: Springer Publishing Company, 2016.

ภยันตรายต่อตนเองในขณะที่กระทำความผิดได้ ทั้งนี้แม้ยังไม่ได้มีการยอมรับอย่างชัดเจนแต่ก็มีความพยายามที่จะนำมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้หญิง⁷

นอกจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเทศอังกฤษเองก็ได้มีการนำเอา Battered Woman Syndrome (BWS) มาเป็นพยานหลักฐานที่ใช้เสนอเพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้ขอลดโทษด้วยเรื่องบันดาลโทสะ(provocation) หรือการทำให้เสียการควบคุมทางด้านอารมณ์และจิตใจ (loss of control) ส่วนในประเทศฝรั่งเศส⁸ ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรคล้ายกับประเทศไทยก็ได้มีการนำเอา Battered Woman Syndrome (BWS) มาปรับใช้ โดยให้ความสำคัญกับผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมากยิ่งขึ้น โดยมีการนำประวัติการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในอดีตมาใช้เป็นเหตุพิจารณาบรรเทาโทษได้ และเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 มีการเรียกร้องสิทธิสตรีให้ปล่อยตัวผู้หญิงที่ฆ่าสามีที่ทำร้ายและข่มขืนเธอกับลูกสาว 3 คน เป็นระยะเวลา 10 ปี นักวิชาการกล่าวว่าเธอมีอาการ BWS ผลการเรียกร้องของประชาชนที่ลงนามถึง 4 แสนคนทำให้ประธานาธิบดีฝรั่งเศสได้ใช้สิทธิอภัยโทษให้กับจำเลยดังกล่าว⁹

สำหรับกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้น เมื่อเกิดกรณีการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงของหญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจากสามี ไม่ว่าจะเป็นการทำร้ายร่างกาย การวางแผนหรือการฆาตกรรม กฎหมายอาญาก็จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดต้องได้รับโทษตามกฎหมาย หากขณะกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบความผิด ที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษ โดยไม่ได้คำนึงถึงประวัติการถูกกระทำด้วยความรุนแรงซึ่งเป็นที่มาของการกระทำความผิดของหญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวมาก่อน การกระทำดังกล่าวทำให้ผู้หญิงต้องกลายเป็นอาชญากร เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เคร่งครัดมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปราบปรามปัญหาอาชญากรรม เน้นการลงโทษผู้กระทำความผิด ควบคุมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม กฎหมายอาญาจะมุ่งพิจารณาการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดเป็นหลัก แม้จะมีบทบรรเทาโทษแต่บท

⁷ นภาพร ฉายตระกูล, “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558

http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5501031750_4132_3148.pdf.

⁸ VOICE TV Ltd.Thailand, “ปรน.ฝรั่งเศสอภัยโทษหญิงฆ่าสามีเพราะถูกทารุณกรรม,” ค้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2018 จาก <https://www.voicetv.co.th/read/446718>.

⁹ ปวีณี ไพรทอง, “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ฉบับที่ 1. ปีที่ 10.(มกราคม-มิถุนายน 2560): 115-139.

บรรเทาโทษเหล่านั้นก็ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อบรรเทาโทษกับพฤติการณ์การกระทำของหญิงที่ตอบกลับด้วยความรุนแรงจากการกระทำความรุนแรงของสามีได้

ดังนั้นหญิงในกลุ่มที่มีพฤติการณ์ตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงจึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากประมวลกฎหมายอาญาของไทย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประมวลกฎหมายอาญาของไทยเป็นกฎหมายที่เน้นการปราบปรามมิใช่การคุ้มครอง ซึ่งเป็นกฎหมายอาญาในรูปแบบเก่าที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากจึงไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหา และให้ความเป็นธรรมกับหญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome ดังกล่าวได้

นอกจากประมวลกฎหมายอาญา ที่ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome แล้ว การนำสืบพยานหลักฐานตามกฎหมายไทยก็ไม่ได้คำนึงถึงประวัติการถูกทำร้ายอย่างยาวนาน จนเกิดความเก็บกดอันนำมาซึ่งการก่อคดีของหญิงในกลุ่มนี้ ยกตัวอย่างเช่น การนำสืบพยานหลักฐานจากพนักงานสอบสวน การส่งคำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ แม้กระทั่งการนำสืบพยานหลักฐานของทนายจำเลยประกอบการพิจารณาตัดสินคดี ยังไม่ให้ความเป็นธรรมแก่หญิงในกลุ่มนี้เท่าที่ควรเนื่องจากเมื่อคดีเริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมพนักงานสอบสวนมักจะไม่มีการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเพื่อหามูลเหตุจูงใจให้กระทำความผิด แต่ได้กำหนดโทษไปตามการกระทำความผิดนั้น ไม่มีการพิจารณาถึงประวัติการถูกทำร้ายของผู้หญิงในอดีต มาใช้เพื่อพิจารณาบรรเทาโทษ หรือใช้เป็นเหตุผลโทษ

ภายใต้กระบวนการยุติธรรมของไทยยังไม่ให้ความเป็นธรรมเพียงพอกับหญิงในกลุ่ม Battered Woman Syndrome ทั้งในแง่ของโครงสร้างความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญา และกระบวนการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิด ทำให้ควรจะต้องปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมไทยให้สอดคล้องกับสถานะสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมไทยเป็นที่พึ่งหลักในการให้ความยุติธรรมกับคนในสังคมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ดังนั้นเพื่อเป็นการศึกษาหามาตรการทางกฎหมายเพื่อการป้องกันและคุ้มครองสิทธิและลดความเสี่ยงของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่ตกอยู่ในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome และเสี่ยงกับการไม่ได้รับความยุติธรรม หรือถูกเพิกเฉยจากกระบวนการการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญ ทำให้กลายเป็นผู้ที่มีเจตนากระทำความผิดและต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งที่ผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวก่อเหตุโดยภาวะทางจิต เนื่องจากเกรงกลัวต่ออันตรายและต้องการมีชีวิตรอด ในการนำสืบพยานหลักฐานจึงควรเป็นการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการบรรเทาโทษมิใช่เป็นเพื่อเป็นเหตุจูงใจในการกระทำความผิด จะทำให้หญิงใน

กลุ่มนี้ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมไทย ไม่ควรที่จะได้รับการลงโทษเหมือนกับการดำเนินคดีทางอาญาทั่วไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาความรับผิดชอบทางอาญากับการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ของหญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาช้านาน และได้มีการตอบโต้กลับ และกระบวนการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับคดีในผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการ Battered Woman Syndrome เพื่อให้หญิงที่อยู่ในกลุ่มดังกล่าวได้รับความเป็นธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยปราศจากความวิตกกังวลถึงสิทธิมนุษยชนและความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนำสืบพยานของนายจำเลยในต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่ใช้กับกรณีหญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาช้านาน
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทยในปัญหาความรับผิดชอบทางอาญากับการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ของหญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาช้านาน และได้มีการตอบโต้กลับ
3. เพื่อเสนอแนะ แนวทางในการปรับใช้การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญของนายจำเลยกับผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาช้านาน กับความรับผิดชอบทางอาญา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

หญิงที่มีความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและมีการตอบโต้กลับผู้ที่กระทำความรุนแรงนั้น มักมีความหวาดระแวงและตื่นกลัวต่อภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกทำร้ายซ้ำแล้วซ้ำเล่ามากกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้นการตอบโต้ต่อภัยอันตรายที่ตนเชื่อโดยสุจริตที่กำลังจะเกิดขึ้นจึงถือเป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตน จึงควรได้รับการยกเว้นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 หรือการกระทำที่ตอบโต้กลับเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา การอ้างการกระทำความผิดเนื่องจากความเชื่อว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย หรือบันดาลโทสะสะสม

ที่ยังไม่มีการกำหนดให้อาการดังกล่าวเป็นอาการป่วยทางจิตอย่างเป็นทางการ จึงไม่สามารถอ้างข้อต่อสู้นั้นได้ ดังนั้น หากกระบวนการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญจากนายจำเลยสามารถพิสูจน์ให้ศาลเข้าใจความผิดปกติทางจิตของหญิงที่ถูกทำร้ายสะสมถึงความเชื่อโดยสุจริตในอันตรายที่ใกล้จะถึง ประกอบกับการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของศาลที่อยู่บนหลักอรรถวิสัยของบุคคลที่กระทำการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายด้วยอาการ Battered Woman Syndrome จะทำให้เกิดความเป็นธรรมในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่กลับพบว่าศาลพิจารณากันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 และบันดลโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 จากการเปรียบเทียบกับวิญญูชนผู้ประสพภาวะเช่นนั้น ดังนั้นหากมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมต่อหญิงที่มีอาการ Battered Women Syndrome เช่น การเพิ่มบทบาทให้นายจำเลยนำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสืบให้เห็นถึงมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดตามบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ขึ้นไว้กับศาล โดยถูกต้องเพื่อให้เกิดการปรับใช้ความเชื่ออย่างสุจริตและมีความสมเหตุสมผล หรือเป็นบันดลโทษสะสม ประกอบการพิจารณาของศาลที่อยู่บนหลักอรรถวิสัยจึงทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีอาการ Battered Women Syndrome ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แบ่งการศึกษาประเด็นปัญหาใน 2 ด้าน โดยพิจารณาใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญของนายจำเลยเพื่อชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตและมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดหรือเป็นเหตุบรรเทาโทษ กรณีผู้หญิงทำร้ายหรือฆ่าสามีด้วยอาการความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงและได้ตอบโต้กลับ 2) ประเด็นปัญหาความรับผิดชอบกับการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ทางอาญา จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยและต่างประเทศ

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัยและแนวทางการนำเสนอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงเรื่องปัญหาการไม่ได้รับเป็นธรรมตามกฎหมาย กรณีผู้หญิงที่เป็นภรรยาและทำร้ายหรือฆ่าสามี ด้วยอาการความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงและได้ตอบโต้กลับ โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยข้อมูลเอกสาร(documentary research) จากเอกสารในหลายรูปแบบ ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัย สิ่งพิมพ์ รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ในเวปไซด์ข่าวสังคมต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลเอกสารของต่างประเทศ หรือเอกสารของประเทศไทยที่มีการเผยแพร่ทางเวปไซด์บนเครือข่าย

อินเทอร์เน็ต และข่าวสารจากโทรทัศน์เพื่อที่จะรู้ถึงสถานการณ์ในปัจจุบันและนำมาพิจารณาถึงปัญหาด้านต่าง ๆ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ทำการศึกษากฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงช่องว่างทางกฎหมายและสามารถนำข้อมูลมาทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เพื่อนำไปพัฒนากฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก และเพื่อให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติรวมถึงความเห็น ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามในการสัมภาษณ์ท่านผู้พิพากษาเพื่อใช้ในการประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

เมื่อได้รวบรวมและทำการศึกษาข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการแบ่งแยกข้อมูลออกตามหัวข้อที่ศึกษาเป็น 2 ประเด็นเพื่อทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นที่สำคัญ ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มุ่งวิเคราะห์ความแตกต่างของประเด็นปัญหาในประเทศที่เลือกมาศึกษา ทั้งนี้เมื่อได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงค่อยเขียนสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับ “ความไม่ยุติธรรม 2 รูปแบบในกระบวนการยุติธรรมไทยผ่านมุมมองของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม” ต่อไป

ผู้วิจัยได้วางแผนการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ออกเป็น 5 บท คือ บทที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา บทที่ 2 กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม จากนั้นได้แบ่งแยกประเด็นปัญหาที่ต้องการทำการศึกษาและวิเคราะห์ ออกเป็น 2 ประเด็น (บทที่ 3 และ 4) โดยแต่ละบทจะมีการนำเสนอประเด็นสภาพปัญหา ข้อพิจารณาทางกฎหมาย บทวิเคราะห์ประเด็นและบทสรุปในตัวในแต่ละบท ซึ่งผู้อ่านสามารถแยกอ่านบทใดก่อนก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับ โดยบทที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญของทนายจำเลย ในการใช้เพื่อพิสูจน์ให้เห็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดหรือเป็นเหตุบรรเทาโทษ บทที่ 4 จะวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบอาญากับการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม และในบทที่ 5 จะเป็นการสรุปและข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาการนำสืบพยานของทนายจำเลยในต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่ใช้กับกรณีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม
2. ทำให้เข้าใจถึงแนวความคิดของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทยในปัญหาความรับผิดชอบอาญากับการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

3. ทำให้ได้แนวทางในการปรับใช้การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญของทนายจำเลยกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม กับความรับผิดชอบทางอาญา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

1.7 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่า มีเอกสารวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจำนวน 3 เล่ม ซึ่งแต่ละเล่มมีเนื้อหาแตกต่างกัน และเป็นการกล่าวแยกแต่ละประเด็นแตกต่างจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีลักษณะการศึกษาแบบองค์รวม กล่าวคือ

1. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา” โดยนภาพร ฉายตระกูล¹⁰ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียบเรียงเกี่ยวกับกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมจากความรุนแรงในครอบครัวจนเป็นเหตุให้เกิดการตอบโต้กลับต่อผู้ที่ทำร้าย ซึ่งผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการตอบโต้กลับของผู้กระทำความผิดนั้นไม่อาจอ้างเหตุบรรเทาโทษจะประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้ทำให้ผู้หญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้รับความยุติธรรม ผู้เขียนเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดให้สถานะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน เป็นพฤติการณ์หนึ่งในการใช้พิจารณาโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมถึงสาเหตุการกระทำความผิดโดยการพิจารณาประวัติการถูกกระทำด้วยความรุนแรง อีกทั้งให้ความสำคัญกับสถานะแห่งจิตของผู้กระทำความผิดจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา

2. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “บันดาลโทษด้วยเหตุสะสมมา” โดยทรงพล ลังการ์พินธุ์¹¹ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียบเรียงเกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งการข่มเหงสะสมสืบเนื่องกันมาจนเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดบันดาลโทษขึ้น แม้การข่มเหงในครั้งที่สุดจะไม่ร้ายแรงเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชนบันดาลโทษ ผู้เขียนเสนอแนะว่าการข่มเหงในลักษณะดังกล่าวควรถูกพิจารณาว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมประเภทหนึ่งซึ่งอาจทำให้วิญญู

¹⁰ นภาพร ฉายตระกูล, “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

¹¹ ทรงพล ลังการ์พินธุ์, “บันดาลโทษด้วยเหตุสะสมมา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ชนบันดาลโทษจะได้ และการกระทำความผิดในขณะนั้นตามบทบัญญัติของกฎหมายควรหมายถึง การกระทำความผิดในขณะที่บันดาลโทษ ซึ่งอาจเป็นคนละเวลา กับพฤติการณ์ที่ถูกข่มเหงได้

3. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เรื่อง “เหตุผลโทษให้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพราะกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย” โดยบุญญดา เอียตระกูล¹² วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรียบเรียงเกี่ยวกับการนำเอาอาการในบุคคลที่เกิดจากการถูกทำร้ายไปพิจารณาในชั้นกระบวนการยุติธรรมโดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์ การพิสูจน์อาการกลุ่มอาการในบุคคลที่เกิดจากการถูกทำร้ายของต่างประเทศเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการบัญญัติกฎหมายและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องเหตุผลโทษให้แก่เหยื่อความรุนแรงในครอบครัวที่กระทำความผิดต่อผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวภายหลังจากการทำร้ายได้ผ่านพ้นไปแล้ว โดยผู้เขียนได้เสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 สามประการได้แก่ การเพิ่มในเรื่องของเหตุผลโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลในกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้ายที่กระทำการตอบโต้ผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัว ประการต่อมาคือการสืบพยานโดยพิสูจน์ความผิดปกติทางจิตโดยพยานผู้เชี่ยวชาญ และประการสุดท้ายคือ การให้ความสำคัญในเรื่องการละเมิดคำสั่งห้ามเข้าใกล้ ให้เป็นภัยอันตรายที่สาหัส เหยื่อความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิ์ที่จะปกป้องคุ้มครองตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายที่ละเมิดต่อกฎหมายได้

¹² บุญญดา เอียตระกูล, “เหตุผลโทษให้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพราะกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญา ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

ในหัวข้อนี้จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและความหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้หญิงที่ถูกทำร้าย กระบวนการพิจารณาและความรับผิดชอบทางอาญา โดยแยกการอธิบายออกเป็น 3 หัวข้อ ส่วน รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่มีมากขึ้น เริ่มมีการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคระหว่างเพศชายและหญิง โดยในช่วงปี ค.ศ. 1970¹³ พบว่ามีความพยายามของ นักวิชาการทั้งทางด้านการแพทย์และด้านกฎหมายที่ได้พยายามสร้างแนวคิด ทฤษฎี และความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม เพื่อเป็นการอธิบายให้เข้าใจเหตุผลของหญิงที่ถูกทำร้ายเหล่านี้ ว่าเพราะเหตุใด ทำไม ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงไม่ออกมาจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้น เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการสนับสนุนการใช้ข้ออ้างในทางกฎหมายให้หญิงในกลุ่มดังกล่าวได้รับความเป็นธรรมทางด้านกฎหมายจากการกระทำความผิดอาญา

2.1.1 ความหมายของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

จากการศึกษาความหมายของ ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม หรือ Battered Women Syndrome พบว่า BWS คือ ผู้หญิงที่ถูกสามีหรือคู่ของตนเองทำร้ายและมีการโต้ตอบกลับต่อผู้ที่ทำร้ายเธอเพื่อป้องกันตัวเอง เพื่อไม่ให้โดนทำร้ายซ้ำ แต่การกระทำเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดต่อไปนั้นกลับ

¹³ “The ‘Battered Woman’s Defense’ Its History and Future,” ค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2018, จาก <https://corporate.findlaw.com/litigation-disputes/the-battered-woman-s-defense-its-history-and-future.html>.

กลายเป็นการทำให้เธอต้องเป็นผู้กระทำความผิด กลายเป็นอาชญากรและถูกลงโทษทางกฎหมายในฐานะกระทำการฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา¹⁴

ส่วนงานวิจัยของ Walker (1979) ได้ให้ความหมายของ ผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนเองทำร้าย (Battered Woman) ว่าหมายถึง ผู้หญิงซึ่งตกอยู่ภายใต้การใช้อำนาจบังคับทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากคู่ของตนเองเพื่อให้ผู้หญิงทำตามสิ่งที่ตนเองต้องการโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของตัวเอง ผู้หญิงที่ถูกคู่ชีวิตทำร้าย หมายถึง ผู้หญิงที่เป็นภรรยาหรือผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์อย่างฉันคู่สามีกับชาย ผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์แบบสามีภรรยากับผู้ชาย ไม่ว่าจะมีการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ หรือมีการทำพิธีแต่งงานหรือไม่ แต่เป็นการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา โดยทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะอยู่ร่วมกันแม้จะไม่ได้อยู่ร่วมกันเป็นประจำ โดยทั้งผู้หญิงจะต้องอยู่ในวงจรของการทำร้ายอย่างน้อย 2 ครั้ง หากผู้หญิงเคยถูกทำร้ายโดยฝ่ายชายมาแล้วครั้งหนึ่ง และมีการทำร้ายครั้งที่ 2 เกิดขึ้น โดยที่เธอเองยังคงอยู่ในความสัมพันธ์กับฝ่ายชาย ผู้หญิงก็จะตกอยู่ในสถานะของหญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว¹⁵

Pagelow (1981) ได้ให้ความหมายของหญิงที่ถูกทำร้ายว่า ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายหรือทำให้ได้รับความเจ็บปวดทางกายภาพด้วยความตั้งใจ หรือมีเจตนา หรือถูกบังคับทั้งทางกายและจิตใจให้ทำทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสามีของตน¹⁶

Refers to adult woman who were intentionally physically abused in ways that caused pain or injury, or who were forced into involuntary action or restrained by force from voluntary action by adult men with whom they have or had established relationships, usually involving sexual intimacy, whether or not within a legally married state

ในส่วนของ องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization: WHO) ได้ให้คำจำกัดความของ BWS คือ ลักษณะอาการที่เกิดจากการถูกทำร้ายจากความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านบุคลิกลักษณะทางกายภาพ ทางจิตใจและทางสังคมที่มีความผิดปกติ โดยสังเกตได้จาก ความหดหู่สิ้นหวัง ขาดความเคารพในตัวเอง และชอบเก็บตัวเงียบ หลีกหนีออกจาก

¹⁴ นภาพร ฉายตระกูล, "กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา." วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

¹⁵ นภาพรฉิม หะวานนท์, "คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย" พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555.

¹⁶ Mildred Daley Pagelow, "Family Violence," First Edition. New York. The United States of America: Greenwood Publishing Group, 1984, page 4.

สังคม โดยได้มีการระบุ BWS ไว้ในกลุ่มผู้ป่วย International Classification of Disease-9cod 995.81 (Physical Abuse of Adult) โดยจะต้องได้รับการพิจารณาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ¹⁷

2.1.2 ลักษณะอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม : การทนอยู่ การแยกทาง และ การทำร้ายตัวเอง

จากการศึกษาข้อมูลว่าด้วยหญิงในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome พบว่า คือ กลุ่มผู้หญิงที่ต้องเผชิญการถูกรังแกด้วยความรุนแรงต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและความรุนแรงที่ต้องเจอนั้นทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จะทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นมีการพัฒนาการทางบุคลิกลักษณะในทางกายภาพ ทางจิตใจและทางสังคมที่มีความผิดปกติ เนื่องมาจากการสะสมของความเครียดทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาพคล้ายหรือเสมือนผู้ป่วยทางจิต

นอกจากนี้งานวิจัยทางด้านสังคมจิตวิทยายังพบว่า สามารถนำเอาการวินิจฉัยความผิดปกติของความเครียดหลังถูกทารุณกรรม (post traumatic syndrome disorder: PTSD)¹⁸ คือ สภาวะป่วยทางจิตใจเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจอย่างร้ายแรง ส่งผลให้เกิดความเครียดอย่างมาก อาทิ ภัยพิบัติ อุทกภัย แผ่นดินไหว การก่อการจลาจล การฆาตกรรม สงคราม การปล้นฆ่า ช่มชู้ เป็นต้น ได้ถูกนำมาใช้กับประสบการณ์ด้านจิตใจของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายนั้นจะตกอยู่ใน “ภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายอย่างซ้ำ ๆ” ซึ่งเป็นอาการทางจิตในกลุ่มอาการของ ซึ่งคนที่เผชิญอยู่กับเหตุการณ์นั้น ๆ รอดชีวิตมาได้ หรือว่าเป็นผู้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในเหตุการณ์นั้น ๆ ทำให้เกิดมีความเครียดทางด้านจิตใจชนิดรุนแรงมากจนทุกข์ทรมาน ส่งผลให้เกิดความบกพร่องในหน้าที่การงานและการใช้ชีวิตประจำวันต่าง ๆ ตามมา ผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มอาการเหล่านี้มักจะมีทางออกเพื่อเป็นการจัดการกับปัญหาความรุนแรงที่ตนต้องเผชิญใน 3 รูปแบบ คือ การทนอยู่ การแยกทาง และสุดท้าย คือ การทำร้ายตนเองหรือบางกรณีร้ายแรงถึงขั้นนำไปสู่การฆาตกรรมผู้ที่ทำร้ายตนเอง เพื่อเป็นการตอบโต้ความรุนแรงที่ถูกกระทำ¹⁹

¹⁷ “การทำร้ายร่างกาย Behavenet,” ค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2018, จาก <https://behavenet.com/physical-abuse>.

¹⁸ “An Act to Proclaim an Awareness Day for Posttraumatic Stress Disorder,” ค้นเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2018, จาก <https://www.ola.org/en/legislative-business/bills/parliament-42/session-1/bill-9>.

¹⁹ นภาพร ฉายตระกูล, “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2558.

ในปัจจุบันพบกรณีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจากผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงที่ตกอยู่ในสภาพคล้ายหรือเหมือนผู้ป่วยทางจิต และมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลับต่อคนที่กดขี่ข่มเหงตนเองมากระชั้นชิดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการใช้ทฤษฎีความผิดปกติของความเครียดหลังถูกทารุณกรรม (post traumatic syndrome disorder: PTSD) มาวินิจฉัยเพื่ออธิบายการตอบสนองต่อความรุนแรงของผู้หญิงที่ได้รับการทารุณ โดยอยู่ในคำให้การทั่วไปเกี่ยวกับความรุนแรงของคู่ครองจากพยานผู้เชี่ยวชาญจะทำให้เกิดประโยชน์ในบริบททางกฎหมาย²⁰

2.1.3 ทฤษฎีวงจรความรุนแรง และความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (โดย Lenore Walker)²¹

ทฤษฎี Battered Woman Syndrome เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ศึกษาถึงผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวและสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาอันยาวนานรวมถึงเหตุผลใดที่ผู้หญิงเหล่านี้ไม่คิดที่จะเดินออกไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงดังกล่าว แต่เลือกที่จะใช้ความรุนแรงตอบโต้กลับผู้ที่ทำร้ายในช่วงเวลาที่ความรุนแรงหรือภัยอันตรายนั้นได้สงบลงแล้ว โดย ดร. Lenore Walker นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้ทำการศึกษาวินิจฉัยผู้หญิงที่เป็นเหยื่อของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจำนวน 400 คนในช่วงปี ค.ศ. 1970 และตีพิมพ์ผลงานวิจัยเมื่อปี ค.ศ. 1977 โดย Walker เสนอว่า Battered Woman Syndrome ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ ทฤษฎีวงจรความรุนแรง (Cycle Theory of Violence) และทฤษฎีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ทฤษฎีวงจรความรุนแรง (Cycle Theory of Violence)²²

จากทฤษฎีวงจรความรุนแรง (Cycle Theory of Violence) ที่ Walker ได้ศึกษาจากกลุ่มของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากสามีนั้นสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ของการใช้ความรุนแรงระหว่างสามีที่กระทำต่อภรรยาได้อย่างชัดเจน ในลักษณะของวงจรที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะแรก เรียกว่าระยะก่อตัวของความตึงเครียด (Tension-building Phase) เป็นระยะที่เกิดปัญหาความตึงเครียดหรือทะเลาะเบาะแว้งกันทั่ว ๆ ไป ระยะนี้จะมีการใช้ความรุนแรงเล็กน้อย

²⁰ Mary Ann Dutton, "Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Woman: Analysis of Legal Implication" First published, 1994, Pages 215-234.

²¹ Lenore E. A. Walker, "The Battered Woman Syndrome, Fourth Edition", New York: Springer Publishing Company, 2016. page 75-80.

²² เรื่องเดียวกัน.

เช่น การว่ากล่าว การตำหนิ อาจมีการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจเพียงเล็กน้อย ผู้ถูกกระทำหรือฝ่ายภรรยา มักจะใช้ความอ่อนโยน การแสดงความเอาใจใส่เพื่อให้ผู้ที่กำลังใช้ความรุนแรงหรือฝ่ายสามีนั้นมีอาการสงบลง ซึ่งถือเป็นผลดีในการลดปัญหาความรุนแรง แต่ในทางกลับกันการกระทำดังกล่าวก็อาจส่งผลร้ายต่อฝ่ายหญิงในลักษณะการสร้างประสบการณ์หรือความเข้าใจว่าเป็นอำนาจหรือสิทธิอันชอบธรรมที่ฝ่ายชายหรือสามีจะสามารถกระทำ ความรุนแรงต่อฝ่ายหญิงหรือภรรยาได้ และด้วยความเข้าใจในอำนาจหรือสิทธิอันชอบธรรมหรืออาจเป็นที่นิยการชอบใจใช้ความรุนแรง ก็จะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีการกระทำ ความรุนแรงซ้ำขึ้นอีกจนเข้าสู่ภาวะความตึงเครียดอีกครั้ง อีกทั้งวิธีการที่ฝ่ายหญิงหรือภรรยาใช้ก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จทุกครั้ง บางครั้งอาจทำให้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกด้วย ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้งจะทำให้อ่อนล้าจนทำให้ฝ่ายหญิงเกิดความนิ่งเฉยเพราะคิดว่า การกระทำของเธออาจไม่เกิดประโยชน์ แต่ยิ่งการแสดง ความนิ่งเฉยมากเท่าใดก็อาจทำให้ฝ่ายชายยิ่งเกิดความไม่พอใจและจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นจนนำไปสู่ระยะที่เรียกว่า ระยะความรุนแรงฉับพลัน

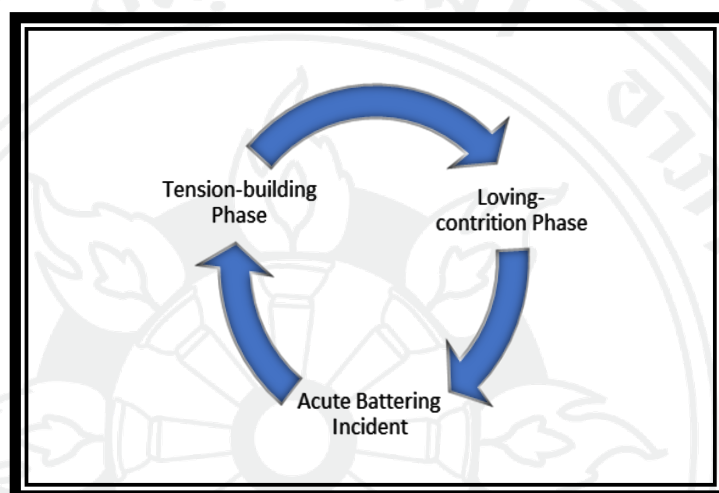
2. ระยะการกระทำรุนแรงฉับพลัน (Acute Battering Incident) หมายถึงระยะความรุนแรงจากการกระทำ ความรุนแรงในขั้นแรกที่ไม่ได้รับการแก้ไขทำให้พัฒนาสู่การลงมือกระทำรุนแรงที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตบตี เตาะตอຍ หรือทำร้ายร่างกายและจิตใจในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งในระยะนี้จะเป็นระยะที่อยู่เหนือการควบคุมสถานการณ์ของฝ่ายหญิง เธอจึงจำเป็นต้องหนีออกจากความรุนแรงดังกล่าว จากนั้นความรู้สึกของฝ่ายหญิงจะเต็มไปด้วยความเกลียดชังฝ่ายชาย และบางครั้งก็โทษตัวเอง กลายเป็นคนขี้มเศร้าและหมดหวัง พยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่จะทำให้เกิดความรุนแรง แต่สิ่งนี้กลับทำให้ฝ่ายชายเข้าใจถึงความกลัวของเธอจึงมีการกระทำการบางอย่างที่เป็นการกดขี่ฝ่ายหญิงมากขึ้น การกระทำรุนแรงที่เพิ่มขึ้นนี้บางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ ซึ่งผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมาก่อนจะสามารถเข้าใจหรือคาดเดาถึงความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นได้ เธอมักใช้ความนิ่งเฉยในการเผชิญหน้ากับความรุนแรงฉับพลันที่เกิดขึ้นเนื่องจากเธอจะเข้าใจถึงลักษณะทางกายภาพที่แข็งแกร่งกว่า จึงเข้าใจว่าไม่มีประโยชน์ที่จะต่อสู้กลับไปในขณะที่กำลังเกิดความรุนแรง ในระยะนี้จะเป็นช่วงที่มีการรายงานความรุนแรงไปยังเจ้าหน้าที่ ฝ่ายชายจะเริ่มกลัวการถูกดำเนินคดี หลังจากนั้นความรุนแรงจะยุติลงเข้าสู่ภาวะผ่อนคลาย และเข้าสู่ระยะสุดท้ายของความรุนแรงที่เรียกว่า ระยะสำนึกผิด หรือระยะหวานชื่น (Loving-contrition Phase)²³

3. ระยะหวานชื่น (Loving-contrition Phase)²⁴ ผู้กระทำ ความรุนแรงสำนึกผิดหรือเกิดการกลัวการแจ้งความจึงพยายามขอโทษและหันกลับมาให้ความรักและทะนุถนอมหญิงผู้ถูกทำร้าย และ

²³ เรื่องเดียวกัน.

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

มักให้คำสัญญา รวมถึงการตั้งปณิธานว่าจะไม่ทำร้ายหรือทุบตีเธออีก ในระยะนี้จึงปราศจากความตึงเครียดใด ๆ ทำให้ผู้หญิงเลือกที่จะให้อภัยและรักษาความสัมพันธ์นั้นไว้ พยายามทำความเข้าใจฝ่ายชายว่าเป็นการลืมหืมตาไปชั่วขณะ ทำให้เกิดความละเอียดในปัญหาที่ถูกทำร้ายนั้น และโน้มน้าวจิตใจตัวเองให้เกิดการให้อภัยและเข้าใจว่าจะไม่เกิดการทำร้ายกันขึ้นอีก ระยะนี้เหยื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงจึงไม่คิดที่จะเดินหนีออกมาจากผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทำให้ทั้งคู่ต่างอาศัยพึ่งพากันอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 Cycle Theory of Violence

2) ทฤษฎีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness)²⁵

ทฤษฎีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงภาวะทางจิตวิทยาในการขาดการตอบสนองหรือความนิ่งเฉยของผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อการถูกทำร้ายสะสมและเหตุผลที่ยังเลือกที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมของความรุนแรงในครอบครัวเช่นนั้น โดยงานวิจัยของ ดร.มาร์ติน ซีลิคแมน (Martin Seligman) นักจิตวิทยาหมาล่าเหยื่อชาวเนี้ย และสตีฟ ไมเออร์ (Steve Maier) ในปี 1960 ได้ทำการทดลองกับสัตว์ในห้องทดลองโดยแบ่งสัตว์ออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อศึกษาถึงการเรียนรู้ การตอบสนองของสัตว์เมื่อถูกทำร้าย โดยได้นำสุนัขในกลุ่มที่ 1 ไปขังไว้ในกรงที่มีการติดกระแสไฟฟ้าเอาไว้ เมื่อสุนัขพยายามหนีออกจากกรงก็จะถูกกระแสไฟฟ้าที่ติดเอาไว้

²⁵ “Learned Helplessness: Seligman’s Theory of Depression,” ค้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2018, จาก <https://positivepsychologyprogram.com/learned-helplessness-seligman-theory-depression-cure/>.

นั้นจุด ซึ่งในขั้นตอนแรกให้สุนัขในกลุ่มที่ 1 ถูกช็อตด้วยกระแสไฟฟ้าอ่อน ๆ ซึ่งพบว่ามันเรียนรู้ที่จะหยุดการถูกช็อตได้ สุนัขในกลุ่มที่ 2 ถูกช็อตด้วยกระแสไฟฟ้าเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 แต่ไม่มีวิธีการที่จะหยุดการถูกช็อตได้ด้วยการใช้จมูกกดที่แทน สุนัขกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุมไม่มีการช็อตไฟฟ้า ทั้งนี้ก่อนที่จะมีการปล่อยกระแสไฟฟ้าไปช็อตมัน จะมีหลอดไฟกระพริบเพื่อให้สัญญาณบอกล่วงหน้า ซึ่งสุนัขก็จะเรียนรู้ที่จะรีบใช้จมูกกดที่แทนก่อนที่จะถูกช็อต ต่อมาขั้นตอนที่ 2 คือการนำสุนัขทั้ง 3 กลุ่มนั้นมาใส่รวมกันลงในกล่องประดิษฐ์ที่ออกแบบเป็นสองส่วนซึ่งสามารถกระโดดข้ามไปมาได้โดยมีที่กั้นเดี่ยวๆ อยู่ตรงกลาง ซึ่งสุนัขแต่ละตัวจะถูกจับวางไว้ในฝั่งหนึ่งของกล่อง มันสามารถหยุดการช็อตได้ด้วยการกระโดดข้าม ที่กั้นเดี่ยวๆ นั้นไปอยู่อีกฝั่งหนึ่งของกล่องจากการทดลองครั้งนี้พบว่าสุนัขในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 สามารถคิดวิธีที่จะกระโดดข้ามที่กั้นเพื่อนหนีจากการถูกช็อตได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่สุนัขกลุ่มที่ 2 (กลุ่มที่ไม่สามารถควบคุมการช็อตได้) สุนัขกลุ่มนี้จะมีวิธีการตอบสนองที่แตกต่างออกไปคือ พวกมันจะนอนราบลงและร้องครางหึ่ง ๆ โดยไม่ได้พยายามที่จะหลบหนีจากการถูกช็อตเลย

จากการทดลองในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าสุนัขมีการเรียนรู้อย่างรวดเร็วว่าหนทางเดียวที่มันจะควบคุมการถูกช็อตของกระแสไฟฟ้าได้นั้นคือการสงบนิ่งอยู่ในกรง ในท้ายที่สุดแล้วสำหรับสุนัขกลุ่มที่ไม่ว่าจะทำอะไรก็ไม่มีหนทางที่จะทำให้มันไม่ถูกกระแสไฟฟ้าช็อตได้นั้น จึงทำให้มันไม่พยายามที่จะหนีออกจากกรงอีก การหยุดหนีโดยสมัครใจพิจารณาได้จากการอยู่นิ่งๆ ของสุนัข ดังนั้นเมื่อสัตว์เหล่านี้ตกอยู่ในสถานการณ์อันตรายที่ควบคุมไม่ได้และไม่มีทางเลือกเลยจะทำให้การเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงจากอันตรายของสัตว์เหล่านั้นบกพร่องไป นำไปสู่ความรู้สึกสิ้นหวังท้อแท้ เหนื่อยชาและ ยอมจำนนต่ออันตรายโดยไม่พยายามต่อสู้ดิ้นรน เรียกว่า ความสิ้นหวังที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) นั่นเอง

ทั้งนี้เมื่อนำแนวคิดจากทฤษฎีการช่วยเหลือตนเองไม่ได้อันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned Helplessness) มาประกอบกับสถานการณ์ การที่ผู้หญิงยังคงเลือกที่จะทนอยู่กับความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรงนั้น พบว่า เหตุที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายยังคงเลือกที่จะอยู่หรือไม่หนีไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงนั้น คล้ายกับการทดลองการช็อตด้วยไฟฟ้ากับสุนัขในกลุ่มที่ 2 ที่อยู่ในกรงที่ไม่สามารถควบคุมการช็อตไฟฟ้าให้หยุดได้ เห็นได้ว่าสุนัขในกลุ่มที่ 2 จะหมอบนิ่ง อยู่เฉย ๆ ไม่ลุกหนีไปไหน ทำให้เราดูเหมือนว่า สุนัขซึ่งเปรียบเสมือนเหยื่อความรุนแรงเลือกที่จะอยู่ในสภาวะนั้นทั้งที่มันเองไม่ได้ยินยอม แสดงให้เห็นว่าจากสถานการณ์ที่ได้เผชิญจะส่งผลให้พวกมันเกิดความคุ้นเคยกับความรุนแรง หรือการถูกล่วงละเมิด และได้เรียนรู้ถึงการไม่สามารถเข้าควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงได้ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้พวกมันขาดกำลังใจที่จะหลีกเลี่ยงหนีไปจากความรุนแรงในครั้งนี้ได้ ในกรณีเช่นเดียวกันเมื่อผู้หญิงที่อยู่ในสถานการณ์ความรุนแรง การถูกล่วงละเมิด ก็สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ถึงความเจ็บปวด และขาดแรงจูงใจหรือความพยายามที่จะหลบหนี ทำให้รู้สึกหมดหนทางที่จะหลีกเลี่ยงความรุนแรง และเรียนรู้

ว่าตนเองไม่สามารถที่จะคาดเดาผลของเหตุการณ์ในอนาคต ไม่สามารถรู้ได้ว่าการตอบสนองใดจะนำไปสู่ความปลอดภัย ซึ่งทำให้สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง²⁶

Walker จึงได้นำทฤษฎีของ Seligman มาประกอบกับกรณีคดีของผู้หญิงที่ตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ถูกทำร้าย มาใช้อธิบายเพื่อตอบคำถามแก่ศาลและคณะลูกขุนว่า เหตุใดจึงผู้หญิงเหล่านี้จึงไม่หนีออกไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรงแทนกันฆ่าผู้ที่ทำร้ายเธอ และเธอก็มักจะเป็นฝ่ายถูกตำหนิสำหรับความพยายามที่ล้มเหลว รวมไปถึงเชื่อว่าในความเป็นจริงแล้วพวกเธอได้ยินยอมให้เกิดการข่มเหงขึ้น Walker จึงได้พยายามยืนยันว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่ลูกขุนจะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงที่อยู่แวดล้อมทางเลือกต่าง ๆ ของผู้หญิงในขณะที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งทฤษฎีนี้จะช่วยให้คณะลูกขุนเข้าใจถึงประสบการณ์ในอดีตที่พวกเธอได้รับความรุนแรง และความพยายามของพวกเธอในการควบคุมความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็ความพยายามปลอมโยนคู่ของเธอ หรือการรายงานความรุนแรงไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่มักจะไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม เพราะถูกมองเป็นเรื่องส่วนตัว หรือว่าการที่เธอพยายามหลบหนีไปอาศัยอยู่ที่อื่น แต่ในท้ายที่สุดเขาก็จะตามหาเธอจนเจอและนำตัวเธอกลับมาสู่วงจรความรุนแรงอีกครั้ง เมื่อความพยายามเกิดความล้มเหลวหลายครั้ง มันก็จะสร้างการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ อันเกิดจากการเรียนรู้ และความเศร้าสลดหดหู่ ซึ่งการถูกทำลายโดยคู่ของเธออย่างซ้ำ ๆ นั้นก็เหมือนกับการถูกไฟฟ้าจากกรงดูด มันทำให้แรงจูงใจในการตอบสนองต่อความรุนแรงของผู้หญิงนั้นต่ำลง ซึ่งได้รับการยืนยันว่าเมื่อผู้หญิงไม่ได้มีความเชื่อว่ตนเองมีพลังที่จะควบคุมสถานการณ์แล้ว เธอจะตอบสนองด้วยความเชื่อว่าเธอไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในสถานการณ์เช่นนั้น และความเชื่อดังกล่าวก็จะกลายเป็นชีวิตจริงของเธอ ดังนั้นเธอจึงยังคงยอมที่จะทำตามคำสั่งของผู้ที่ทำร้ายเธอและนิ่งเฉยแทนการที่จะพยายามหนีไปจากความสัมพันธ์ที่รุนแรง กลายเป็นอัมพาตทางจิตใจ (Mentally Paralyzed)²⁷ และมองไม่เห็นทางออกใด ๆ ซึ่งอาจจะมียู่สำหรับเธอ และยอมรับว่าการถูกทำร้ายนั้นเป็นสิ่งที่ชีวิตของเธอต้องเผชิญ เป็นสิ่งที่เธอสมควรจะได้รับเพราะโทษว่าเป็นความผิดของตัวเอง

จึงอาจสรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ถึงการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง (Theory of learned helplessness) ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนจะอธิบายถึงการรับรู้และความเข้าใจของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของเธอว่าเธอหมดหนทางที่จะหยุดการข่มเหง และอธิบายว่าทำไมเธอจึงไม่ไปจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ช่วยให้ทำความเข้าใจว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ที่จะเชื่อว่าการกระทำของพวกเขานั้นจะไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ถึงผล ดังนั้นพวกเขาจึงไม่เชื่อว่าการออกไป

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ Edward W. Gondolf, "Assessing Woman Battering in Mental Health Services", SAGE Publication, London, United Kingdom, 1997.

จะหยุดความรุนแรงจะเป็นการปกป้องพวกเขา โดยพิจารณาจากสถิติพบว่ามีความเสี่ยงที่ผู้หญิงจะได้รับอันตรายสาหัสหรือ ถูกฆ่ามากกว่าเมื่อต้องการที่จะหย่าร้าง พวกเขาเรียนรู้ถึงคำเตือนเหล่านี้จากคู่ของเธที่ได้ย้าเตือนกับพวกเขาว่าเธอจะพยายามหาเธอและทำร้ายพวกเขาไม่ว่าเธอจะหนีไปที่ไหนด้วยอำนาจของเขาและการควบคุมการใช้กำลังบังคับของเขา ทำให้เธอโดดเดี่ยวจากสังคม แสดงความเป็นเจ้าของเธอที่มากเกินไป และใช้ความรุนแรงกับเธอมากขึ้น ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเชื่อของเธอว่าเขามีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการกระทำสิ่งใด ๆ ต่อพวกเขาและเรียนรู้ว่าความจริงแล้วไม่มีใครหยุดเขาได้ จากนั้นผู้หญิงจะเริ่มแทนที่ทักษะในการป้องกันตัวของเธอด้วยการสูญเสียความเชื่อในความสามารถในการหลบหลีกของตนเองโดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาการของการเรียนรู้ถึงความสิ้นหวังหรือแทนที่ด้วยความสูญเสียความสามารถในการคาดการณ์การกระทำของเธอกับผลลัพธ์ของมัน และบ่อยครั้งจะมีความเข้าใจผิดว่าเป็นความสิ้นหวังมากกว่าการสูญเสียในความสามารถที่จะสามารถหลบหนีเพื่อป้องกันชีวิตของพวกเขาได้ ทฤษฎีดังกล่าวนี้ประกอบด้วยทฤษฎีวงจรความรุนแรง และกลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำลายโดยคู่ของตน จึงเป็นประโยชน์สำหรับคณะลูกขุนหรือศาลในการทำความเข้าใจว่าทำไมผู้หญิงจึงไม่เดินออกจากความรุนแรง และแยกทางกับคู่ของเธอ

ความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง (Post-Traumatic Stress Disorder: PTSD)²⁸

ผลจากการศึกษา เรื่องความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง หรือ PTSD ทำให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง มีความสัมพันธ์กับอาการความเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง หรือ PTSD กล่าวคือเป็นภาวะความผิดปกติทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรง ที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนาน และมีเป็นการตอบสนองต่อความเครียดที่รุนแรง การวินิจฉัยอาการจะมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและอาการทางร่างกายที่เกิดจากความเครียด อันจะนำไปสู่การป่วยเป็นโรคต่อไป การวินิจฉัยเกี่ยวกับ PTSD ที่คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1980 ช่วงแรกนั้นเป็นการวินิจฉัยอาการความเครียดของทหารผ่านศึกในสงครามเวียดนาม พบว่าจะมีอาการเรื้อรังหลังจากผ่านเหตุการณ์มาแล้วหลายปี²⁹ สรุปได้ว่าอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้รอดชีวิตนั้น เป็นความยึดเยื้อของอาการที่เกิดขึ้นในตอนแรกเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ว่า PTSD เป็นการแสดงออกถึง ความล้มเหลวในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะปกติของบุคคล

²⁸ “Understand PTSD - PTSD: National Center for PTSD,” General Information, ค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2018, จาก <https://www.ptsd.va.gov/understand/index.asp>.

²⁹ Tcij, “ภาวะเครียดหลังเกิดเหตุสะเทือนขวัญ (PTSD) คืออะไร?” ค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2018, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2015/12/watch/5678>.

จาก American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual IV-TR (DSM-IV-TR)³⁰ ได้ให้คำนิยาม "PTSD" ไว้ว่า เป็นอาการวิตกกังวลหรือความเครียดที่เพิ่มขึ้น เมื่อบุคคลนั้นเผชิญกับสถานการณ์สะเทือนขวัญที่คุกคามต่อชีวิต (life-threatening traumatic event) ทำให้เกิดความรู้สึกกลัว (terror) หวาดวิตก (horror) และความรู้สึกสิ้นหวัง (helplessness) เหตุการณ์ที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิด PTSD แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงระหว่างบุคคล (interpersonal violence)
2. เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุหรือวินาศภัยซึ่งเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตทั้งที่เกิดจากมนุษย์กระทำหรือเกิดจากธรรมชาติ

จากการศึกษาผลกระทบจาก PTSD พบว่า บุคคลนั้นจะเกิดความโศกเศร้า เสียใจ มีปัญหาในการทำงานและการเข้าสังคม มีปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้สารเสพติด และปัญหาสัมพันธภาพกับคนอื่น นอกจากนี้ยังมีโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้า จากการศึกษานานาชาติที่กลับมาจากการปฏิบัติงานในประเทศอิรักและอัฟกานิสถาน พบว่า มีภาวะ PTSD ถึงร้อยละ 19³¹ เบื้องต้นอาการดังกล่าวจะเกิด "ความเครียดแบบเฉียบพลัน (Acute Stress Disorder: ASD)" อาการของ ASD จะเกิดขึ้นภายใน 2-3 สัปดาห์แรกหรือประมาณ 1 เดือน หลังเกิดเหตุการณ์สะเทือนขวัญ โดยมีอาการตอบสนองครั้งแรก คือ กลัว สิ้นหวัง สับสนไม่รู้ว่าตนเองอยู่ที่ไหน เป็นต้น หากไม่ได้รับการช่วยเหลือทางด้านจิตใจที่เหมาะสมก็มีแนวโน้มอย่างมากที่จะพัฒนาไปสู่ภาวะ PTSD จากสถิติพบว่า บุคคลที่มีภาวะ ASD กว่าร้อยละ 80 จะนำไปสู่โรค PTSD ภายในระยะเวลา 6 เดือน หลังจากเผชิญเหตุการณ์นั้น

ดังนั้นเมื่อผู้หญิงตกอยู่ในภาวะของผู้หญิงที่ถูกคู่ของตนทำร้ายแล้ว ผู้หญิงจะรู้สึกว่าตนเองกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่นอกจากจะไม่มีใครสามารถช่วยเหลือเธอได้แล้ว ตัวเธอยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

ทั้งนี้เกณฑ์พิจารณาอาการที่เกี่ยวข้องกับ PTSD ถูกกำหนดขึ้นโดย คู่มือการวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต ฉบับที่ 4 ซึ่งจัดทำโดยสมาคมจิตเวชศาสตร์สหรัฐอเมริกา (American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual IV-TR: DSM-IV-TR)³² โดยกำหนดว่า จะต้องมีการแสดงอาการเหล่านี้อย่างน้อยหนึ่งเดือน ซึ่งต่างจากความเครียดแบบเฉียบพลัน (acute stress disorder) อาการจะดีขึ้นภายใน 4 สัปดาห์หลังจากเกิดเหตุการณ์ หากเกินกว่านั้นจะ

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

³¹ เรื่องเดียวกัน.

³² Mary Ann Dutton, "Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Woman: Analysis of Legal Implication" Behavioral and the Law, Vol.12 215-234, 1994.

เข้าสู่ระยะที่ 2 คือพัฒนาเป็น PTSD ได้ อาการของ PTSD จะส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกโศกเศร้า หรือ มีความบกพร่องในการเข้าสังคมและประสิทธิภาพการทำงานลดลง ลักษณะเฉพาะของ PTSD จะแสดงอาการภายใน 6 เดือนหลังจากเกิดเหตุการณ์รุนแรง (บางครั้งอาจเกิดช้ากว่านี้ก็ได้) คนที่มีอาการ PTSD มากกว่า 3 เดือนขึ้นไป จะถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรค PTSD เรื้อรัง มีการนำเอา PTSD มาปรับใช้กับประสบการณ์ทางด้านจิตวิทยาในเหยื่อที่ประสบเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงจากคู่ครองของตนรวมถึงการทำร้ายร่างกายและการข่มขืนด้วย³³

การวินิจฉัยอาการของ PTSD นั้นจะใช้หลักเกณฑ์ของ DSM IV-TR ที่ใช้สำหรับการวินิจฉัยโรคทางจิตเวช มี 3 หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. บุคคลจะต้องประสบเหตุการณ์ที่สร้างความบอบช้ำทางจิตใจ ซึ่งประกอบไปด้วยความกลัวเกี่ยวกับความปลอดภัยของร่างกายหรือชีวิต

2. ผลกระทบจากประสบการณ์นั้นจะต้องดำเนินต่อไปมากกว่า 4 สัปดาห์

3. หลังจากที่เกิดผลแล้วจะต้องส่งผลต่อบางส่วนที่มีความสำคัญในชีวิตของคน สำหรับเหตุการณ์ที่จัดว่าเป็น Traumatic event ในความหมายของ DSM-IV ได้แก่³⁴

1. การถูกทำร้าย (ทั้งทางร่างกาย ทางเพศ การถูกปล้น/ชิงทรัพย์)

2. การถูกลักพาตัว

3. การถูกจับเป็นตัวประกัน

4. การสู้รบในสงครามหรือเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ

5. การโจมตีของผู้ก่อการร้าย

6. การทนทุกข์ทรมาน

7. การเป็นนักโทษสงครามหรืออยู่ในค่ายกักกัน

8. การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์

9. การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่รุนแรง

10. การป่วยด้วยโรคที่ร้ายแรงถึงชีวิต

ผลจากการใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับความบอบช้ำทางจิตใจ (Trauma Theory) ในรูปแบบอาการทางจิตที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ (PTSD) มาอธิบายประกอบกับลักษณะอาการการตอบสนองของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย(Battered Woman) พบว่า เป็นอาการจิตเภทอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการได้รับความเจ็บปวด (Trauma) ช้ำ ๆ ตลอดระยะเวลาช่วงหนึ่ง เป็นกลุ่มอาการทางจิตที่มักเกิดขึ้นชั่วคราว และมักพบในผู้หญิงที่ถูกใช้ความรุนแรง ความรุนแรงที่เจอซ้ำ ๆ จะทำให้ผู้หญิงเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

³³ เรื่องเดียวกัน.

³⁴ เรื่องเดียวกัน.

กลวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับความรุนแรงที่ได้เจอ ซึ่งมักจะแทนที่ความสามารถในการหลบหนี ดังนั้นรูปแบบความกลัวและการสนองตอบต่อความเจ็บปวดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจะกระตุ้นให้เธอตกอยู่ในภาวะตื่นตัวสูง เกิดการหลีกเลี่ยงทางด้านจิตใจและอารมณ์ โดยสังเกตได้จากการตอบสนองอย่างเฉยชาต่อความรุนแรงจากประสบการณ์ความบอบช้ำที่เคยเกิดขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อว่าตนเองไม่สามารถจะหนีความรุนแรงนี้พ้นไปได้ เกิดการยอมรับของความเจ็บปวด ซึ่งการขาดความเชื่อในการหลบหนีนั้นเป็นเรื่องของการตอบสนองของการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้อันเกิดจากการเรียนรู้ “Learned Helplessness”³⁵ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากข้างต้นสามารถสรุปลักษณะภาวะอาการหลังจากการถูกทำร้าย (PTSD) กับ ลักษณะของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม³⁶

1. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมจะมีการหวาดระแวงว่าจะถูกทำร้ายทุกทีทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการถูกทำร้ายซ้ำ ๆ จากความรุนแรงในครอบครัว
2. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมบางรายจะพยายามกลบเกลื่อนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ถูกทำร้ายทุกปีโดยการหลีกเลี่ยงไม่พบปะผู้คนหรือสังคมกับบุคคลอื่น ๆ
3. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมบางรายจะมีความหวาดระแวงหรือถึงกลัวว่าจะถูกทำร้ายทุกทีจนเสียบุคลิกภาพ hyperarousal / hypervigilance
4. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมบางรายมีอาการหวาดระแวงยากต่อการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น
5. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมบางรายบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปและมีอาการภาพหลอนหรือโรคประสาท
6. ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมบางรายขาดความสุขและความมั่นใจในการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่ครอง
7. ประโยชน์จากการนำการวินิจฉัยอาการ PTSD มาอธิบายประสบการณ์ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม³⁷

³⁵ Lenore E.A. Walker, "The Battered Woman Syndrome," 4th Edition, New York: Springer Publishing Company, 2016, page 50-52.

³⁶ วรฉรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, “การต่อสู้คดีของผู้หญิงฆ่าสามี” ดุลพาท, เล่มที่ 2, ปีที่ 61, หน้า 157, 2557.

ประการแรก เนื่องจากการ PTSD มีลักษณะอาการที่วินิจฉัยได้ชัดเจนมาก่อน โดยพัฒนาแบบจำลองทางทฤษฎี การวินิจฉัยพฤติกรรมของผู้ป่วย (เช่นความโกรธ, การหลีกเลี่ยงสังคม, การตื่นตัวทางอารมณ์) หรือที่อาจเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ (เช่นความผิดปกติของบุคลิกภาพ) จึงเป็นการรวบรวมจำนวนของอาการที่แตกต่างกันและจากปัญหาที่เหมือนกัน และอาการจากปัญหาทางจิตวิทยาอื่น ๆ จึงทำให้สามารถอธิบายอาการในบริบทของการเกิดปฏิกิริยาที่กระทบกระเทือนต่อประวัติการถูกทำร้ายที่ส่งผลกระทบต่อทางจิตวิทยาของผู้หญิงได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

ประการที่สอง การตระหนักถึงปฏิกิริยาตอบโต้ของผู้หญิงที่ถูกทารุณ เนื่องจาก PTSD ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพสามารถใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับ PTSD ในประชากรอื่น ๆ มาใช้กับผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ทำให้เกิดความเข้าใจปฏิกิริยาตอบโต้ของสตรีที่ถูกทารุณในบริบทที่กว้างขึ้น ทั้งนี้อาจช่วยในการต่อสู้กับอคติทางเพศซึ่งมักเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในครอบครัว

ประการที่สาม เนื่องจาก PTSD ใช้อธิบายการตอบสนองจากเป็นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อผู้บริสุทธิ์ในสถานการณ์ที่น่าเศร้า เช่น ตัวประกัน อดิตทหารผ่านศึก เหยื่อเครื่องบินตก และผู้รอดชีวิตจากการบาดเจ็บอื่น ๆ และไม่นำมาใช้กับความผิดปกติทางจิตอื่น ๆ ทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในทางพิจารณาคดีตามกฎหมาย

2.1.4 สาเหตุของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมกระทำคามผิดตามกฎหมายอาญา³⁸

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกระทำคามผิดตามกฎหมายอาญา พบว่า การที่ผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกทำร้ายจากการกระทำคามรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนกระทั่งวันหนึ่งลุกขึ้นมาตอบโต้การกระทำรุนแรงนั้นด้วยความรุนแรงกับสามี ในบางกรณีถึงขนาดฆ่าสามีนั้น ย่อมมีสาเหตุ ปัจจัยหรือมูลเหตุจูงใจที่ทำให้แสดงพฤติกรรมการก่ออาชญากรรมดังกล่าว ดังนั้นเพื่อที่จะได้ทราบสาเหตุที่แท้จริงแห่งการกระทำคามผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย จึงต้องมีการนำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้อธิบายให้เข้ากับสถานะของเหตุการณ์

³⁷ Mary Ann Dutton and Lisa A. Goodman, "Posttraumatic Stress Disorder among Battered Women: Analysis of Legal Implications," Behavioral Sciences & the Law, no. 3, 1994: 220–221, จาก <https://doi.org/10.1002/bsl.2370120303>.

³⁸ ปวีณี ไพรทอง, "เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำคามรุนแรงในครอบครัวกระทำคามผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ." วารสารนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2560.

ที่เป็นไปในปัจจุบัน ซึ่งการก่ออาชญากรรมนั้น สามารถอธิบายได้ในทฤษฎีอาชญาวิทยา ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ทฤษฎีสตรีนิยม และทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา ดังนี้

2.1.4.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยา: สาเหตุการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด³⁹

อาชญาวิทยาเป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาถึงการอธิบายสาเหตุของการกระทำความผิดของอาชญากร (ผู้กระทำความผิด) ซึ่งจะถูกแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุหลักๆ คือ การกระทำความผิดที่เกิดจากปัจจัยทางชีวภาพ, การกระทำความผิดที่เกิดจากปัจจัยทางจิต และการกระทำความผิดที่เกิดจากปัจจัยทางสังคม

ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวชีววิทยา

ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวชีววิทยา (The biological theory of Crimes) มีสมมติฐานเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของอาชญากรลักษณะเดียวกันกับทฤษฎีแนวปฏิฐานนิยม คือ ทฤษฎีกลุ่มนี้มีสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากรรมร่วมกัน คือ พฤติกรรมของอาชญากรเกิดจากกระบวนการทางชีวภาค ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากพันธุกรรมของมนุษย์หรือเกิดจากอาหารหรือสารที่มนุษย์เสพเข้าไป

ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso, 1835-1909) ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของวิชาอาชญาวิทยา เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาสาเหตุพฤติกรรมอาชญากรรม โดยเชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมของบุคคลมีสาเหตุจากความผิดปกติทางร่างกายและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์นั้นอยู่อาศัย โดย ลอมโบรโซ ได้แบ่งอาชญากรทั้งหมดออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. อาชญากรโดยกำเนิด (Born criminals) อาชญากรโดยกำเนิด (Born criminals) หมายถึง ผู้ที่ได้รับพันธุกรรมลักษณะบกพร่องต่าง ๆ มาจากบรรพบุรุษในครั้งดึกดำบรรพ์ กล่าวคือ พัฒนาการของอาชญากรประเภทนี้จะต่ำกว่ามนุษย์ปกติ ทำให้แตกต่างและมีคุณภาพด้อยกว่าประชากรทั่วไป เช่น มีพฤติกรรมโหดร้ายคล้ายสัตว์ป่า ชอบเบียดเบียนรังแก แย่งชิง สังหารชีวิตบุคคลอื่นเพื่อความอยู่รอดของตน และไม่อาจปรับปรุงตนเองให้เข้ากับรูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมที่เจริญแล้วได้ ทั้งนี้ ลอมโบรโซได้ระบุไว้ว่า บุคคลกลุ่มอาชญากรโดยกำเนิดนี้ มีจำนวน 1 ใน 3 ของอาชญากรทั้งหมด

2. อาชญากรวิกลจริต (Insane criminals) หมายถึง ผู้ที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางจิตหรือประสาท เช่น ปัญญาอ่อน ปัญญาทึบ วิกลจริต เศร้าซึม และผู้ที่มีอาการสืบเนื่องมาจากอัมพาตโรคพิษสุราเรื้อรัง เป็นต้น โดยอาชญากรวิกลจริต เป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางจิตหรือประสาท ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้เหมือนบุคคลปกติ

³⁹ ปกรณ์ มณีปกรณ์, "ทฤษฎีอาชญาวิทยา (CRIMINOLOGICAL THEORY)", กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรด ประเทศไทย, 2555.

3. อาชญากรตามโอกาส (Occasional criminals) หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้มีความบกพร่องทางร่างกายและมีได้มีความบกพร่องทางจิตใจอย่างเด่นชัด โดยทั่วไปจะไม่มีพฤติกรรมอาชญากรรม แต่บุคคลประเภทนี้จะประกอบอาชญากรรมและมีพฤติกรรมเลวร้าย เมื่ออยู่ภายใต้เงื่อนไขบางประการที่เป็นปัจจัยสนับสนุนก่อเกิดการกระทำความผิด หรือเป็นช่องทางในการประกอบอาชญากรรม เช่น ผู้เสียหายลี้มกระเป๋เงินไว้เป็นโต๊ะอาหาร หรือผู้เสียหายลี้มกุญแจรถไว้ที่รถ เป็นต้น ลอมโบโซ เชื่อว่าอาชญากรตามโอกาส มีจำนวนประมาณกว่าครึ่งหนึ่งของอาชญากรทั้งหมด

4. อาชญากรโดยอารมณ์ หรือ อาชญากรที่กระทำความผิดเพราะความกดดันทางอารมณ์ (Criminals by passion or Criminalolds) หมายถึง อาชญากรที่ไม่มีลักษณะบกพร่องทางชีวภาคหรือจิตใจแต่อย่างใด แต่กระทำความผิดเพราะความกดดันทางอารมณ์ เช่น อาชญากรที่ประกอบอาชญากรรม โดยมีต้นเหตุมาจากความรัก ความหึงหวง เช่น สามีฆ่าชายชู้หรือฆ่าภรรยาของตนเอง หรือเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ เป็นต้น

2.1.4.2 ทฤษฎีด้านจิตวิทยา: จิตวิเคราะห์และบุคลิกภาพ⁴⁰

จากการศึกษาทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวจิตวิทยา พบว่า ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวจิตวิทยาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีย่อย ๆ คือ 1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) และ 2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality theory) ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856- 1939) จิตแพทย์และศาสตราจารย์ทางประสาทวิทยาชาวออสเตรีย เป็นผู้ริเริ่มและสร้างหลักการพื้นฐานของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่าพฤติกรรมของบุคคลส่วนมากเกิดจากพลังทางจิตภาคและชีวภาค จิตได้สำนึกหรือสัญชาตญาณ ซึ่งบุคคลเองก็อาจไม่รู้หรือไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ ตามทัศนะของฟรอยด์ โครงสร้างบุคลิกภาพที่อยู่ภายในจิตได้สำนึกของบุคคลมี 3 ส่วนคือ อิด (Id) อัดตา (Ego) และอภีอัดตา (super ego) ฟรอยด์ ได้ให้ความหมายของ Id คือ พลังสัญชาตญาณทางชีวภาคที่กระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการตอบสนองความต้องการของความสุขความเพลิดเพลิน และ อภีอัดตา หมายถึง ส่วนของบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมและลงโทษบุคคล อัดตา หมายถึง ส่วนที่ตระหนักถึงความเป็นจริงที่บุคคลอาศัยอยู่และคอยประสานงานระหว่างความต้องการของ Id กับข้อห้ามของอภีอัดตา สำหรับสิ่ง que ช่วยให้อัดตาคอยทำหน้าที่ควบคุมดูแลพฤติกรรมของบุคคลคือ ความรู้สึกผิด บุคคลถูกกระตุ้นจากความต้องการความสุขของ Id แต่ที่ความรู้สึกผิดนั้นจะห้ามพฤติกรรมดังกล่าวโดย อภีอัดตา ซึ่งบุคคลก็มีวิธีการในการตอบสนองต่อแรงกระตุ้นเหล่านี้หลายวิธี คือ วิธีการแรกเรียกว่าการระงับแรงกระตุ้น ซึ่งขบวนการนี้ร่างกายจะเปลี่ยนแรงกระตุ้นของ Id เป็นพฤติกรรมที่ได้รับจากอภีอัดตา หาก

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

Id แข็งแรงกว่าจะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามใจชอบของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ในทางตรงกันข้ามหากอิทธิพลของความแข็งแรงกว่า Id ความต้องการของ Id ก็จะถูกผลักดันเข้าไปในจิตใต้สำนึก

ทฤษฎีแนวนี้อธิบายสาเหตุของความผิดปกติทางด้านจิตใจว่ามาจาก 2 สาเหตุ คือ 1 เกิดจากการที่บุคคลไม่เจริญเติบโตตามธรรมชาติหรือการขาดความควบคุมสัญชาตญาณของมนุษย์ การขาดความรักความเอ็นดูจากบิดาหรือมารดา การขาดการพัฒนาทางด้านอารมณ์ และ 2 เกิดจากการไม่พัฒนาอิทธิพล หรือการพัฒนาอิทธิพลถูกรบกวนเนื่องจากการขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาหรือการที่บิดามารดามีนิสัยดุร้ายไม่รักบุตร

2. ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality theory) ทฤษฎีนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับแรงกระตุ้นภายใต้จิตสำนึก หรือสัญชาตญาณของมนุษย์ว่าเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรม แต่มุ่งเน้นไปที่บุคลิกภาพของบุคคลว่าเป็นสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรม สมมติฐานของทฤษฎีแนวนี้มีอยู่ว่า อาชญากรมีบุคลิกภาพที่ผิดปกติแตกต่างจากบุคคลธรรมดา ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากกรรมพันธุ์ก็ได้ พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกของบุคลิกภาพที่แตกต่างจากบุคคลปกติ เช่น การขาดความสามารถในการระงับอารมณ์ ความก้าวร้าว การชอบหาเรื่องใส่ตัว การชอบเป็นศัตรูกับผู้อื่น การมองโลกในแง่ร้าย หรือการไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นต้น

การอธิบายของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ อาจเข้ากับกรณีของอาการ BWS ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเมื่อผู้หญิงถูกทำร้ายแม้ว่าอยากตอบโต้แต่ super ego หรือระดับความยับยั้งชั่งใจกด Id มิให้กระทำด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ แต่เมื่อวันหนึ่งถูกกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดสะสมจนนำไปสู่ภาวะความบกพร่องทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพ (mental illness) และความบกพร่องทางอารมณ์ (Emotion disorder) จนกระทั่ง super ego ไม่สามารถกด Id ได้อีกต่อไป และพฤติกรรมการแสดงอารมณ์รุนแรงตามสัญชาตญาณจึงเกิดขึ้นจนทำให้ถึงขั้นก่ออาชญากรรมได้

2.1.4.3 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา: พฤติกรรมอาชญากรรมของมนุษย์⁴¹

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง differential association theory

เอ็ดวิน ซัทเธอร์แลนด์ (1883-1950) ได้นำเสนอว่ากระบวนการสำคัญและเฉพาะเจาะจงที่พัฒนาพฤติกรรมอาชญากรรมของมนุษย์ก็คือ การคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านความเป็นอาชญากรรมและความเป็นพลเมืองดี สาเหตุของการคบหาสมาคมกับ

⁴¹ ญรัฎฐ์วัฒน์ สุทธิโยธิน, “กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง”, ค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561, จาก http://41716.blogspot.com/2014/05/blog-post_1163.html”

บุคคลที่แตกต่างกันนั้น มาจากสังคมที่ไร้ระเบียบและสังคมที่มีความขัดแย้งกัน กระบวนการที่บุคคล จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมมีดังต่อไปนี้คือ

1. พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้
2. พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร
3. หลักการสำคัญในส่วนของกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน
4. เมื่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้รับการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้จะรวมเทคนิคในการกระทำความผิดซึ่งบางครั้งก็สลับซับซ้อนแต่บางครั้งก็ง่าย
5. ทิศทางเฉพาะของแรงดลใจและแรงผลักดัน การทำให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย ในบางสังคมบุคคลอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการปฏิบัติตามกฎหมายในขณะที่บุคคลอื่นอยู่ในกลุ่มที่เห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมาย
6. หลักการสำคัญของการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกันก็คือ บุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำความผิด เพราะว่าความเห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมายมีมากกว่าความเห็นด้วยกับการไม่ละเมิดกฎหมาย
7. การคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกันอาจจะแตกต่างกันในด้านความถี่ ระยะเวลาการให้ความสำคัญและความเข้มข้น ซึ่งหมายความว่าถึงลักษณะของความแตกต่างกันของการคบหาสมาคมระหว่างพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรม
8. กระบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมโดยการคบหาสมาคมกับรูปแบบของอาชญากรรมและต่อต้านอาชญากรรม จะมีความเกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานที่เหมือนกับการเรียนรู้ทั่วไป
9. ในขณะที่พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไปแต่ก็ไม่จำเป็นต้องอธิบายด้วยความต้องการและค่านิยมนั้นเนื่องจากพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรมก็มีความต้องการและค่านิยมเดียวกัน บุคคลลัทธินิยมก็เพื่อต้องการความมั่นคงในทางการเงินเช่นเดียวกับกรรมกรที่ทำงานหนักเพื่อความมั่นคงในทางการเงิน

2.1.4.4 ทฤษฎีพันธะทางสังคม: ความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม

ทราวิส เฮอร์ซีย์ (Braithwaite, 1989) ได้นำเสนอทฤษฎีควบคุมโดยมีใจความสำคัญว่า บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมี

แนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชีพการงาน หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือ พันธะทางสังคมหรือความผูกพันกับสังคม ที่แบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. ความผูกพัน (attachment) หมายถึง การที่บุคคลมีความผูกพัน หรือความรักใคร่กับบุคคลอื่น หรือมีความสนใจกับความรูสึกนึกคิดของบุคคลอื่น
2. ข้อผูกมัด (Commitment) หมายถึง การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคมกล่าวคือ ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อที่จะประกอบอาชีพสุจริต และเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งส่งผลให้บุคคลไม่ย่อกรกระทำผิดกฎหมาย
3. การเข้าร่วม (Involvement) หมายความว่า การที่บุคคลได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของสังคม เป็นเหตุให้บุคคลถูกจำกัดเวลาที่จะไปประกอบอาชีพการงาน เนื่องจากเวลาส่วนมากได้ถูกใช้ไปให้หมดกับกิจกรรมของสังคม
4. ความเชื่อ (Belief) หมายความว่า ระดับของความเชื่อถือที่บุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีระดับความเชื่อต่อค่านิยมและบรรทัดฐานในสังคมสูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำผิดกฎระเบียบของสังคม ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมของพันธะหรือสัญญาผูกมัดที่บุคคลมีต่อสังคม

เมื่อนำทฤษฎีแนวสังคมวิทยาประกอบกับความรุนแรงที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้แสดงพฤติกรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเช่นครอบครัว เพื่อนฝูง เป็นต้นการที่เมื่อได้เห็นพฤติกรรมใดจนเคยชิน ผู้ที่อยู่ในสังคมแวดล้อมเช่นนั้นย่อมมีพฤติกรรมเช่นนั้นแสดงออกมาให้เห็น การใช้ความรุนแรงก็เช่นกันเมื่อเด็กเห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว เมื่อโตขึ้นเด็กจึงอาจใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความตึงเครียดภายในครอบครัวได้ ซึ่งแนวทางนี้ก็เป็นที่ไปในแบบเดียวกับที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายย่อมมีการใช้ความรุนแรงในการตอบโต้กลับต่อสามีที่ใช้ความรุนแรงกับตนเองเช่นกัน

2.1.4.5 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist): แนวคิดเสรีนิยม

จากการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist) พบว่า สตรีนิยมสายเสรีนิยม มีการพัฒนาแนวคิดเสรีนิยมในคริสต์วรรษที่ 18 เกิดขึ้นจากกลุ่มที่ต่อต้านพวกศักดินา ภายใต้ระบบศักดินา ฐานะสังคมถูกกำหนดมาแต่กำเนิด แนวคิดเสรีนิยมยืนยันว่าฐานะทางสังคมควรจะถูกกำหนดโดยความสามารถและทักษะของปัจเจกบุคคล และวัดโดยความสำเร็จของบุคคลในการแข่งขันกับบุคคลอื่น แนวสตรีนิยมสายเสรีนิยมได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากแนวคิดเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ให้ความสำคัญต่อปัจเจกนิยมที่มีเหตุผลโดยเฉพาะในทางกฎหมาย ทำให้นักสตรีนิยมในแนวนี้มักเรียกร้องให้ผู้หญิงเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล ปรับปรุงตัวเองให้เหมือนกับผู้ชาย เช่น การใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ และเชื่อว่าผู้หญิงและผู้ชายไม่มีความแตกต่างกัน เป็นมนุษย์เหมือนกัน

ดังนั้นผู้หญิงควรมีโอกาสที่จะทำทุกอย่างให้ได้เหมือนผู้ชาย เรียกร้องให้ผู้หญิงมีโอกาстиเท่าเทียมในการแข่งขันภายในระบบสังคมที่เป็นอยู่โดยเฉพาะในปริมนทลสาธารณณะ ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย ทางการเมือง เพื่อสิทธิของปัจเจกบุคคลในการแข่งขันในตลาดสาธารณณะ เพราะเชื่อว่าถ้าผู้หญิงมีโอกาстиเท่าเทียมแล้ว ผู้หญิงจะเป็นเหมือนผู้ชายได้ทุกอย่าง

จากทฤษฎีสตรีนิยมประกอบกับกรณีคดีอาญาที่เกิดจากภรรยาถูกสามีทำร้ายมาเป็นระยะเวลาานแล้วตอบโต้กลับ ในบางคดีถึงขั้นทำให้สามีเสียชีวิต นั้นพบว่า ในประเทศอังกฤษผู้หญิงมีการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น เช่น มีการตั้งข้อต่อสู้อของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) ในคดีอาญา และข้อต่อสู้อดังกล่าวได้รับการยอมรับจากศาล ซึ่งนอกจากประเทศอังกฤษแล้ว ก็พบว่ายังมีอีกหลายประเทศที่ยอมรับข้อต่อสู้อ BWS ในคดีที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เป็นต้น

2.1.4.6 ตัวบทกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดของหญิงที่ถูกทำร้ายตอบโต้กลับผู้ที่กระทำความรุนแรง

จากการศึกษาตัวบทกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดของหญิงที่ถูกทำร้ายและตอบโต้กลับผู้ที่กระทำความรุนแรง พบว่า กรณีที่ผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเครียดสะสม (Battered Women Syndrome) และมีการกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด มีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำคัญคือ ประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288⁴² ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290⁴³ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289⁴⁴ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

ตามหลักความรับผิดชอบทางอาญาต้องดูที่เจตนาเจตนา นั้นเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจในการพิจารณาจึงต้องอาศัยพฤติกรรมาต่าง ๆ ที่ผู้กระทำแสดงออกมาภายนอกเป็นหลักในการวินิจฉัยสภาพจิตใจของผู้กระทำในขณะกระทำ ดังนั้นหลักของกฎหมายอาญาจึงใช้กรรมหรือการกระทำเป็นเครื่องชี้เจตนาโดยประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 59 ว่าการกระทำโดยเจตนาได้แก่

⁴² โปรดดู "ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288".

⁴³ โปรดดู "ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290".

⁴⁴ โปรดดู "ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289".

การกระทำโดยผู้สำนึกในการกระทำและขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น เมื่อผู้กระทำมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 288 จะต้องมีผลของการกระทำคือ ความตายเกิดขึ้นจึงเป็นความผิดสำเร็จ ดังนั้นต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล ถ้าผลของความตายไม่ได้เกิดจากการกระทำผู้กระทำย่อมรับผิดชอบเฉพาะแต่ผลเท่าที่ตนกระทำไปเท่านั้น โดยผู้กระทำต้องมีเจตนาฆ่าได้แก่เจตนาประสงค์ต่อผล หรือที่เรียกว่าเจตนาธรรมดา โดยพิจารณาข้อเท็จจริงประกอบ ส่วนเจตนาอีกอย่างหนึ่งตามมาตรา 59 คือเจตนาเล็งเห็นผล หมายความว่าเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดได้อย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ต้องดูจากความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้กระทำเป็นสำคัญ ส่วนถ้าผู้กระทำมีการวางแผนคิดไตร่ตรองล่วงหน้าอันแสดงถึงความชั่วร้ายในจิตใจของผู้กระทำ ผู้กระทำจะต้องรับโทษหนักขึ้นจากบทบัญญัติในเหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามมาตรา 289(4) ผู้ใดฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ต้องระวางโทษประหารชีวิต

2.2 กระบวนการพิจารณาทางอาญาและการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา มีดังนี้

2.2.1 พยานหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แบ่งแยกการรับฟังพยานหลักฐานออกตามวิธีการนำสืบเป็น 4 ประเภท ได้แก่ พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ดังนี้⁴⁵

พยานบุคคล (witness) หมายถึง บุคคลที่มาให้ถ้อยคำต่อศาล และเบิกความเล่าเรื่องด้วยวาจาถึงข้อเท็จจริงที่ตนได้ประสบพบเห็นมา หรือ ทราบมา เป็นคนที่รู้เห็นเหตุการณ์ อันเป็นข้อเท็จจริงในคดีเพื่อที่ศาลจะได้บันทึกถ้อยคำของพยานผู้นั้นไว้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี ดังนั้น พยานบุคคลในความหมายทั่วไป หมายถึง “ตัวคน” ที่รู้เห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดี และได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในฐานะพยาน แต่ถ้ามองตามความเข้าใจของผู้พิพากษาที่กำลังจะตัดสินคดีว่าจะจำแนกพยานที่อยู่ต่อหน้าเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ พยานบุคคลก็ต้องหมายถึงถ้อยคำของบุคคลซึ่งศาลจดลงไว้ในสำนวนความ ไม่ใช่ตัวคน เพราะขณะนั้นตัวคนซึ่งมาเบิกความมิได้อยู่ต่อหน้าศาลแล้ว

⁴⁵ เข็มชัย ชุตินวงศ์, "คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.", พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551, หน้า 155.

ส่วนหลักพยานความเห็น เป็นหลักที่มีอยู่ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์เป็นเวลานานแล้ว (Opinion Rule) โดยในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายห้ามรับฟังพยานความเห็นไว้โดยชัดแจ้งใน Federal Rules of Evidence หลักข้อนี้มีว่า พยานจะต้องเบิกความเฉพาะสิ่งที่ตนพบเห็นหรือได้ยินมา ไม่ใช่เบิกความตามข้อสรุป หรือตามความเห็นของพยานเอง วัตถุประสงค์ของหลักนี้ ก็เพื่อจะให้พยานบุคคลเบิกความตามความรู้ส่วนตัวที่ตนทราบ ห้ามเบิกความถึงคำบอกเล่าของคนอื่น และห้ามแสดงความคิดเห็นโดยการคาดเดาแทนที่จะเป็นสิ่งที่ตนพบมาจริง ๆ กล่าวคือ พยานบุคคลจะต้องเบิกความในลักษณะยืนยันข้อเท็จจริงที่ตนประสบพบเห็นมา ไม่ใช่เบิกความตามความคิดเห็นของตน

แต่สำหรับกฎหมายลักษณะพยานของไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานความเห็นไว้โดยชัดแจ้ง ศาลก็มีอำนาจปฏิเสธพยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือยเกินสมควร ประวิงให้ซักช้า หรือไม่เกี่ยวกับประเด็นโดยดลสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86⁴⁶

พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness)⁴⁷ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นพยานบุคคลเหมือนกัน แต่มีประสบการณ์หรือวิชาความรู้ในสาขาต่าง ๆ มาเบิกความในลักษณะแสดงความเห็นตามหลักวิชา โดยที่บุคคลนั้นไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง

เงื่อนไขในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้⁴⁸

1) ประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาไม่อาจตัดสินใจได้โดยใช้ความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการเฉพาะแขนง ซึ่งจะตัดสินใจได้ก็แต่เฉพาะโดยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ศาลจะไม่ยอมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในปัญหาที่สามารถตัดสินใจได้ โดยความรู้ของคนธรรมดาสามัญ เช่น

(1) กฎหมายไทย ศาลไม่ยอมรับฟังเลย เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรู้เอง และศาลเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายอยู่แล้ว คู่ความจะนำวิชาการหรือศาสตราจารย์ในวิชากฎหมาย หรือแม้แต่ผู้

⁴⁶ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86".

⁴⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, "คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน", พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555, หน้า 253.

⁴⁸ Chomvanna Wan, "พยานหลักฐาน ประเภทของพยานหลักฐาน", ค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2018, จาก <http://khmerwe.blogspot.com/2014/11/44.html>.

ร่างกฎหมายฉบับนั้นเองมาสืบว่ากฎหมายฉบับนั้นมีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายอย่างไร เพื่อช่วยในการตีความกฎหมายไม่ได้

(2) ภาษาไทย หมายถึง ภาษาไทยที่มีความธรรมดา คู่ความจะอ้างผู้เชี่ยวชาญในทางอักษรศาสตร์แสดงความเห็นอธิบายภาษาไทยธรรมดาไม่ได้

(3) ศิลธรรม หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลรู้ได้เอง คู่ความไม่อาจอ้างผู้เชี่ยวชาญมาแสดงความเห็นได้ เช่น มีประเด็นว่าภาพที่จำเลยตีพิมพ์เป็นภาพลามกอนาจารหรือไม่ โจทก์จะนำพยานมาสืบว่าเป็นภาพลามกไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรู้เอง แต่จำเลยอาจนำพยานมาสืบได้ว่า ภาพนี้เป็นภาพศิลปะ เพราะศิลปะเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งซึ่งอาจอ้างผู้เชี่ยวชาญมาแสดงความเห็นได้

(4) จรรยาบรรณ จารีตประเพณีที่รู้จักกันทั่วไป เป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันทั่วไป จึงไม่อาจนำพยานมาสืบได้ แม้จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ

2) พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการแขนงที่เป็นปัญหา ความรู้ความชำนาญนี้อาจจะได้มาจากการศึกษาเล่าเรียนจนได้ปริญญา หรือประกาศนียบัตรหรือหนังสือรับรองอื่น ๆ หรืออาจได้จากการทำงานในสาขานั้นมาเป็นเวลานานจนมีความชำนาญก็ได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1610/2498 ผู้ใหญ่บ้าน แม้ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ แต่มีอาชีพทางทำนามีกระบือหลายตัว ก็สามารถรู้ลักษณะของกระบือตาถั่วและตาฝ้าแตกต่างกันอย่างไร สามัญชนพอจะเห็นข้อแตกต่างกันได้ จึงรับฟังเป็นพยานในข้อดำเนินกระบือดังกล่าวได้

แม้ในตัวบทกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98⁴⁹ จะระบุแขนงของศาสตร์ที่จะมีความรู้ผู้เชี่ยวชาญได้ว่า ได้แก่ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำหรือกฎหมายต่างประเทศ ก็ไม่น่าจะถือว่าเฉพาะในศาสตร์เหล่านั้นเท่านั้นจะมีผู้เชี่ยวชาญได้ ควรถือเป็นเพียงตัวอย่างที่กฎหมายยกมาให้ดูเท่านั้นยิ่งถ้าพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ซึ่งใช้คำว่า เช่น และระบุตัวอย่างอื่นที่ไม่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ด้วยแล้ว ยิ่งน่าจะทำให้เห็นว่าควรตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ในทางกว้างได้

พยานเอกสาร⁵⁰ (document evidence) คือ พยานที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร รุปรอยหรือข้อความใด ๆ อันเป็นการสื่อความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง ดังนั้นสาระสำคัญหรือ

⁴⁹ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 " .

⁵⁰Natjar2001law, “ความรู้ด้านกฎหมายและคดีความ: การรับฟังพยานหลักฐาน 1 ประเภทของพยานหลักฐาน,” 2553, ค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2561, จาก http://natjar2001law.blogspot.com/2010/11/1_18.html.

องค์ประกอบของพยานเอกสาร คือ การสื่อความหมายเป็นภาษามนุษย์ไม่ว่าภาษานั้นจะเป็นภาษาใดก็ตาม ในเอกสารที่มีการอ้างเป็นพยานในเอกสารที่มีการอ้างความหมายของข้อความที่เป็นพยาน โดยอาศัยการสื่อความหมายของข้อความนั้นพิสูจน์ความจริง หรือ ข้อมูลที่บันทึกไว้ในสื่อชนิดใดก็ตามสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พิพาทในคดีได้ และนำสืบชนิดที่บันทึกข้อมูลดังกล่าวนั้นมาใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลก็ให้ถือว่าเป็นพยานเอกสาร และให้รวมถึงสื่อที่บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์หรือสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ด้วย

พยานวัตถุ คือ วัตถุสิ่งของที่คู่ความอ้างเป็นพยาน การอ้างสถานที่ให้ศาลตรวจก็อยู่ในความหมายของพยานวัตถุด้วย พยานวัตถุมีความสำคัญอย่างมากในคดีอาญา เพราะพยานวัตถุจะเป็นพยานที่ดีที่สุดในการพิสูจน์ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร เช่น กรณียาเสพติด หรือไม้ของกลางในคดีปลอมกระสุนปืน บาดแผลที่ถูกทำร้าย สถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น การนำสืบพยานวัตถุนี้ศาลสามารถรับฟังพยานวัตถุได้เสมอโดยไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย เพราะไม่มีข้อบังคับใดกำหนดว่าข้อเท็จจริงใดจะต้องพิสูจน์ด้วยพยานวัตถุหรือห้ามพิสูจน์ด้วยพยานวัตถุดังนั้นการสืบพยานวัตถุจึงอยู่ในดุลพินิจของคู่ความที่จะเป็นผู้พิจารณาว่า ควรนำสืบข้อเท็จจริงด้วยพยานวัตถุหรือไม่เพื่อผลแห่งคดีของตน

พยานวัตถุบางอย่างจะมีความสัมพันธ์กับพยานผู้เชี่ยวชาญอย่างมาก เพราะวัตถุพยานบางประเภทศาลไม่อาจตรวจดูได้ด้วยตนเอง อาจจะต้องมีการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์โดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น ยาเสพติด โดยศาลอาจจะตัวเองหรือส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจพิสูจน์ก็ได้ กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์จะต้องไปเบิกความเป็นพยานต่อศาลเช่นกัน

2.2.2 ความหมายของผู้เชี่ยวชาญ expert witness⁵¹

ตามบทบัญญัติในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลวิธีพิจารณาความอาญากล่าวถึงพยานผู้เชี่ยวชาญ 3 ประเภทคือ

1. ผู้เชี่ยวชาญ
2. ผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ
3. ผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา

1. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 129 ซึ่งหมายถึง บุคคลที่ศาลแต่งตั้ง โดยศาลเห็นสมควรหรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ และสถานที่ โดยใช้วิทยาการทางศาสตร์ต่างๆ หรือความชำนาญจากประสบการณ์และให้ความเห็นซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็นตั้งนั้น

⁵¹ พรเพชร วิชิตชลชัย, "คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน". พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555, หน้า 344-346.

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญจึงจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในศิลปะ วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำ หรือในกฎหมายต่างประเทศซึ่งอาจมีความรู้ได้ 2 ทาง ทางแรกจากการศึกษาเล่าเรียน เช่น สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาทางวิทยาศาสตร์เคมี ส่วนทางที่ 2 ก็อาจเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ หรือเชี่ยวชาญในอาชีพของตน เช่น มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดักสัตว์ป่า เป็นต้น ในทางปฏิบัติมีการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลไว้ โดยผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ อาจจะขึ้นทะเบียนไว้ในฐานะผู้เชี่ยวชาญของศาลในสาขาต่างๆตามระเบียบที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดเช่นผู้เชี่ยวชาญในด้านการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ หรือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ไม้ การขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลย่อมทำให้เกิดความสะดวกในการที่ศาลจะแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตามบทบัญญัติของประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 129 แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ดังกล่าวจะเบิกความในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ได้

2. ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เป็นถ้อยคำที่บัญญัติอยู่ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ที่แสดงให้เห็นว่า นอกจากศาลจะตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญได้เองแล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็อาจอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญขึ้นมาสนับสนุนข้ออ้างของตนเองได้ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 99 วรรค 2 แห่งประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่า “บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของคู่ความในอันที่จะเรียกบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตนได้” ดังนั้น ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ จึงเป็นถ้อยคำที่ใช้เรียกพยานบุคคลในคดีแพ่งที่มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลปะ วิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ที่คู่ความอ้างเป็นพยานของตน

3 ผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญา (ผู้ชำนาญการพิเศษเดิม) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 243 ที่แก้ไขใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2551 ได้แก้ไขมาตรา 243 และเปลี่ยนชื่อของ “ผู้ชำนาญการพิเศษ” เป็น “ผู้เชี่ยวชาญ” เพื่อให้สะดวกในการเรียกชื่อพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งเหมือนกันทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ทำให้การเรียกชื่อและทำความเข้าใจในเรื่องพยานผู้เชี่ยวชาญง่ายขึ้น และตรงกับถ้อยคำในภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า expert witness

2.2.3 การสืบพยานบุคคล กรณีพยานผู้เชี่ยวชาญ

กรณีการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness) นั้น เป็นหลักการที่ได้รับการพัฒนามาพร้อมกับระบบวิธีพิจารณาความแบบกล่าวหา (Accusatorial System)⁵² โดยเริ่มมีขึ้นในประเทศอังกฤษ เมื่อประมาณศตวรรษที่ 14 เป็นกรณีที่ศาลขอความช่วยเหลือจากแพทย์ เพื่อให้ช่วยในการวินิจฉัยถึงสภาพ และ/หรือสาเหตุของบาดแผล และการตายในคดีที่เกี่ยวกับความผิดอันเนื่องจากการ

⁵² เข็มชัย ชุตินวงศ์, "พยานผู้เชี่ยวชาญในสหรัฐอเมริกา (Expert Testimony)", อัยการนิเทศ 3, 2523, หน้า 43.

ประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต และพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางขึ้น ทางด้านที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ⁵³ โดยถือว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ช่วยศาลในการให้ความกระจ่างเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดี ซึ่งในสมัยแรก ๆ การใช้พยานผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้พิพากษาจะเลือกคณะลูกขุนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกิจเข้าตัดสินข้อเท็จจริงโดยอาศัยความรู้ของลูกขุนเอง โดยคณะลูกขุนจะปรึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน แล้วสรุปเป็นความเห็นของฝ่ายข้างมากออกมาเป็นข้อตัดสิน แต่ต่อมาในสมัยศตวรรษที่ 17 ได้มีการพัฒนาวิธีพิจารณาคดีให้นำพยานบุคคลมาเบิกความได้ บทบาทของคณะลูกขุนดังกล่าวจึงลดลง เพราะมีการนำบรรดาพยานผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ มาเบิกความเป็นพยานเอง และศาลรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นในฐานะของพยานบุคคลประเภทหนึ่ง

สำหรับในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งสามารถให้ความเห็นต่อศาลได้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยได้กล่าวถึงผู้ชำนาญการพิเศษไว้ในเรื่องของการตรวจสอบตัวหนังสือ ดวงตราและลายมือ คือบุคคลผู้เป็นพนักงานโดยตรงในการตรวจตัวหนังสือและดวงตราที่เรียกว่า “อาลักษณ์” และบุคคลอื่นที่มีความสามารถความชำนาญในการตรวจสอบลายมือ แล้วมีการพัฒนาให้รับฟังความเห็นของแพทย์ในการให้ความเห็นว่าบุคคลใดเป็นบุคคลวิกลจริต ต่อมา มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 ก็เริ่มปรากฏเป็นแนวคำพิพากษาฎีกาว่า ศาลยอมรับฟังความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษในศาสตร์ต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น แต่จะต้องปรากฏแน่ชัดว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เฉพาะในเรื่องที่จะเบิกความนั้นจริง ๆ จนกระทั่งมีประกาศให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความก็ได้บัญญัติเรื่องผู้เชี่ยวชาญไว้ โดยกล่าวถึงคุณสมบัติและความสามารถของผู้ชำนาญการพิเศษว่าจะให้แสดงความเห็นในเรื่องใดบ้าง การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 1 มาตรา 131/1 การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในชั้นสอบสวน บัญญัติว่าในกรณีที่จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปีหากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

⁵³ Wake G.D., "An Introduction to Evidence", 3rd, London: Sweet&Maxwell ,1967, p.172.

ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้อมปราบขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่ได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 5 มาตรา 243⁵⁴ บัญญัติว่า ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศและซึ่งความเห็นของผู้ผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการตรวจสอบ ใตส์นวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตใจของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

มาตรา 244/1⁵⁵ บัญญัติว่าในกรณีความผิดอาญาที่มีโทษจำคุก หากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีที่การตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวน้ำ เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากคู่ความหรือบุคคลใด ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้อมปราบขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานอื่นอีก หรือมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าหากมีการเน้นย้ำกว่าจะนำพยาน หลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบในภายหลัง พยานหลักฐานนั้นจะสูญเสียไป

⁵⁴ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 5 มาตรา 234".

⁵⁵ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 5 มาตรา 244/1".

หรือยากแก่การตรวจพิสูจน์ เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงกำหนดวันสืบพยานตามปกติ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากการศึกษาพบว่า แม้พยานผู้เชี่ยวชาญกับพยานบุคคลนั้นจะจัดเป็นพยานประเภทเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในลักษณะการเบิกความ หรือการนำสืบต่อศาล โดยปกติการนำสืบพยานบุคคลซึ่งประสงค์จะได้จากคำเบิกความของพยาน คือ ข้อเท็จจริงที่บุคคลได้รู้ ได้ประสบพบเห็นมา หรือ ได้ทราบมาด้วยตนเอง ห้ามเบิกความในลักษณะการให้ความเห็น ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 ซึ่งต่างกับพยานผู้เชี่ยวชาญที่สามารถเบิกความต่อศาลในลักษณะการให้ความเห็นที่เกิดจากสิ่งที่ตนได้ศึกษา หรือมีความเกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ซึ่งหลักการรับฟังพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลใช้พิจารณาในการรับฟังนั้นมีเงื่อนไขที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ⁵⁶

1. ประเด็นข้อพิพาทต้องเป็นปัญหาที่ต้องการความรู้ ความเชี่ยวชาญ

ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นต้องเป็นปัญหาที่ต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญ ซึ่งคนธรรมดาไม่สามารถเข้าใจได้ โดยใช้ความรู้หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป เพราะฉะนั้นถ้าเป็นประเด็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็สามารถเข้าใจหรือวินิจฉัยได้ คู่ความจะสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นไม่ได้ ศาลจะไม่รับฟัง

2. ตัวพยานซึ่งมาเบิกความหรือทำความเห็นเป็นเอกสารต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้นจริง ๆ

พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ ที่จะสามารถเบิกความในลักษณะให้ความเห็น ซึ่งกฎหมายก็ได้ระบุนามตราการที่ชัดเจนว่าผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ จะคู่ได้จากอะไร ซึ่งในเรื่องนี้เป็นข้อเท็จจริง ในทางปฏิบัติศาลจะถือเอาการศึกษาหาความรู้ในเรื่องนั้นจนถึงระดับที่เป็นที่ยอมรับกันในระดับหนึ่ง ซึ่งในทางปฏิบัติถือเอาระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือถ้าไม่มีปริญญาหรือประกาศนียบัตรรับรองก็อาจเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์หรือความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ เนื่องจากได้ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ มาเป็นเวลานาน

⁵⁶ เข็มชัย ชุตินวงศ์, **รวมคำบรรยายเนติบัณฑิต เล่ม 9 สมัย 68 กฎหมายลักษณะพยาน** กรุงเทพมหานคร: สถาบันเนติบัณฑิตยสภา, 2558.

2.2.4 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือ Amicus Curiae⁵⁷

Amicus Curiae หมายถึง บุคคลหรือองค์กรที่ไม่ใช่คู่ความในคดี แต่สมัครใจในการให้ข้อมูลแก่ศาล เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดี ข้อมูลที่ให้เป็นลักษณะข้อความเห็นทางกฎหมายโดยส่งให้ศาลในรูปแบบลักษณะบันทึก (Amicus Brief) โดยถ้อยคำดังกล่าวมาจากภาษาลาตินที่มีความหมายว่า เพื่อนของศาล (Friend of the court)

ข้อกำหนดของศาลสูงสุดข้อ 37.1 กำหนดว่า บันทึก Amicus Curiae ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับคดีที่คู่ความยังไม่ได้ยกขึ้นนั้นศาลถือว่าเป็นประโยชน์ ซึ่งหากเป็นบันทึกในลักษณะอื่นศาลเห็นว่าเป็นภาระของศาล ศาลจะไม่รับพิจารณา

ข้อกำหนดของศาลสูงสุดข้อ 37.2 กำหนดว่า ระยะเวลาในการส่งบันทึกต่อศาล เช่น บันทึกเพื่อสนับสนุนผู้ร้องหรือผู้ถูกร้องให้ยื่นภายใน 30 วัน นับแต่ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา

ข้อกำหนดของศาลสูงสุดข้อ 37.6 กำหนดว่า บันทึกต้องระบุด้วยว่าสนับสนุนให้ศาลวินิจฉัยในทางใด และกำหนดให้ผู้ส่งบันทึกที่ไม่ใช่องค์กรรัฐระบุด้วยว่า ใครเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินในการยื่นบันทึกดังกล่าว

2.2.5 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นในศาล

การรับฟังพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อยกเว้นของหลักที่ว่า ศาลไม่รับฟังความเห็นของพยานบุคคล เพราะโดยหลักแล้ว ศาลจะไม่เอาความเห็นของบุคคลอื่นมาพิจารณาพิพากษาคดี แต่ในบางกรณีศาลจำเป็นต้องอาศัยความรู้ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะและวิทยาการด้านต่าง ๆ และในบางกรณีพยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้ด้วยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ย่อมเป็นสิ่งที่แน่นอนรับฟังข้อเท็จจริงได้ตามนั้น

อนึ่งกรณีพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานความเห็น แสดงให้เห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญนั้นสามารถแสดงความเห็นของตนโดยอาจจะทำด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 130⁵⁸ ส่วนในการเบิกความเป็นพยานต่อศาลนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีฐานะเช่นเดียวกับพยานบุคคลอื่น ๆ กล่าวคือ จะต้องปฏิญาณหรือสาบานตนตามลัทธิศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตนว่าจะให้การตามความสัตย์จริงเสียก่อนตามประมวลกฎหมายวิธี

⁵⁷ Practical Law "Amicus Curiae," ค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2561, จาก

<http://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-502->

[7653?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&hcp=1.](http://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-502-7653?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&hcp=1)

⁵⁸ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 130".

พิจารณาความแพ่งมาตรา 112⁵⁹ ในคดีอาญาผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ตั้งใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243

นอกจากการรับฟังพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญของศาลในชั้นพิจารณาที่มีบัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัญหาว่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นมีขอบเขตที่ศาลจะรับฟังได้แค่ไหนเพียงใด โดยหลักแล้วความเห็นของผู้เชี่ยวชาญย่อมถือว่าเป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง que เข้าสู่สำนวนการพิจารณาคดีของศาลดังนั้นจะถือเอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ยุติเสมอไปไม่ได้ กล่าวคือยังเป็นเรื่องของศาลที่จะใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงและวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีไป นอกจากนี้ในบางกรณีศาลก็อาจไม่รับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ คือในกรณีที่เห็นความเห็นทางวิชาการที่ศาลรู้เองหรือเป็นกรณีซึ่งข้อเท็จจริงซึ่งรู้กันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ศาลย่อมไม่รับฟังพยานหลักฐานมาหักล้างอยู่แล้วในกรณีที่ศาลจะไม่รับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนี้ศาลก็ไม่ควรที่จะแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือไม่อนุญาตให้ผู้ความอ้างผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานนำสืบแสดงความคิดเห็นแต่ถึงแม้จะมีการแต่งตั้งหรือนำสืบผู้เชี่ยวชาญไปแล้วในตอนท้ายพิพากษาคดี ศาลก็อาจทำคำวินิจฉัยโดยไม่รับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้

กรณีที่ศาลจะไม่รับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นความเห็นทางวิชาการที่ศาลรับรู้เองนั้น ย่อมอยู่ในดุลพินิจของศาล อีกทั้งศาลจะต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงดังนั้นการนำสืบความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจึงควรที่จะแสดงผลประกอบตามหลักวิชาการเพื่อให้คนธรรมดาที่ไม่มีความรู้ในวิทยานั้นได้เข้าใจพอสมควรด้วย ในบางกรณีความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะมีน้ำหนักมากและถือเป็นข้อยุติ เช่นคู่ความทำกันให้เอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นยุติ เช่นนี้ศาลก็จะพิจารณาให้เป็นไปตามคำทำนั้น

ปัญหาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับพยานหลักฐานชนิดอื่น ๆ เช่น ประจักษ์พยานใครจะมีน้ำหนักดีกว่ากันนั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีความแน่นอนตายตัว จึงเป็นเรื่องที่ศาลใช้ดุลพินิจวิเคราะห์ถึงเหตุผลและน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง แต่ในบางกรณีความเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งทำการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้นย่อมมีน้ำหนักมาก หากไม่มีการนำสืบพิสูจน์หักล้างให้เห็นเป็นอย่างอื่นศาลย่อมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นยุติได้

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้ศาลต้องฟังพยานผู้เชี่ยวชาญมากขึ้น เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญจะให้ความรู้และข้อเท็จจริงที่เกิดจากการตรวจพิสูจน์ทาง

⁵⁹ โปรดดู "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 112".

วิทยาศาสตร์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพิสูจน์ตัวบุคคลด้วยวิธีการพิสูจน์ดีเอ็นเอ ซึ่งปัจจุบันมีความแม่นยำในการตรวจพิสูจน์มาก ส่งผลให้บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญจะมีความสำคัญมากในอนาคต

2.3 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางอาญา

ในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในบริบทกฎหมายอาญา โดยแบ่งเป็น ความทั่วไปว่าด้วยกฎหมายอาญา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดทางอาญา และแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรับผิดทางอาญา กล่าวคือ

ในส่วนความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอาญา (Criminal Law) จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า กฎหมายอาญา เป็นเรื่องของกฎ ข้อบังคับ หรือกรอบแห่งความประพฤติ ซึ่งบุคคลในสังคมได้ตราขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมนั้น ลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญา คือ

1. กฎหมายอาญาเป็นกฎข้อบังคับ โดยกำหนดความผิดไว้เป็นการเฉพาะ บอกไว้ชัดเจนว่าพฤติกรรมอย่างไรถือว่าเป็นความผิดทางอาญา

2. กฎหมายอาญาได้บัญญัติโทษไว้ให้ดำเนินการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทุกคน โดยพิจารณาอย่างเป็นธรรมเสมอภาคกัน ให้ถือว่าการลงโทษนั้นเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับทุกข์ทรมานและสำนึกผิด เช็ดหลาบ ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก และเป็นการป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง

อาชญากรรม คือ พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นการละเมิดต่อกฎหมายของรัฐและมีการกำหนดบทลงโทษ ดังนั้น พฤติกรรมใดที่จะเป็นอาชญากรรม ก็จะต้องมีการบัญญัติเอาไว้เป็นกฎหมายก่อน อันเป็นหลักการเดียวกันทั่วโลก อย่างไรก็ตาม ในแต่ละประเทศก็อาจมีการกำหนดความผิดเอาไว้แตกต่างกันตามสภาพความแตกต่างในด้านต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า⁶⁰ “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษเอาไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ดังนั้น การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาจะต้องวิเคราะห์จากบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งการวินิจฉัยว่าบุคคลมีความผิดทางอาญาหรือไม่และมีความรับผิดมากน้อยเพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดทางอาญาและพิจารณาถึงเหตุผลโทษซึ่งอยู่นอกโครงสร้างของความรับผิดทางอาญาอีกด้วย

⁶⁰ โปรดดู “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2”.

เมื่อผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเครียดสะสม (Battered Women Syndrome) และมีการตอบโต้กลับด้วยการทำร้ายหรือฆ่าสามีของตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ถือเป็นการก่ออาชญากรรม ที่เข้าลักษณะความผิดทางอาญาจึงต้องวินิจฉัยไปตามกระบวนการทางอาญา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดทางอาญา⁶¹ พบว่า กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็น สัญญาประชาคม (Social contact) โดย ซีซาร์ เบ็คคาร์เรีย (Cesare Beccaria) นักปรัชญาด้านกฎหมายคนสำคัญในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้อธิบายไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา โดยมีหลักสำคัญ กล่าวคือ การที่ประชาชนจะอยู่รวมกันเป็นสังคมได้โดยปราศจากปัญหา หรือความขัดแย้งระหว่างกัน ประชาชนจะยอมมอบเสรีภาพบางส่วนของตนให้แก่รัฐ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยและความสุขโดยรวม โดยที่ประชาชนต้องยินยอมให้สัญญาว่าตนเองจะไม่กระทำการบางอย่าง และจะกระทำการบางอย่าง เพื่อผลประโยชน์และเพื่อขจัดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งข้อสัญญาที่ประชาชนให้ไว้ดังกล่าวนี้ก็คือ กฎหมาย (laws) นั่นเอง

ดังนั้น รัฐ จึงเป็นตัวแทนของประชาชนในการทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและสามารถออกกฎหมายกำหนดการกระทำที่เป็นข้อกำหนดของสังคม กำหนดข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อควบคุมความประพฤติของประชาชน ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ประชาชนไว้ และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย แม้ว่า รัฐ จะมีอำนาจในการกำหนดกฎหมาย เพื่อความสงบเรียบร้อย แต่รัฐก็ไม่อาจกำหนดกฎหมายได้ตามใจชอบ โดยเฉพาะกฎหมายอาญา รัฐจะต้องมีแนวทางในการกำหนดกฎหมายอาญาโดยอาศัยหลักศีลธรรม จารีตประเพณีและความคิดเห็นของสังคมโดยรวมที่นำเสนอผ่านทางตัวแทนของประชาชนที่ไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย

แต่จากหลักการดังกล่าวข้างต้น ยังมีหลักหรือแนวคิด ทฤษฎี ในการพิจารณาการออกกฎหมายอาญาของรัฐ เพื่อพิจารณาว่าการกระทำลักษณะอย่างไรควรเป็นความผิดอาญา ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีการป้องกันการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่น⁶²

ศาสตราจารย์ เอช แอล เอ ฮาร์ด (H.L.A. Hart) ได้นำแนวคิดเสรีนิยมของ จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart mill) ที่เขียนไว้ในหนังสือชื่อ on liberty ที่เน้นยึดถือหลักการป้องกันภัยที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น เป็นหลักในการพิจารณาว่ารัฐควรจะกำหนดกฎหมายอาญามาบังคับควบคุมการกระทำนั้นหรือไม่เพียงใด กล่าวได้ว่าการมีกฎหมายอาญานี้ก็เพื่อเป็น การป้องกันการกระทำที่อาจ

⁶¹ ญัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, “กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาขั้นสูง: วิธีการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายขั้นสูง,” 2557, ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2561 จาก

http://41716.blogspot.com/2014/05/blog-post_1163.html.

⁶² เรื่องเดียวกัน.

เป็น “ภัยอันตรายต่อผู้อื่น” (Harm to others) มาใช้เป็นหลักในการพิจารณาว่าการกระทำลักษณะ
 ใดๆควรเป็นความผิดอาญา โดยศาสตราจารย์ฮาร์ท ได้นำหลักการดังกล่าวมากล่าวอ้างในหนังสือ
 ของตนเองชื่อ Law, liberty and morality อีกด้วย

นักกฎหมายคนสำคัญอีกท่านหนึ่ง ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักการพิจารณาว่าการกระทำใดควร
 จะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ นั่น คือ เฮอร์เบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) โดยได้วาง
 หลักการที่สำคัญ ทั้ง 6 ประการ ไว้ในหนังสือชื่อ “The Limits of Criminal Sanction” ดังนี้⁶³คือ

1. การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากกว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อ
 สังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น
2. ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ
 ประการต่าง ๆ
3. การปราบปรามการกระทำเช่นนั้น กล่าวคือ การถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทาง
 อาญา จะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป
4. หากเป็นความผิดอาญาแล้ว จะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
5. การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้
 กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ
6. ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่น ๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณี
 ที่เกิดขึ้น

แต่จากหลักการทั้ง 6 ข้อ ดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาประกอบกับการกระทำผิดอาญา
 จากการตอบโต้กลับของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย พบว่า ยังมีคนในสังคมอีกจำนวนหนึ่ง ที่เห็นว่าการกระทำ
 ดังกล่าวเกิดจากความผิดปกติทางจิต ที่เกิดจากการสะสมของการถูกทำร้ายจากคนที่มีความผูกพันกัน
 ในครอบครัว (Domestic Violence) ยังสมควรแก่การเห็นใจและให้อภัย⁶⁴ เห็นควรมีเหตุผลโทษ
 สำหรับความผิดที่เกิดขึ้น ซึ่งการพิจารณาความผิดทางอาญาในกฎหมายไทยนั้น จะพิจารณาการ
 กระทำสุดท้ายว่าเป็นความผิดอาญาหรือไม่ โดยมีได้นำประวัติการถูกทำร้ายมาก่อนมาพิจารณาเพื่อ
 เป็นเหตุบรรเทาโทษ แต่กลับนำมาใช้เป็นมูลเหตุจูงใจให้ก่อการกระทำผิด ดังนั้นการกระทำผิด
 ของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย จึงไม่ควรนำกฎหมายอาญาที่มีความเคร่งครัด อีกทั้งยังไม่มีปรับปรุงให้
 สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมมาใช้บังคับกับกรณีที่เป็นคดีเกิดขึ้น

⁶³ .เรื่องเดียวกัน.

⁶⁴ “Battered Wife Syndrome’ ภาวะผู้หญิงถูกกดดันจนต้องฆ่า,” Thai PBS, ค้นเมื่อวันที่ 16
 สิงหาคม 2561, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/259004>.

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรับผิดทางอาญา⁶⁵

จากการศึกษาถึงการกำหนดความรับผิดทางอาญา พบว่า ความรับผิดทางอาญาถูกกำหนดด้วยโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละระบบกฎหมาย ซึ่งระบบกฎหมายหลักที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ 1. ระบบ Common Law และ 2. ระบบ Civil Law โดยแบ่งตามการใช้กฎหมาย และการยึดถือตัวบทกฎหมาย⁶⁶ ทำให้กฎหมายทั้ง 2 ระบบมีลักษณะโครงสร้างความรับผิดที่แตกต่างกัน ซึ่งโครงสร้างความรับผิดที่แตกต่างกันเช่นนี้มีผลต่อการพิจารณาการรับผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายแล้วมีการตอบโต้กลับที่แตกต่างกันอีกด้วย

2.3.2 โครงสร้างความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law)⁶⁷

จากการศึกษาโครงสร้างความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) พบว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการลงโทษการกระทำผิดของบุคคลในสังคม จึงต้องพิจารณาถึงตัวผู้กระทำและการกระทำของบุคคลนั้น ว่าครบองค์ประกอบความผิดของความผิดฐานนั้นหรือไม่ และพิจารณาต่อว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ จากนั้นจึงพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบชั่วดีของบุคคลผู้กระทำ

ดังนั้นโครงสร้างความรับผิดทางอาญาตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จึงมีองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายในความผิดแต่ละฐานความผิด ดังนี้

1. องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบความผิดของโครงสร้างความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วน คือ องค์ประกอบภายนอก และ องค์ประกอบภายใน องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การกระทำและสิ่งต่าง ๆ ที่กฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิด เท่าที่ปรากฏออกมา ภายนอก คือเท่าที่ปรากฏออกมาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย หลักในการแบ่งแยกองค์ประกอบ ความผิดแต่ละความผิดนั้น คือ จะต้องตั้งต้นที่ "การกระทำ" ที่กฎหมายบัญญัติไว้เสียก่อน ซ้อยกเว้นมีในกรณีที่กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำด้วย เช่น กำหนดว่าผู้กระทำจะต้องเป็นเจ้าของพนักงานจึงจะทำผิดได้ ส่วนองค์ประกอบภายใน ได้แก่ เป็นเรื่องที่กฎหมายที่กำหนด

⁶⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9, หน้า 3 กรุงเทพมหานคร, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, (2549).

⁶⁶ Nisa_niina, "ระบบกฎหมาย," 2555, ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2561, จาก <http://nisa1206.blogspot.com/2012/02/blog-post.html>.

⁶⁷ .เรื่องเดียวกัน.

ความผิดได้กำหนดไว้เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำผิด คือ เจตนา มูลเหตุชกใจและประมาท ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ถูกกำหนดโดยบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาดังนี้

เจตนา⁶⁸ เมื่อกฎหมายกำหนดว่าการกระทำอย่างใดเป็นความผิดแล้ว บุคคลนั้น ต้องกระทำโดยเจตนาจึงจะมีความผิด เว้นแต่ จะเข้าข้อยกเว้น กล่าวคือ (1) กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าเป็นความผิด (2) ความผิดลหุโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแม้ไม่ได้กระทำโดยเจตนา ก็เป็นความผิด เว้นแต่ถ้อยคำในตัวบทจะแสดงว่าต้องเจตนาจึงจะเป็นความผิด และ (3) ความผิดตามพระราชบัญญัติอื่น ซึ่งระบุไว้ชัดแจ้งว่าแม้ไม่ได้กระทำ โดยเจตนา ก็เป็นความผิด

ประมาท⁶⁹ จะเป็นความผิดต่อเมื่อกฎหมายได้ระบุไว้ในมาตราที่บัญญัติถึงความผิดนั้นว่า การกระทำโดยประมาทมีความผิด ดังนั้น ถ้ามาตราใดในประมวลกฎหมายอาญาไม่มีคำว่า "ประมาท" แล้ว ต้องถือว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาธรรมดาจึงจะมีความผิด ทั้งนี้ นอกจากข้อยกเว้น อีก ๒ ประการที่ มาตรา ๕๙ บัญญัติไว้ คือ

(1) ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา ซึ่งหมายถึง กฎหมายอื่นนอกจากประมวลกฎหมายอาญา

(2) ข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๔ บัญญัติว่า "การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนา ก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น"

2. ความผิดกฎหมาย ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

ในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงเรื่องของการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือการกระทำที่ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หมายความว่า ผู้กระทำไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกระทำการซึ่งครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งเมื่อไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็มีความผิด แต่ถ้ามีกฎหมายยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็ไม่มี ความผิด กฎหมายที่ยกเว้นความผิดอาจระบุไว้ ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น เรื่องป้องกันตัว ตาม ปอ.มาตรา 68 ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด หรือไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง เช่น หลักในเรื่องความยินยอม

3. ความผิดชั่ว – ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

ในส่วนของการกระทำผิด หรือการกระทำที่ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ หมายความว่า การกระทำซึ่งครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติซึ่งไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดนั้น ไม่มีกฎหมายยกเว้น

⁶⁸ โปรดดู"ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา59" .

⁶⁹โปรดดู"ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา59" .

โทษให้แก่ผู้กระทำเช่นกัน แต่ถ้ามีกฎหมายยกเว้นโทษแล้ว ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดในทางอาญา กฎหมายที่ยกเว้นโทษมีหลายกรณี เช่น การกระทำความผิดโดยจำเป็นตาม ปอ.มาตรา 67 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(2) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน

ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

2.3.3 โครงสร้างความรับผิดอาญาของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

จากการศึกษาความรับผิดทางอาญาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) พบว่า มีแนวคิดว่าการพิจารณาถึงเรื่องความรับผิดทางอาญาของบุคคล จะต้องพิจารณาคบคู่กันระหว่างส่วนที่เป็นภาวีสัย (objective) ซึ่งเป็นส่วนของการกระทำของบุคคลที่เข้าข่ายเป็นการกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย (Actus Reus) และส่วนที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเป็นส่วนของจิตใจของบุคคลซึ่งดูที่การมีเจตนาร้ายหรือจิตใจที่ชั่วร้าย (Mens Rea) ซึ่งทั้งสองส่วนมีสาระสำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

1. การกระทำความผิด (Actus Reus) หมายถึง การกระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดโดยกฎหมายอาญามุ่งลงโทษสิ่งที่เป็นการกระทำ และจะไม่ลงโทษในสิ่งที่เป็นความคิด โดยที่การกระทำจะประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการคือ

1 อิริยาบถ (Origin movement) หมายถึง การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายโดยรู้สำนึก ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่อยู่ภายใต้การบังคับของจิตใจ หากเคลื่อนไหวร่างกายโดยไม่รู้สำนึก เป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่อยู่ภายใต้การบังคับของจิตใจ

2 พฤติการณ์ประกอบอิริยาบถ (circumstance) การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ขณะนั้น

3 ผลของอิริยาบถและพฤติการณ์ประกอบอิริยาบถขณะนั้น เป็นผลของการกระทำที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ผลที่สำเร็จในตัว เช่นการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้ว ไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ที่ได้ฟังจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม และผลที่ต้องอาศัยผลสุดท้ายที่จะเกิดขึ้นเป็นสำคัญ เช่นความผิดฐานฆ่าคนตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ยี่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี นอกจากจะต้องมีการกระทำครอบงำประกอบความผิด และกระทำโดยเจตนา แล้วยังต้องปรากฏว่ามีความตายของผู้ถูกกระทำเกิดขึ้นเป็นผลสุดท้ายเสียก่อน จึงจะเป็นความผิดตามมาตรานี้ได้

ในส่วนของ ความผิด (Reus) เป็นการพิจารณาในส่วนของกรกระทำนั้นมีความหมายบัญญัติว่าเป็น “ความผิด” หรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าหากไม่มีกฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด ก็ถือว่าขาดองค์ประกอบของความผิดแล้ว

2. เจตนาร้าย Men Rea คือ สิ่งที่ยังบอกสถานะที่แท้จริงของจิตใจอันเกี่ยวกับจิตใจที่ชั่วร้าย Evil Minds ซึ่งจะครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นการกระทำโดยเจตนา intention และส่วนที่เป็นการกระทำประมาทโดยรู้ตัว Recklessness

3. ความสอดคล้องต้องกันระหว่างการกระทำและผล (Concurrence) หมายถึง การพิจารณาว่าเจตนาที่มุ่งร้ายนั้นมีความสอดคล้องต้องกันกับการกระทำหรือไม่

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล (Causation) หมายถึง การพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างการกระทำและผลของการกระทำโดยต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นมีความเกี่ยวข้องกับผลของการกระทำหรือไม่ อย่างไร ผลของการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการกระทำนั้นหรือไม่ เป็นผลโดยตรง หรือผลโดยอ้อม ใ้ใช้เพื่อเชื่อมโยงการกระทำและผลของการกระทำ

5. ผลร้ายที่เกิดขึ้น Harm หมายถึง ผลร้ายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการกระทำและเจตนาร้ายนั้น

บทที่ 3

กระบวนการพิจารณาและการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

การนำสืบพยานเป็นกระบวนการค้นหาความจริง (fact-finding process) ที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยวิธีการนำเสนอและค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อที่จะนำไปบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติอย่างถูกต้อง โดยศาลจะพิจารณาสืบพยานหลักฐานด้วยกระบวนการที่เป็นธรรม (Fair play) และจะพิจารณาคัดสรรแต่พยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best evidence) เท่าที่จะหาได้ อีกทั้งเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบและไม่มีการเอาเปรียบกันในเชิงคดี⁷⁰ และบทบาททนายความก็เป็นอีกส่วนหนึ่งในการนำเสนอพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการสืบพยานเพื่อจะแสดงให้ศาลเห็นถึงมูลเหตุจูงใจที่แท้จริงที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดของจำเลย

ประเทศไทยใช้ระบบการพิจารณาคดีและการสืบพยานแบบกล่าวหา (Accusatorial System) โดยมีหลักว่า “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” ผู้เสียหายจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานมานำสืบความผิดของจำเลย หลักการนำสืบพยานหลักฐานรวมถึงชนิดของพยานหลักฐานที่สามารถนำมาใช้ได้ ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งกฎหมายลักษณะพยานของไทยไม่ได้แยกเป็นกฎหมายเฉพาะ แต่ได้บัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามประเภทของคดีแพ่งและคดีอาญา

จากการศึกษาประมวลวิธีพิจารณาความอาญา พบว่าในหมวดพยาน มีการบัญญัติหลักการนำสืบพยานหลักฐาน ทางศาล โดยเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการนำสืบพยานอย่างกว้างขวางตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 228 ที่บัญญัติว่า ระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้ จึงหมายถึงการให้อำนาจศาลที่จะเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติม ทางด้านทนายความ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักรับรองสิทธิของจำเลยในการที่จะมีทนายความเพื่อช่วยเหลือไว้ในมาตรา 173 วรรคสอง ได้วางหลักไว้ว่าในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ สิทธิในการมีทนายความของจำเลยที่มีอัตราโทษจำคุกนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากโดยเฉพาะในกรณีคดีที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้หญิงที่ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานจนเกิดอาการ

⁷⁰ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง “การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-12.pdf>.

ทางจิต และได้ฆ่าสามี ซึ่งเป็นการกระทำความผิดตามตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีโทษที่ร้ายแรง อีกด้วย ดังนั้นการนำเสนอพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิต โดยแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญโดยการนำสืบหลักฐานผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์นั้นจึงมีความสำคัญมากต่อการพิจารณาหามูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด เพื่อพิจารณาหาเหตุลดโทษ ศาลและทนายความ ควรที่จะนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดมีอาการ Battered Women Syndrome ได้ แต่พบว่าทบทบัญญัติในเรื่องการนำสืบพยานโดยศาลนี้มีการนำมาใช้น้อยมาก ศาลมักไม่ได้ใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากในทางปฏิบัติศาลก็จะวางตัวเป็นกลางไม่เข้าไปสอดแทรกพยานโดยไม่จำเป็นตามประมวลจริยธรรมตุลาการข้อ 9 ที่ว่า “ผู้พิพากษาพึงระลึกว่าการนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของคู่ความและทนายความแต่ละฝ่ายที่จะกระทำ ผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง” อีกทั้งในด้านการนำเสนอพยานหลักฐานของทนายความที่ขาดความเชี่ยวชาญในการนำสืบพยานทำให้ขาดประสิทธิภาพในการช่วยเหลือจำเลย

การศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษาในหลักการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำความผิดอาญา โดยในหัวข้อ 3.1 จะกล่าวถึงบทบาทของทนายความในกระบวนการพิจารณาคดีและการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา หัวข้อ 3.2 กล่าวถึงการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในชั้นพิจารณาของศาลทั้งประเทศอังกฤษ เนื่องจากเป็นประเทศแรกๆที่เริ่มมีการยอมรับให้มีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญมาใช้ประกอบในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรง และในหัวข้อถัดไป 3.3 จะเป็นการศึกษาถึงประเด็นการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงคดีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำความผิดอาญาในชั้นพิจารณาของศาลไทย โดยมีการแยกประเด็นการพิจารณาตามเหตุแห่งการอ้างข้อต่อสู้ตามประมวลกฎหมายอาญา

การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างจากประเทศไทย เนื่องจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่อยู่ในกลุ่ม common law จึงมีระบบการพิจารณาคดีและการนำสืบพยานเป็นแบบกล่าวหา (Accusatorial System) โดยหลักการของระบบกล่าวหาจะมีวิวัฒนาการมาจากการแก้แค้นกันระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายฟ้องผู้กระทำผิดจากการรวบรวมพยานหลักฐานมานำสืบความผิดของจำเลยในศาลด้วยตนเอง ส่วนศาลวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด เพราะมีแนวความคิดมาจากการพิจารณาคดีในสมัยโบราณ ซึ่งใช้วิธีทรมาน (trial by ordeal) และ

ทำให้ทั้งสองฝ่ายต่อสู้คดีกันเอง (trial by battle) ศาลทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือกรรมการ ดังนั้น คู่ความแต่ละฝ่ายจะต้องปกป้องรักษาประโยชน์ในการฟ้องและต่อสู้คดีด้วยตนเอง

ดังนั้นเมื่อเกิดกรณีการกระทำความผิดอาญาโดยหญิงที่มีความผิดปกติทางจิตจากความเครียดสะสมจากการถูกรังแกด้วยความรุนแรงในครอบครัว อาการดังกล่าวสามารถอธิบายให้ศาลเข้าใจมูลเหตุแห่งการกระทำความผิดได้โดยการนำสืบหรือการนำเสนอพยานหลักฐานด้านจิตแพทย์ ทำให้การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งหมายถึงความรวมถึงทั้งจิตแพทย์ (Psychiatrist) นักจิตวิทยา (Psychologist) หรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้เฉพาะด้าน (Special List) มีความสำคัญอย่างมากในการอธิบายให้ลูกขุนและศาลเข้าใจถึงความสำคัญ และตระหนักถึงเรื่องกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย เพราะกฎหมายที่มีบัญญัติไว้มักไม่มีการบัญญัติถึงความผิดปกติทางจิตในรูปแบบดังกล่าวและเกิดความกดดันจากสังคมที่บังคับให้ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายยินยอมให้ถูกรังแก บางกรณีที่เคยเกิดขึ้นในผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ถูกทำร้ายจนเสียชีวิตด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้เคยขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือเพราะบรรทัดฐานสังคมมองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว เมื่อขอความช่วยเหลือแล้วไม่ได้รับการตอบรับ ผู้ที่มีอาการจากการถูกทำร้ายจึงตระหนักว่าตนเองไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล ทนายความและเพื่อนบ้านญาติๆหรือคนอื่น ให้ช่วยปกป้องตนเองได้ เพื่อปกป้องตนเองผลสุดท้ายผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาการจึงต้องปกป้องโดยการตอบโต้ผู้ใช้ความรุนแรง

3.1 บทบาทของทนายความในกระบวนการพิจารณาคดี

นอกจากศาลที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีแล้ว พบว่า บทบาทของทนายความก็มีความสำคัญ เปรียบเสมือนกลไกส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม และยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินคดีของจำเลย เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างถูกต้องตามขั้นตอน และยังถือเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้กับจำเลยในระหว่างการดำเนินคดี เนื่องจากทนายความจะเข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดอันเกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ ที่ได้วางหลักในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ว่า ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็วและเป็นธรรม มีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควรแก่การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ในขั้นก่อนที่จะมีการพิจารณาคดี ทนายความจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ผู้ต้องหา ให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อผู้ต้องหาถูกจับเพื่อดำเนินคดี ทนายความย่อมมีสิทธิที่จะติดต่อกับผู้ต้องหาเป็นการเฉพาะตัวเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงในคดี และเตรียมความพร้อมของพยานหลักฐานที่จะเป็นประโยชน์

ต่อการนำสืบ ในกรณีที่ว่าจำเลยกระทำความผิดอันเกิดจากความรุนแรงในครอบครัว เพื่อนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญให้ศาลเห็นถึงสาเหตุของการกระทำความผิดอันเกิดจากการถูกทำร้ายสะสม การนำสืบพยานของทนายความ กรณีคดีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมเพื่อให้ใช้เป็นข้ออ้างในการต่อสู้คดีเพื่อยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษ

3.1.1 การรับรองสิทธิการมีทนายความของจำเลยในชั้นพิจารณาคดี⁷¹

ในกฎหมายไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิการมีทนายความของจำเลยไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 และ มาตรา 134 ทวิ ได้แบ่งแยกหลักเกณฑ์ของการรับรองสิทธิการมีทนายความโดยยึดประเภทของคดีเป็นหลัก กล่าวคือ ในคดีที่มีโทษประหารชีวิต ศาลต้องถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้จำเลยทันที ในคดีที่มีโทษจำคุก ศาลต้องถามจำเลยสองครั้ง คือจำเลยมีทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ ศาลต้องถามต่อว่าจำเลยต้องการทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีและต้องการทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้จำเลย ในคดีที่จำเลยอายุไม่เกิน 18 ปีในวันถูกฟ้องศาล ศาลต้องถามจำเลยสองครั้ง เช่นกันว่า จำเลยมีทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ ศาลต้องถามต่อว่าจำเลยต้องการทนายความหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีและต้องการทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้จำเลย ในกรณีนี้มีข้อน่าสังเกตคือ หากเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาที่อายุไม่เกิน 18 ปีในวันสอบปากคำผู้ต้องหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ทวิ ก็ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาเรื่องทนายความเช่นกัน แต่พนักงานสอบสวนต้องถามผู้ต้องหาเพียงคำถามเดียวว่าผู้ต้องหา มีทนายความหรือไม่ และถ้าพบว่าผู้ต้องหาที่อายุไม่เกิน 18 ปีไม่มีทนาย พนักงานสอบสวนต้องตั้งทนายความให้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทนายความในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่จำเลย โดยเฉพาะคดีที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญโดยทนายความมีความสำคัญมาก เนื่องจากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมจะมีความผิดปกติทางจิตในขณะกระทำความผิด ทำให้การนำสืบเพื่อชี้ให้เห็นถึงเหตุยกเว้นความผิดยกเว้นโทษ ทนายจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในอาการของโรคเป็นอย่างดี

⁷¹ “สิทธิการมีทนายความในคดีอาญา,” accessed August 3, 2019, http://thaiaixois.online.fr/etc/ong_lawer.htm.

3.2 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในประเทศอังกฤษ

เนื่องด้วยประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ดังนั้น คู่ความจะมีบทบาทอย่างมากในการนำเสนอพยานหลักฐานรวมถึงการกล่าวอ้าง และการจัดหาพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตน อีกทั้งเป็นหน้าที่ของคู่ความมิใช่เรื่องของศาล ในประเทศอังกฤษ ผู้เชี่ยวชาญจะถูกจัดหามาโดยคู่ความ ไม่มีการแต่งตั้งโดยดุลพินิจของศาล แต่ต้องเป็นการร้องขอจากคู่ความในคดี กล่าวคืออยู่บนพื้นฐานที่ให้คู่ความเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณา และต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐาน ในประเทศอังกฤษผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความเห็นในกระบวนการพิจารณาคดีนั้นมีฐานะเป็นพยาน (witness) ส่งผลให้พยานผู้เชี่ยวชาญที่หาเข้ามาในคดีจะมีความรู้ความสามารถตรงกับสาระแห่งคดี ประกอบกับการนำสืบเกี่ยวกับอาการความเครียดสะสมจากการถูกรังแกทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถอธิบายอาการที่เกี่ยวข้องกับอาการความเครียดสะสมจากการถูกทำร้าย เพื่อแสดงให้เห็นมูลเหตุจูงใจที่แท้จริงในการกระทำความผิด คำพิพากษาจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นหลักกฎหมาย และเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีต่อ ๆ ไปที่มีลักษณะคล้ายกัน ในกรณีคดีหญิงที่มีอาการความเครียดสะสมจากการถูกรังแกด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้มีการฆ่าสามีที่เคยเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ มีหลายคดี ยกตัวอย่างเช่น Regina v Thornton และ คดี R v Ahluwalia เป็นคดีที่เกิดจากการกระทำของจำเลยที่ถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจมาเป็นเวลานานสะสมจนนำไปสู่การฆ่าสามี

ตัวอย่างคดี R v Ahluwalia [1992] 4 All ER 889

Ahluwalia เป็นชาวอินเดียอาศัยอยู่กับสามีที่ประเทศอังกฤษเป็นระยะเวลา 10 ปีมีบุตรชาย 2 คนตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันเธอต้องทนทุกข์ทรมานกับการถูกรังแกต่อหน้าต่อตาของสามีและถูกสามีข่มขืนนอกจากนี้สามีของเธอยังนอกใจไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น เย็นวันหนึ่งในปี ค.ศ 1989 สามีของเธอได้เข้าทำร้ายร่างกายโดยพยายามที่จะหักขาและเอาเตารีดที่ร้อนพร้อมใช้งานมาาบที่ใบหน้าของเธอและขู่ว่าหากไม่มีเงินให้จะทำร้ายเธออีกจนกว่าจะได้สิ่งที่ต้องการ ในคืนนั้นเอง Ahluwalia ได้เอาน้ำมันและโซดาไฟที่หาได้จากห้องเก็บของภายในโรงรถมาเทลงบนตัวสามีขณะหลับและจุดไฟเผา สามีของเธอเสียชีวิตในอีก 6 วันต่อมา

การพิจารณาของศาลชั้นต้นเธอยกประเด็นบันดาลโทสะ Defense of provocations เป็นข้อต่อสู้ อัยการนำสืบประเด็นระยะเวลาจากที่เธอถูกทำร้ายกับเวลาที่เธอเผาสามีนั้นมิใช่ขณะที่เธอไม่สามารถควบคุมตนเองได้อันเนื่องมาจากความโกรธหรือบันดาลโทสะ ช่วงระยะเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่สามารถทำให้ความโกรธลดลงได้ (Cool off) แล้วเวลาที่เธอผสมน้ำมันกับโซดาไฟนั้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนฆ่าสามีโดยมีเหตุจูงใจ (motivation) จากการหึงหวงที่สามีไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น

ฆ่าแล้วฆ่าเล่า คณะลูกขุนพิจารณาว่าเธอมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) และศาลมีคำสั่งจำคุกเธอตลอดชีวิต

แต่เธอยื่นอุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์เธอต่อสู้ว่าการกระทำของเธอเกิดจากความบกพร่องทางด้านจิตใจเนื่องจากการถูกทำร้ายร่างกายและขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (diminished responsibility) โดยขอลดโทษจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) มิใช่เกิดจากบันดาลโทสะซึ่งเป็นการต่อสู้ผิดประเด้นในศาลชั้นต้นแต่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเห็นว่าการต่อสู้ของเธอเป็นประเด้นบันดาลโทสะนั้นถูกต้องแล้วแต่การกระทำของเธอมิใช่การบันดาลโทสะเธอจึงมีความผิดตามฟ้องในศาลชั้นต้น

แต่อย่างไรก็ตามศาลอุทธรณ์รับการต่อสู้ประเด้นขอบรรเทาโทษของเธอและต่อมาเธอได้รับความช่วยเหลือจาก The Southhall Black Sisters (SBS) กลุ่มผู้หญิงที่ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายและทนายความโดยได้ต่อสู้ในคดีของเธอว่าเป็นการพิจารณาที่ไม่อาจหาข้อสรุปได้ โดยอาศัยจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอาการที่เกิดจากการถูกทำร้ายอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เธอทำความผิดเธอมีอาการบกพร่องทางจิตเนื่องจากถูกสามีทำร้ายด้วยเหตุนี้เธอจึงถูกปล่อยตัวด้วยเหตุผลที่ว่าไม่อาจพิจารณาได้ (on the grounds of insufficient counsel) โดยไม่ต้องพิจารณาอีกว่าการกระทำของเธอนั้นเป็นเหตุลดหย่อนความผิดโดยขอลดโทษจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาหรือไม่ซึ่งคดีนี้เป็นคดีแรกที่มีการกล่าวถึง Battered Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ

Regina v Thornton [1996] 1 WLR 1174

จำเลยเป็นภรรยาของผู้ตายโดยได้แทงสามีที่มีอาการติดสุราและทำร้ายร่างกายเธอมาเป็นระยะเวลานานโดยในวันเกิดเหตุสามีที่ติดสุรานั่นได้เดินทางกลับบ้านด้วยอาการเมาสุราจึงเกิดมีการโต้เถียง สามีโกรธเธอและด่าทอเธอว่าเธอเป็น “โสเภณี” และบอกว่าจะให้เธอออกไปจากบ้านมิเช่นนั้นเขาจะฆ่าเธอ เธอไม่ไปพร้อมกับบอกให้สามีกลับเข้ามานอนบนเตียงเช่นเดิม สามีเธอกลับเพิ่มระดับความรุนแรงในการด่าทอและใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม เธอโกรธมากจึงเข้าไปในห้องครัวและหยิบมีดแทงไปที่ท้องของสามีจนถึงแก่ความตาย

ในการพิจารณาในศาลชั้นต้นจำเลยได้ยกประเด้นขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (diminish responsibility) โดยอ้างว่าเธอมีความบกพร่องด้านบุคลิกภาพ (personality disorder) เธอมิได้ยกประเด้นต่อสู้ว่าเธอบันดาลโทสะ แต่อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาได้ชี้ประเด้นให้คณะลูกขุนพิจารณาเรื่องบันดาลโทสะ(Provocation) ในศาลชั้นต้นเธอถูกตัดสินให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น จำเลยจึงยื่นอุทธรณ์แต่ก็ไม่เป็นผลเนื่องจากการบันดาลโทสะนั้นจะต้องทำในขณะที่สูญเสียการควบคุมอย่างเต็มที่และเป็นชั่วขณะเท่านั้น ต่อมาจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์ใหม่โดยขอยื่นพยานหลักฐานเพิ่มเติมเป็นหลักฐานทางการแพทย์โดยระบุว่าในขณะที่เธอฆ่าสามีของเธอนั้น เนื่องจากเธอได้รับความกระทบกระเทือน

ทางด้านจิตใจทำให้มีความบกพร่องทางด้านบุคลิกภาพ โดยในทางการแพทย์เรียกว่า Battered Woman Syndrome ส่งผลให้ลูกขุนได้ทำการพิจารณาใหม่และเห็นว่าเธอมีความบกพร่องทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำความผิดซึ่งวิญญูชน (Reasonable Man) อาจจะทำได้ในสถานการณ์นั้น ๆ การอุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้น โดยศาลยกฟ้องข้อหาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา จากคดีนี้ จึงมีการเพิ่มประเด็นที่ว่าในการพิจารณาการกระทำของจำเลยจะต้องนำสภาพทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำความผิดประกอบการพิจารณาการควบคุมการกระทำของจำเลยด้วย

จากกรณีทั้งสองคดีที่เกิดขึ้นข้างต้น ศาลมีการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นหลักฐานทางการแพทย์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตแพทย์ที่ได้ระบุว่าขณะที่เธอฆ่าสามีนั้นเธอได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจทำให้มีความบกพร่องด้านบุคลิกภาพ (personality disorder) นำมาเป็นมูลเหตุเพื่อพิจารณาลดโทษ มิใช่เป็นการรับฟังเพื่อพิจารณาเป็นเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ดังนั้นการที่ศาลนำอาการ Battered Women Syndrome จากการตรวจพิสูจน์โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมาใช้เป็นหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาลดโทษ จึงเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงและได้มีการตอบโต้กลับที่ได้เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ

3.3 การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้ระบบกฎหมาย common law เหมือนกับประเทศอังกฤษ ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติให้ศาลสามารถแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญได้หากคู่ความร้องขอหรือศาลแต่งตั้งได้เองหากศาลเห็นสมควรทำให้เห็นว่าทั้งระบบ Common law และ civil law มีพัฒนาการเกี่ยวกับบทบาทของสารกับการนำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้าสู่กระบวนการพิจารณาไปในแนวทางเดียวกันมากขึ้น ดังนั้นเมื่อมีการพิจารณาและการนำสืบพยานกรณีคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของหญิงที่มีอาการความเครียดสะสมจากการถูกทำร้าย (BWS) พบว่ามีการวางหลักกฎหมายจากคำพิพากษาโดยได้มีการนำสืบจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านอาการ Battered Women Syndrome มาใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิจารณาลดโทษ ยกตัวอย่างคดีดังต่อไปนี้

State v. Leidholm

ยกตัวอย่างกรณีของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคตาที่ได้ตัดสินในคดี State v. Leidholm กลับคำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์ที่ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าสามี ข้อเท็จจริงในคดีนี้ Janice Leidholm ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลาานตลอดเวลาการสมรส คืบเกิดเหตุ ทั้งสองคนตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในงานเลี้ยงในปริมาณมากและเกิดโต้เถียงกันต่อเนื่องจากกลับถึงบ้านพัก Janiceพยายามโทรศัพท์แจ้งตำรวจแต่ถูกสามีผลักและจับกดลงไม่ให้โทรศัพท์ได้ เมื่อสามีเข้านอน Janice จึงใช้มีดที่หยิบมาจากห้องครัวแทงสามีเสียชีวิตศาลสูงสุดแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคตาอ้างหลักว่า

คณะลูกขุนต้องพิเคราะห์ถึงสภาพร่างกายและจิตใจของจำเลยเป็นการเฉพาะเจาะจงมิให้นำการกระทำของจำเลยมาเทียบกับร่างกายและจิตใจของวิญญูชน

State v. Edwards

กรณีของ State v. Edwards ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐมิสซูรีได้มีการกลับคำตัดสินของศาลชั้นต้นที่ตัดสินให้จำเลยมีความผิดฐานฆ่าสามี โดยศาลอุทธรณ์ให้เหตุผลว่าหญิงที่ถูกสามีทำร้ายเป็นระยะเวลานานย่อมมีสภาพจิตใจที่ไม่ปกติ คณะลูกขุนจึงควรพิเคราะห์พยานหลักฐานในคดีในมุมมองของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มิใช่จากมุมมองของบุคคลทั่วไป ข้อเท็จจริงในคดีนี้สามีทำร้ายทางร่างกายและด้วยวาจาตั้งแต่วันแรกของการสมรส ชกต่อย เตะ และดิงผมภรรยา เตะ ลูกชายคนโตตกบันได และใช้ปืนจ่อศีรษะลูกสาวเพื่อบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ตลอดจนการทำร้ายอื่น ๆ ตลอดระยะเวลาการสมรสประมาณ 40 ปี ในวันเกิดเหตุทั้งคู่ได้เถียงกันในร้านค้าที่ทั้งคู่ทำงาน สามีใช้ท่อตะกั่วฟาดภรรยาอย่างแรง และด่าทอต่าง ๆ นานา ภรรยาจึงหนีบปืน 0.38 จากใต้เคาน์เตอร์ของร้านยิงสามี 4 นัดเข้าที่ศีรษะ แขนช่วงบนและหลัง เสียชีวิตทันที

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คดี ศาลมีการรับฟังพยานหลักฐานทางการแพทย์ในกรณีที่หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีการพิจารณาถึงสภาพร่างกายและจิตใจที่ไม่ปกติแตกต่างจากวิญญูชนทั่วไปที่ได้กระทำความผิด หากพิจารณาตามภาวะวิสัยภยันตรายในคดีแรกนั้นได้จบลงไปแล้วเพราะผู้ชายนอนหลับและในคดีที่สอง การทำร้ายหรือด่าทอก็ไม่ใชภยันตรายร้ายแรงถึงตาย แต่ศาลทั้ง 2 แห่งพิจารณาถึงสภาพร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะเจาะจงของจำเลย (Objective) ตามพยานหลักฐานบนพื้นฐานของทฤษฎี Battered Woman Syndrome โดยจำเลยที่มีอาการ BWS จะมีความเชื่ออย่างแท้จริงและมีเหตุผลว่าตนเองตกอยู่ในอันตรายร้ายแรงและใกล้จะถึง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์การถูกทำร้ายในครั้งก่อน แต่ทั้งนี้ศาลจะรับฟังเพื่อประกอบกับข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความใกล้จะถึงของภยันตรายที่เกิดขึ้นด้วย นอกจากศาลยังปรับใช้เกณฑ์การวินิจฉัยโรคขององค์การอนามัยโลก ซึ่งก่อนปีค. ศ. 2015 ได้กำหนดอาการ Battered Woman Syndrome หรือ BWS ใน ICD 9 Code 995.81⁷² โดยระบุความหมายที่ใช้กับอาการดังกล่าวกว้างกว่าความหมายที่ใช้ในทางกฎหมายคือ Battered Spouse Syndrome ต่อมาในปี ค.ศ 2015 ได้มีการจัดกลุ่ม (classified) ของผู้ที่มีอาการผิดปกติจากเหตุการณ์ทำร้ายร่างกายขององค์การอนามัยโลกเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยโรคฉบับล่าสุดคือ ICD - 10 T74.1 ได้จัดอาการบุคคลที่ถูกทำร้ายร่างกายนี้อยู่ในกลุ่ม Battered Spouse Syndrome ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงคู่สมรสทั้ง

⁷² Practice Management Information Corporation, Icd-9-Cm: International Classification of Diseases, 9th Revision; Clinical Modification, 6th Ed (Los Angeles, CA Practice Management Information Corporation (PMIC), 2006), n.d.

ชายและหญิงและเมื่อพิจารณาจากคำที่กฎหมายใช้เป็นข้อต่อสู้ นั่น Battered Woman Syndrome หรือ BWS เป็นคำที่มีความหมายแคบกว่ากล่าวคือจำกัดเฉพาะผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายเท่านั้น

3.4 การนำสืบหลักฐานผู้เสียหายในประเทศไทย

เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมาย ดังนั้นการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาจะต้องดำเนินไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย และได้มีการวินิจฉัยทางด้านจิตเวช โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาอาการผิดปกติทางจิตให้เป็นอาการประเภทหนึ่งในอาการสภาวะสะท้อนขวัญหลังเจอกับเหตุการณ์รุนแรง: Post-traumatic Stress Disorder (PTSD)⁷³ แต่กลับพบว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่กล่าวถึงกระบวนการพิจารณาคดีที่สอดคล้องกับอาการความผิดปกติจากอาการความเครียดสะสมจากการถูกทำร้ายเลย

อนึ่งเมื่อพิจารณาคดีดังกล่าวประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญาแล้ว พบจะพบว่า มีบางมาตราที่กำหนดกระบวนการดำเนินคดีที่อาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของหญิงอันเกิดจากความเครียดสะสม โดย การอ้างใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ร่วมกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 ที่วางหลักไว้ว่าระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้ แต่กลับพบว่ามีการนำมาตราดังกล่าวมาใช้้น้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่มีความจำเป็นต้องนำสืบพยานผู้เสียหายที่มีได้มีการระบุมาในบัญชีระบุพยานเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมข้อเท็จจริงในการพิสูจน์ความผิดและข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุยกเว้นโทษหรือเหตุผลโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65

กรณีคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม พบว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางจิตหรืออาการทางจิต พยานผู้เสียหาย เช่น จิตแพทย์ ผู้ที่ได้ตรวจสภาพจิตของจำเลย หรือหลักฐานทางการแพทย์จากแพทย์ผู้เสียหาย จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถที่จะให้ความรู้แก่ศาลในทางจิตเวชเกี่ยวกับอาการบกร่องทางจิตของจำเลยได้ อาจมีทั้งพยานวัตถุ พยานเอกสารหรือ พยานบุคคล เช่น ประวัติการเข้ารับการรักษาอาการทางจิต ประวัติการถูกทำร้าย พยาน

⁷³ ปวีณี ไพรทอง, “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร ปีที่10 ฉบับที่ 1(2560) หน้า121

บุคคลที่ได้เห็นอาการวิตกจริตของจำเลยในขณะที่กระทำความผิด หรือเคยได้เห็นจำเลยเกิดอาการวิตกจริตในทำนองเดียวกันมาในระยะเวลาก่อนก่อเหตุ ศาลก็อาจรับฟังเป็นพยานให้จำเลยได้ แต่อย่างไรก็ตาม การนำสืบถึงเหตุดังกล่าวกลับเป็นเรื่องยาก เนื่องจากต้องมีการนำสืบย้อนกลับไปถึงช่วงเวลาขณะเกิดเหตุ หรือก่อนที่จะเกิดเหตุ ซึ่งได้ผ่านพ้นมานานแล้ว อีกทั้งในกรณีผู้กระทำความผิดที่มีอาการบกพร่องทางจิตจากการถูกทำร้ายสะสมมักจะไม่ได้เกิดอาการทางจิตตลอดเวลา แต่อาจกระทำความผิดในขณะที่มีอาการทางจิตแต่ต่อมามีอาการทุเลาลงภายหลังจากการกระทำความผิดแล้ว หรือมีอาการทุเลาลงในระหว่างการพิจารณาคดีจนอาจเป็นเหตุให้ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่ามีความผิดปกติทางจิตดังกล่าวจริง

ในคดีที่มีพยานผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวช ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวจะเป็นผู้ให้ความเห็นต่อศาลเกี่ยวกับสภาพจิตใจของจำเลยหรืออาการความผิดปกติทางจิตของจำเลยในขณะที่จำเลยกระทำความผิดโดยอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการทางจิตเวชศาสตร์เพื่อช่วยศาลในการวินิจฉัยคดี มิได้เข้าไปชี้ขาดคดีแทนศาล ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญย่อมถือว่าเป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่งที่เข้ามาสู่สำนวนการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นจะถือเอาความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นยุติเสมอไปไม่ได้ เนื่องจากการให้ความเห็น เป็นเพียงการแสดงถึงความน่าจะเป็นไปได้หรือไม่ได้ ศาลยังคงมีดุลพินิจที่จะเชื่อตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวหรือไม่ก็ได้ เพราะการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นอำนาจของศาล ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของจำเลยที่กระทำความผิดในขณะที่มีอาการทางจิตไม่ปกติ จะเป็นเหตุยกเว้นโทษหรือลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 หรือมาตรา 67 มาตรา 68 ได้หรือไม่ส่วนหนึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของจำเลยในการสืบให้ศาลเห็นถึงเหตุดังกล่าว เว้นแต่กรณีที่จะปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นจากพยานหลักฐานที่ฝ่ายโจทก์นำสืบเอง การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 65, มาตรา 67 และมาตรา 68 จึงอาจไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ความคุ้มครองผู้ที่กระทำความผิดในขณะที่มีอาการทางจิต

3.4.1 ตัวอย่างคำพิพากษาคดี กรณีอ้างเหตุป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

การกระทำความผิดโดยป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่าผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุการกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้นั้นไม่มีความผิด โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1 มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
- 2 ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง
- 3 ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือของผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น
- 4 การกระทำโดยป้องกันสิทธินั้นไม่เกินขอบเขต

คำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีที่ภรรยาซึ่งเป็นจำเลยให้การรับสารภาพและต่อสู้ว่ากระทำไปเพื่อป้องกันตนเองอันเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้แก่ฎีกาที่ 2072 / 2532, 6671 / 2531, 1579 / 2529 และ 436 / 2478 ซึ่งศาลได้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 จำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนาแต่เป็นการป้องกันพอสสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ได้แก่ฎีกาที่ 436 / 2478 โดยที่สามีและภรรยาแยกกันอยู่หลายเดือนแล้วผู้ตายถืออำนาจเข้าไปลุดคร่าจำเลยโดยพลการ ภรรยาสะบัดหลุดวิ่งหนีไปสามียังขึ้นไปตามอีก ภรรยาจึงชักมีดกวัดแกว่งเพื่อป้องกันมิให้สามีฉุด สามียังขึ้นวิ่งเข้าไปอีกจึงถูกมีดที่กำลังกวัดแกว่งอยู่ถึงแก่ความตาย ดังนี้เป็นการป้องกันพอสสมควร

3.4.2 กรณีอ้างเหตุวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

คำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีที่ภรรยาซึ่งเป็นจำเลยให้การรับสารภาพและต่อสู้ว่ากระทำไปขณะวิกลจริตอันเป็นเหตุยกเว้นโทษได้แก่ฎีกาที่ 2402 / 2522 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดของคนวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

วินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่า พันเอกนายแพทย์ อมฤต ณ สงขลา และพันตรีนายแพทย์ สมประสงค์ ศุภวิทย์ ลงความเห็นว่าเป็นโรคจิตนั้น เห็นว่าพันเอกนายแพทย์อมฤต ซึ่งเป็นผู้ตรวจรักษาจำเลยในวันที่ 8 สิงหาคม 2519 อันเป็นวันเกิดเหตุคดีนี้ เบิกความแต่เพียงว่าจำเลยมีอาการจิตใจไม่ปกติ จึงเป็นโรคประสาทชนิดรุนแรงเท่านั้นเอง สำหรับพันตรีนายแพทย์สมประสงค์ ซึ่งเบิกความว่าจำเลยเป็นโรคจิตชนิดรุนแรงอาจทำอะไรโดยไม่รู้สติตัวเพราะความหวาดกลัวความระแวงทำให้ทำร้ายคนอื่นได้ ก็ปรากฏว่านายแพทย์ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับตรวจรักษาจำเลยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2519 หาได้ยืนยันรับรองว่าในวันเกิดเหตุโดยเฉพาะในขณะที่เกิดเหตุจำเลยมีอาการดังพยานเบิกความไม่ ปรากฏในคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลย ซึ่งโจทก์ส่งศาลรวมสำนวนอยู่ตามลำดับสารบัญญัตินี้ที่ 43 และจำเลยรับว่าเป็นคำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยจริงว่า ชีวิตสมรสของจำเลยและผู้ตายไม่ราบรื่น ต่างฝ่ายต่างระแวงหึงหวงกัน โดยผู้ตายว่าจำเลยมีชู้ จำเลยระแวงว่าผู้ตายมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับผู้หญิงอื่น มีเหตุทะเลาะเบาะแว้งกันเรื่อยมา จนถึงกับได้จดทะเบียนหย่ากัน แต่หลังจากหย่ากันแล้ว จำเลยซึ่งอยู่ที่กรุงเทพมหานครก็ยังคงไปมาหาสู่ผู้ตายซึ่งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาอยู่เสมอมาก่อนจะเกิดเหตุจำเลยไปหาผู้ตายอีก ในวันเกิดเหตุ จำเลยบอกผู้ตายว่าจะกลับกรุงเทพมหานคร ขอเยี่ยมอาวูรปิ่นที่จำเลยใช้ยังผู้ตายจากผู้ตายว่าจะนำติดไปป้องกันตัวในการเดินทาง แล้วจำเลยได้ไปศึกษาวิธีใช้ปืนนั้นกับสิบเอกพิรุฑบุตรไชย เมื่อสิบเอกพิรุฑบุตรแนะนำให้ จำเลยก็ทดลองยิงดู 1 นัด แล้วกลับไปบ้านผู้ตาย ผู้ตายตำว่าจำเลยว่า จำเลยไม่ยอมกลับกรุงเทพมหานครเพราะจะคอยจับผิดผู้ตายและตำว่าอย่างเสีย ๆ หาย ๆ จนจำเลยทนไม่ไหว ต่อจากนั้นจึงเกิดการยิงกันขึ้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จำเลยซึ่งเป็นคนมีอารมณ์รุนแรงและไม่พอใจผู้ตายเป็นทุนอยู่แล้ว เมื่อถูก

ผู้ตายตำว่าเอาดั่งที่จำเลยให้การต่อพนักงานสอบสวนก็เกิดโทษะขึ้นอย่างรุนแรง จนขาดความยั้งคิดใช้ปืนซึ่งได้ศึกษาวิธียิงมาแล้วยิงผู้ตายด้วยอำนาจแห่งโทษะจริตนั้นเท่านั้นเอง หาใช่เป็นการกระทำไปในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่องเนื่องจากเป็นโรคจิต อันเป็นเหตุให้จำเลยไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 วรรคแรก ดั่งที่จำเลยฎีกา มาไม่ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยและพิพากษาลงโทษเป็นผลดีแก่จำเลยมากอยู่แล้ว

3.4.3 กรณีอ้างเหตุบันดาลโทษะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72

คำพิพากษาฎีกาในกรณีที่ภรรยาซึ่งเป็นจำเลยให้การรับสารภาพและต่อสู่ว่าก็ทำไปเพราะบันดาลโทษะอันเป็นเหตุลดโทษได้แก่ฎีกาที่ 2280 / 2527, 2394 / 2526 ซึ่งเป็นการกระทำความผิดโดยบันดาลโทษะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนาแต่เป็นการกระทำโดยบันดาลโทษะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 จำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้แก่ฎีกาที่ 6988 / 2542, 21/2534, 138 / 2532, 6671 / 2531, 2280 / 2527, 2394 / 2526

ผู้กระทำความผิดโดยบันดาลโทษะอันเนื่องมาจากถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ในการกำหนดโทษจำเลยส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกและศาลจะลดโทษให้โดยมีข้อเท็จจริงปรากฏในสำนวนว่าจำเลยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมหรือผู้เสียหายมีส่วนในการก่อเหตุมากจนทำให้จำเลยต้องกระทำความผิดลงไป

3.4.4 กรณีมีความผิดและศาลสั่งรอกการลงโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

คำพิพากษาฎีกาว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา แต่ศาลสั่งรอกการลงโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 จำนวนศาลฎีกาได้แก่ฎีกาที่ 138 / 2532 ซึ่งศาลให้เหตุผลประกอบการพิจารณาโดยคำนึงถึงความเป็นหญิงของจำเลยศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 2 ปีจำเลยเป็นหญิงมีบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูถึง 2 คน ทั้งไม่ปรากฏว่าเคยต้องโทษจำคุกมาก่อนเมื่อได้คำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีที่ได้ความว่าผู้ตายเป็นฝ่ายประพฤติดินไม่ชอบเพราะนอกจากจะละทิ้งจำเลยไปมีภรรยาใหม่แล้วยังจะนำบุตรของจำเลยไปอยู่กับภรรยาใหม่อีกเช่นนี้จึงสมควรให้ออกโอกาสแก่จำเลยได้กลับตัวโทษจำคุกจึงให้รอไว้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 มีกำหนด 3 ปี

ฎีกาที่ 1579 / 2529 ศาลให้เหตุผลประกอบการพิจารณาพิพากษาว่าแม้จำเลยกับผู้ตายจะเป็นสามีภรรยากันผู้ตายก็ไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะทำร้ายจำเลยศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 2 ปีเมื่อพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีประกอบกับไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อนจึงให้รอกการลงโทษจำเลยไว้มีกำหนด 1 ปีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56

ฎีกาที่ 2394 / 2526 การให้เหตุผลประกอบการพิจารณาพิพากษาว่าการที่จำเลยเห็นผู้ตาย กับผู้หญิงนอนเปลือยกายกันอยู่ในห้องสองต่อสอง...ตามพฤติการณ์ดังกล่าวย่อมก่อให้เกิด กระทบกระเทือนจิตใจของจำเลยผู้เป็นภรรยาอย่างมาก การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายในขณะนั้น เชื่อว่าจำเลยได้กระทำลงไปด้วยความโกรธแค้นและโกรธแค้นควบคุมสติไม่ได้และได้กระทำไปขณะที่ ยังไม่สามารถควบคุมสติและระงับอารมณ์โกรธได้จึงถือได้ว่าจำเลยถูกข่มเหงทางด้านจิตใจด้วยเหตุอัน ไม่เป็นธรรมแล้วสารพิพากษาลงโทษจำคุก 2 ปีและให้รอกการลงโทษจำเลยไว้มีกำหนด 5 ปีตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56

จากฎีกาดังกล่าวศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยและให้รอกการลงโทษจำเลยไว้ตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 56 จากเหตุผลประกอบการพิจารณาพิพากษาของศาลพบว่าศาลได้ให้ความสำคัญกับ ความเป็นหญิงและความเป็นมารดาและยังให้ความคุ้มครองหญิงจากการถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ จากสามีพอสมควรโดยศาลให้เหตุผลยกเว้นความผิดและเหตุผลโทษมาประกอบใช้เป็นเหตุผลในการ พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลย แต่ก็ยังพบว่ามีคำพิพากษาฎีกาที่ 1427 / 2511 ที่ศาลพิพากษาให้ จำเลยผู้ซึ่งเป็นภรรยาฆ่าสามีมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 288 ซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี เนื่องจากจำเลย ผู้ซึ่งเป็นภรรยาฆ่าสามีกระทำครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ศาลพิพากษา ลงโทษจำเลยในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาโดยไม่มีเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ หรือเหตุ ลดโทษแต่อย่างใด และพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยถึง 12 ปี เนื่องจากจำเลยผู้ซึ่งเป็นภรรยาได้ใช้ ขวานฟันสามีในขณะที่นอนหลับอยู่เป็นบาดแผลถึง 16 แห่ง

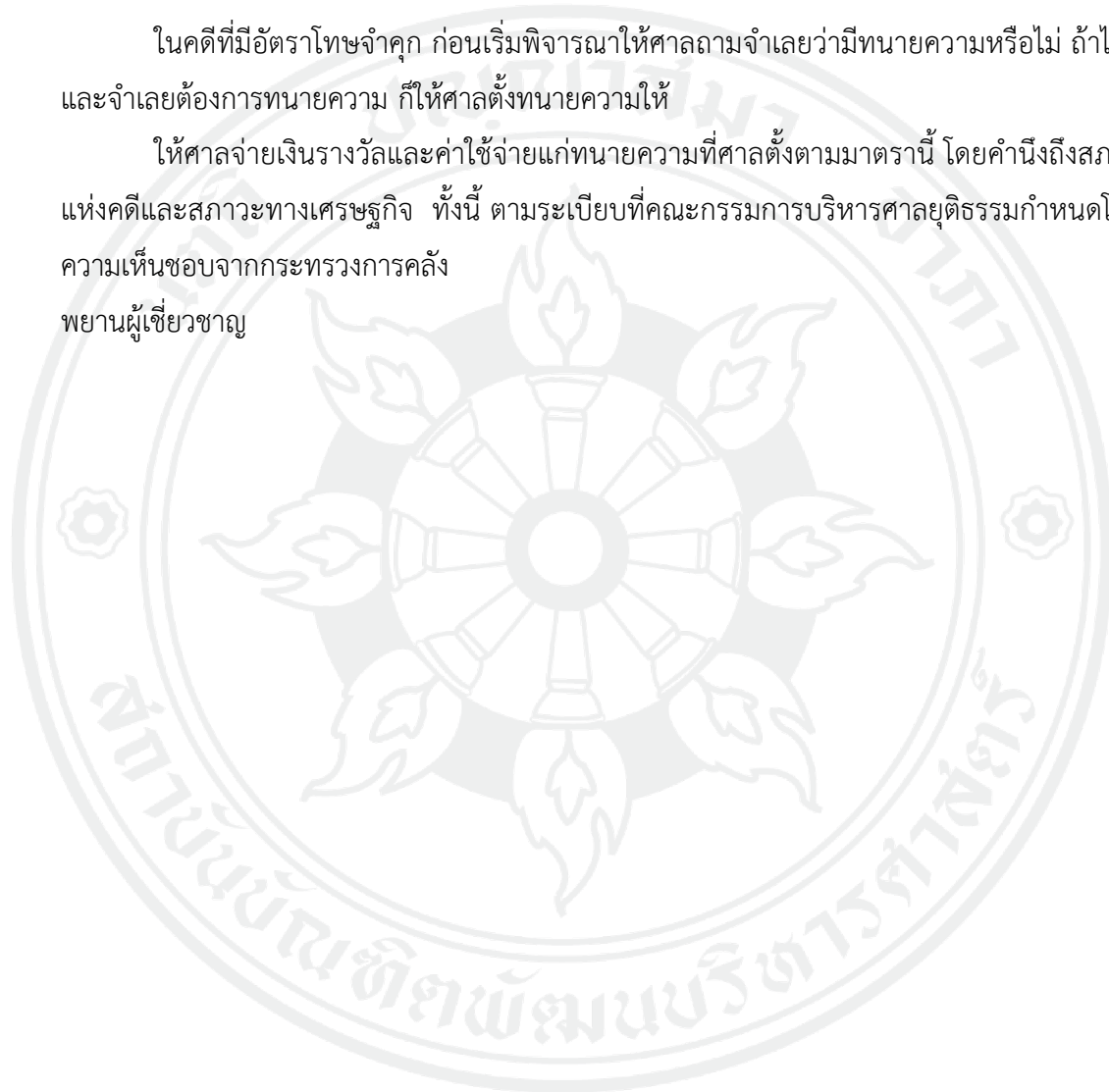
จากคำพิพากษาศาลฎีกาแสดงให้เห็นได้ว่า ศาลไม่มีการนำพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาคดี แต่นำกระบวนการทาง อาญามาใช้เหมือนคดีอาญาทั่วไป อีกทั้งไม่มีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ ที่จะ เป็นประโยชน์ต่อจำเลยในการอธิบายถึงอาการทางจิตจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยศาลมีการกำหนดโทษในคำพิพากษาโดยใช้ดุลยพินิจจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี โดยมอง การที่สามีกระทำความรุนแรงต่อภรรยาและภรรยาแก้ไขปัญหาความรุนแรงโดยใช้วิธีการฆ่าสามีนั้นมี สาเหตุมาจากการที่ภรรยาถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจก่อนด้วยเหตุนี้ศาลจึงใช้ดุลยพินิจกำหนด โทษโดยการรอกการลงโทษจำคุกและนำเหตุยกเว้นความผิด เหตุลดโทษ มาประกอบใช้เป็นเหตุผลใน การพิพากษาลงโทษจำเลยซึ่งเป็นภรรยาเพื่อที่ภรรยาผู้ฆ่าสามีจะไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง

3.5 ประเด็นสำคัญของการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ

ทนายความ มีความสำคัญ ตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ที่บัญญัติว่า ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มี และจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดีและสภาวะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง
พยานผู้เชี่ยวชาญ

บทที่ 4

ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาที่มีลักษณะแตกต่างจากการกระทำความผิดทางอาญาโดยทั่วไป คือ เป็นการทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และมักจะมี ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในอนาคต รวมถึงเกิดจากการกระทำของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยส่วนมาก ภรรยา มักเป็นฝ่ายถูกทำร้ายจากสามี⁷⁴ และเนื่องจากเหตุหลายประการที่ทำให้ภรรยาไม่อาจออกไปจากความสัมพันธ์ที่มีความรุนแรงนี้ได้ ได้แก่ การต้องพึ่งพา ด้านเศรษฐกิจจากฝ่ายสามี การไม่ยอม ทอดทิ้งบุตร ความอับอายจากการมีชีวิตคู่ที่ล้มเหลว ความเชื่อว่าสามีอาจมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือความกลัวที่เกิดจากการถูกข่มขู่จากสามี ดังนั้นเมื่อผู้หญิงต้องเผชิญกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานาน จึงทำให้เกิดเป็นความเครียดสะสม จนเกิดมีอาการทางจิต ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ อาการความเครียดที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง (Post-Traumatic Stress Disorder: PTSD) ในต่างประเทศเรียกผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมนี้ว่า Battered Women Syndrome หรือ BWS⁷⁵

ผู้หญิงในกลุ่มอาการ BWS เมื่อต้องการยุติปัญหาความรุนแรง มักจะต้องเผชิญกับผลที่ เกิดขึ้นใน 3 รูปแบบ คือ การฆ่าตัวตาย การถูกฆ่าตายจากสามี หรือสุดท้ายคือการฆ่าสามี⁷⁶ ในกรณี เหตุการณ์ที่ภรรยาฆ่าสามีนั้น ถือเป็นกระทำความผิดอาญาในรูปแบบใหม่ ที่เกิดจาก ผู้กระทำความผิด ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวมาก่อนจนมีอาการทางจิตที่เกิดจากการถูกทำร้าย และสุดท้าย ตอบโต้กลับจนเป็นเหตุทำให้สามีถึงแก่ความตาย ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องถูกดำเนินคดีอาญาด้วยข้อหา ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย อันเป็นข้อหาที่มีโทษร้ายแรง แม้ผู้หญิงที่กระทำความผิดเหล่านี้จะ พยายามยกข้อต่อสู้ในเรื่องการป้องกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 เพื่อให้เป็นเหตุ

⁷⁴ pptvhd36., “ความรุนแรงในครอบครัว ความจริงกับสิ่งที่สวนทาง,” ค้นเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม, 2018, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/>.

⁷⁵ Lenore E. A. Walker, "The Battered Woman Syndrome," 4th Edition, New York: Springer Publishing Company, 2016.

⁷⁶ นภาพร ฉายตระกูล, “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ยกเว้นความผิด หรือการยกข้ออ้างบันดัลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เพื่อใช้เป็นเหตุผลโทษ

แต่ด้วยเหตุที่ประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil law) ทำให้ต้องมีการตีความตามตัวบทอย่างเคร่งครัด การตีความตามหลักกฎหมายว่าด้วยว่าด้วยการป้องกันตัวหรือบันดัลโทสะมิได้ให้นำเอาอาการทางจิตที่เกิดจากการถูกทำร้ายสะสมมาเป็นประเด็นประกอบ ทำให้ผู้หญิงที่อยู่ในอาการ BWS ไม่สามารถใช้อ้างอิงดังกล่าวเพื่อเป็นเหตุยกเว้นความผิด หรือใช้เป็นเหตุผลโทษได้เลย ในบทนี้จึงมุ่งศึกษาทำความเข้าใจถึงปัญหาว่าด้วยการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญากับข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ว่าจะสามารถนำอาการความผิดปกติดังกล่าวมาปรับใช้ให้เกิดความเป็นธรรมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างไร

ด้วยเหตุที่อาการของผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่ม BWS นั้น มีความสัมพันธ์กับการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา ในส่วนของการกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หรือในส่วนของ การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ หัวข้อ 4.1 จึงต้องแบ่งการอธิบายถึงแนวคิด ทฤษฎี และความหมายต่าง ๆ ออกเป็น 2 หัวข้อย่อย โดยในหัวข้อ 4.1.1 จะศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และความหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม จากนั้นในหัวข้อ 4.1.2 จะเป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในส่วนโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

หัวข้อ 4.2 จะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา กับข้อต่อสู้เพื่อขอเป็นเหตุผลโทษทั้งหลักการป้องกันตัวหรือบันดัลโทสะของประเทศอังกฤษ เพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงและสามารถนำไปบังคับใช้ในกฎหมายของประเทศไทย

ในหัวข้อ 4.3 จะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา กับข้อต่อสู้เพื่อขอเป็นเหตุผลโทษทั้งหลักการป้องกันตัวหรือบันดัลโทสะของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงและสามารถนำไปบังคับใช้ในกฎหมายของประเทศไทย

ในหัวข้อ 4.4 จะเป็นการศึกษาถึงปัญหาการไม่ได้รับความยุติธรรมของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในการอ้างข้อต่อสู้เพื่อขอเป็นเหตุผลโทษทั้งหลักการป้องกันตัวหรือบันดัลโทสะกับการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศไทย เพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทย

ส่วนในหัวข้อ 4.5 จะเป็นหัวข้อสุดท้ายของบทที่ 2 จะเป็นการสรุปและเสนอแนะแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้กับกฎหมายของไทยเพื่อลดปัญหาการเกิดความเป็นไม่เป็นธรรมแก่หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ซึ่งเป็นกรณีศึกษาเฉพาะตามบทที่ 4 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

4.1 การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาการพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ common law⁷⁷ โดยระบบกฎหมายนี้ จะมีการพัฒนาเนื้อหากฎหมายขึ้นโดยผู้พิพากษาผ่านคำพิพากษาดัดสินคดีความของศาล และศาล ชำนาญพิเศษอื่น ๆ มากกว่าผ่านทางพระราชบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือการดำเนินการของฝ่าย บริหาร พบว่า ศาลสูงของอังกฤษได้มีการนำเอาความหมายของอาการผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกสามีทำ ร้ายร่างกายหรือถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวของนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน Lenore Walker ซึ่ง ในบางครั้งอาจเรียกอาการนี้ในอีกชื่อหนึ่งว่า Battered Wife Syndrome มาใช้ในการพิจารณาคดี ความอาญา และสามารถให้จำเลยยกอาการ Battered Woman Syndrome หรือ BWS ขึ้นมาเป็น ข้อต่อสู้ในคดีอาญาเพื่อลดโทษ (Partial Defense) ในกรณีผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกกระทำความรุนแรง โดยคู่ของเธอเป็นระยะเวลาโดยเธอไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เนื่องจากจำต้องอยู่กับความสัมพันธ์นั้น และได้มีการตอบโต้กลับโดยการทำร้ายหรือฆ่าสามี ทั้งนี้ในการยก BWS เป็นข้อต่อสู้ จำเลย จำเป็นต้องใช้เอกสารทางการแพทย์เป็นเครื่องมือ (medical evidence) ในการยืนยันถึงการบกพร่อง ทางด้านการตัดสินใจในการกระทำ แต่อย่างไรก็ตามการยกอาการ Battered Woman Syndrome ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในแต่ละคดีจะมีความแตกต่างกันไป โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ⁷⁸ ได้แก่ (1) ป้องกัน ตนเอง (Self Defense) (2) ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) แต่เดิมเรียกว่าบันดาล โทสะ (Provocation) หรือ (3) เป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminish responsibility) ทั้งนี้ในการ ต่อสู้เพื่อให้ได้รับการพิจารณาลดโทษจำเป็นต้องใช้เอกสารทางการแพทย์เป็นเครื่องมือในการยืนยันว่า จำเลยมีความบกพร่องทางด้านการตัดสินใจในการกระทำ

4.1.1 การป้องกันตนเอง (Self Defense)⁷⁹

จากการศึกษาหลักการป้องกันตนเองในประเทศอังกฤษ พบว่า หลักการป้องกันในกฎหมาย ของอังกฤษนั้นปรากฏอยู่ในสองส่วน โดยส่วนหนึ่งเกิดจากหลักกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งทำให้

⁷⁷ “ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์: ระบบกฎหมายของโลก,” ค้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2018, จาก https://www.baanjomut.com/library/global_community/05_2_4.html.

⁷⁸ ปวีณี ไพรทอง, “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร, 2560, หน้า 124.

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 125.

หลักการป้องกันจึงมีความหมายที่จำกัดตามคดีที่เกิดขึ้น และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร ใน Criminal Law Act 1967 Section 3 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1) บุคคลใดสามารถใช้กำลังดังกล่าวได้ตามความเหมาะสมในสถานการณ์ในการป้องกันอาชญากรรมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องหาหรือบุคคลที่ผิดกฎหมายโดยผิดกฎหมาย

2) บทบัญญัติตามข้อ 1) ข้างต้นจะเข้าทำหน้าที่แทนหลักเกณฑ์ใน Common Law ทั้งหลายหากได้กระทำด้วยจุดประสงค์ตาม 1) ให้ถือว่าการกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย

หลักเกณฑ์ที่สำคัญดังกล่าวเป็นการวางหลักเกณฑ์ทั้งในกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาว่าเมื่อได้กระทำการป้องกันพอสมควร ในสถานการณ์เช่นว่านั้น (reasonable in the circumstance) ก็ถือเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายในทุกกรณี อีกทั้ง Criminal law Act 1967 ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิในการป้องกันตน (Self Defense) เอาไว้ แต่ในส่วนที่เป็นกฎหมายคอมมอนลอว์ ยังคงคุ้มครองสิทธิในเรื่องการป้องกันตนเอง ซึ่งบางครั้งก็ยากที่จะแยกเรื่อง prevention of crime และ Self Defense เพราะบางครั้งกรณีทั้งสองก็อาจเกิดข้อเท็จจริงเดียวกันหรือพร้อมกัน เช่น กรณีการประทุษร้ายโดยผู้ประทุษร้ายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี หรือผู้ประทุษร้ายเป็นคนที่สติไม่สมประกอบ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่มีความชั่วจึงไม่อาจถือเป็น prevention of crime ได้⁸⁰

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้มีการจัดทำ Draft Criminal Code Bill โดยได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่าง Public defense และ Private Defense ใน clause 44 (1) จะถือว่าบุคคลที่ได้กระทำในพฤติการณ์ที่มี หรือเชื่อว่าจะมีความจำเป็นอันเร่งด่วน (immediately necessary) และมีเหตุผลสมควร (reasonable)⁸¹

1. ในการป้องกันหรือหยุดยั้งอาชญากรรมหรือช่วยเหลือในการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือถูกสงสัยว่ากระทำความผิด ซึ่งการจับกุมนั้นชอบด้วยกฎหมาย หรือช่วยเหลือการจับกุมที่กระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมายอื่น ๆ

2. เพื่อที่จะป้องกันหรือหยุดยั้งการก่อความไม่สงบ

3. เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นจากการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย หรือการป้องกันภัยอันตรายต่อบุคคลที่มีชอบด้วยกฎหมาย

4. เพื่อป้องกันหรือหยุดยั้งการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังที่มีชอบด้วยกฎหมายซึ่งเกิดขึ้นกับตนเองหรือผู้อื่น

⁸⁰ Andrew Ashworth, "Principle of Criminal Law", Oxford: Clarendon Press, 1991, p.115.

⁸¹ D.W.Elliott, "Necessity, Duress and Self-Defense", 9Crim.L.Rev, 1989, p611,620.

5. เพื่อป้องกันทรัพย์สิน แม้ว่าจะเป็นของผู้อื่น จากการครอบครอง การทำลาย หรือทำให้เสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

6. เพื่อป้องกันหรือหยุดยั้งการบุกรุก (trespass) ต่อดนเองและทรัพย์สินของผู้อื่น

จากข้อบัญญัติดังกล่าวเป็นการบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าเป็นกรณี Private Defense และสามารถใช้ต่อบุคคลที่ไม่ต้องรับผิดจากการประทุษร้ายอันมิชอบด้วยกฎหมายและครอบคลุมถึงเรื่องการป้องกันทรัพย์สินด้วยเช่นกัน โดยถือว่าเป็น prevention of Crime อย่างหนึ่ง

ในการพิจารณาเรื่องขอบเขตของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในอังกฤษนั้น จุดสำคัญอยู่ที่ได้กระทำไปพอสมควร (reasonable) หรือเป็นการกระทำที่มีความเหมาะสมได้สัดส่วน (proportion) ในการต่อต้านภัยอันตรายที่มีชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน Criminal Law Act 1967 การพิจารณาคอนข้างเคร่งครัดโดยมีพื้นฐานแนวความคิดอยู่ที่ว่า บุคคลควรที่จะได้รับการดูถูกเหยียดหยาม (insult) หรือได้รับบาดเจ็บมากกว่าที่จะต้องใช้ Extreme Force (เช่นในกรณีทำให้เขาบาดเจ็บหรือตาย) โดยจะต้องพิจารณามาตรฐานทางสังคมในเรื่องความพอสมควรด้วย (community Standard of reasonableness)

ดังนั้นจะเห็นว่าหลักในเรื่องความพอสมควรพัฒนามาจากหลักเรื่องของการชั่งน้ำหนักภัยอันตราย (balancing of harms) ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุงยากในการพิจารณาการกำหนดค่าจำกัดความว่าอะไรคือสัดส่วนที่พอสมควร ในการที่ผู้ใช้สิทธิในการป้องกันได้กระทำต่อผู้ประทุษร้าย บางครั้งก็ไม่สามารถที่จะกระทำได้ เช่นการใช้สิทธิป้องกันเพื่อหยุดยั้งการขโมยรถจะต้องกระทำเพียงใดจึงจะมีความเหมาะสมในทางสัดส่วนที่เหมาะสม⁸² แต่หากพิจารณาถึงการใช้กำลังที่ทำให้ถึงตายหรือสาหัสต่อการป้องกันชีวิตหรืออาชญากรรมที่รุนแรง กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยถือว่ามีเหมาะสมในทางสัดส่วนสามารถพิจารณาในเรื่องของการชั่งน้ำหนักภัยอันตรายได้ง่ายเพราะถือว่าภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายและภัยอันตรายที่เกิดจากการป้องกันมีความใกล้เคียงกันหรือเท่าเทียมกัน ซึ่งมีความเหมาะสมในทางสัดส่วนหรือไม่เกินขอบเขตของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

การพิจารณาเรื่องความพอสมควร นั้นจะใช้หลักการพิจารณาในเชิงภาวะวิสัย (objective Test) ซึ่งหมายถึงการกระทำเพียงใดจึงจะพอสมควรในสถานการณ์เช่นนั้น ซึ่งจะทำให้การกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย แต่มิใช่การพิจารณาในเชิงภาวะวิสัยโดยแท้ ดังนั้นในการพิจารณาคดีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงสภาวะทางจิตใจ (state of mind) ของผู้ป้องกันด้วยมิใช่พิจารณาเฉพาะแต่การกระทำที่แสดงออกมาภายนอก (objective) แต่อย่างเดียว⁸³ ทั้งนี้มีได้หมายความว่าความคิดของผู้ป้องกันที่ว่ากระทำของตนพอสมควรแล้วเท่านั้นยังไม่เพียงพอ วิธีการ

⁸² เรื่องเดียวกัน.

⁸³ Smith&Hogan, "Criminal Law", 6th, London Edinburgh: Butterworth, 1988, page242.

พิจารณาที่ดีที่สุดควรจะเป็นการพิจารณาจากบุคคลผู้ซึ่งมีเหตุมีผล ซึ่งอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกันกับผู้ป้องกัน เป็นมาตรฐานการวัดว่าได้กระทำไปโดยพอสมควรหรือการกระทำไปไม่เกินขอบเขตของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

เมื่อการป้องกันได้กระทำไปพอสมควรเพื่อเป็นการตอบโต้การประทุษร้าย การกระทำนั้นจะได้รับการยกเว้นความผิด แต่ในกรณีที่ได้กระทำไปเกินขอบเขตหรือ เกินไปกว่าความพอสมควร (unreasonable) ต้องรับผิดชอบตามผลของการกระทำที่ตนได้กระทำไปแล้ว เช่นในกรณีที่จำเลยทำให้ผู้ประทุษร้ายถึงแก่ความตายก็จะมีความผิดฐาน murder หรือมีความผิดฐาน manslaughter ตาม mens rea ของเขา กรณีไม่ถือว่าความผิดฐาน murder ลดลงมาเหลือเพียง manslaughter เท่านั้น อันเนื่องมาจากการกระทำเกินไปกว่าความสมควร ในอังกฤษจึงไม่มีการลดโทษให้แก่จำเลยในกรณีป้องกันเกินขอบเขต มีนัยกฎหมายไม่เห็นด้วยเพราะมีเหตุผลถือว่าไม่เป็นธรรมในการที่จะลงโทษบุคคลผู้ซึ่งกระทำโดยสุจริต (Honestly) แต่ได้กระทำโดยไม่เหมาะสมทางด้านสัดส่วน แต่อย่างไรก็ตามสารของอังกฤษยังคงถือว่าในกรณีที่ได้กระทำไปเกินขอบเขตของการป้องกันนั้นไม่ถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำก็ยังคงต้องได้รับโทษในความผิดที่ตนได้กระทำลงไปนั้น

โดยสรุปหลักการป้องกันตนเองของประเทศอังกฤษนั้นนอกจากจะเกิดจากจารีตประเพณีแล้วยังเกิดจากการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนี้⁸⁴

1. ภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย
2. เป็นการป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น
3. การป้องกันสิทธิอาจเป็นชีวิต หรือการครอบครองทรัพย์สิน หรืออสังหาริมทรัพย์ก็ได้
4. จะต้องไม่เกินกว่าเหตุ (Not excessive) หรือตามหลักการได้สัดส่วน (Proportionate)

4.1.2 ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) หรือ บันดาลโทสะ (Provocation)

จากการศึกษาความไม่สามารถควบคุมตนเองได้หรือ loss of control ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ พบว่า ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) หรือ บันดาลโทสะ (Provocation) ไว้ใน section 54 และ 55 ของ The Coroners and

⁸⁴ ปวีณี ไพรทอง, “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ.” วารสารนิติศาสตร์ , มหาวิทยาลัย นเรศวร, 2560.

Justice Act 2009⁸⁵ และใน Section 56 ได้บัญญัติให้ยกเลิกข้อต่อสู้ของจำเลยตามกฎหมายจารีตว่าด้วยการบันดาลโทสะ (defense of provocation) ที่ซึ่งสามารถใช้กับฐานความผิดฆ่าผู้อื่นเท่านั้น โดยแต่เดิมก่อนการปรับปรุงกฎหมายในปี ค.ศ. 2009 หลักจารีตประเพณีว่าด้วยข้อต่อสู้บันดาลโทสะ (Provocation) ใช้เป็นข้อต่อสู้ของจำเลยในความผิดฐานฆ่าคนตาย (murder) ซึ่งจะมีโทษประหารชีวิต หากข้อต่อสู้นั้นฟังขึ้นจำเลยจะได้รับการลดโทษจากความผิดฐานฆ่าคนตายเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) ซึ่งศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษเพียงใดก็ได้ โดยได้บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ใน section 3 of the Homicide Act 1957

จากการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ ตาม section 3 of the Homicide Act 1957 พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

The Homicide Act Section 3 กำหนดว่า “มาตรา 3” ในกรณีที่มีข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการฆาตกรรมซึ่งมีพยานหลักฐานปรากฏแก่คณะลูกขุนให้สามารถค้นพบได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาถูกข่มเหงให้โกรธ (ไม่ว่าจะโดยการกระทำหรือโดยคำพูดหรือทั้งสองประการ) จนทำให้สูญเสียการควบคุมตนเอง (Loss of Self-Control) ประเด็นปัญหาว่าการข่มเหงนั้นร้ายแรงเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชน (Reasonable Man) กระทำความผิดดังที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำหรือไม่นั้น เป็นหน้าที่ซึ่งคณะลูกขุนจะเป็นผู้ตัดสิน และในการตัดสินปัญหานั้นคณะลูกขุนจะต้องพิจารณาถึงทุก ๆ สิ่งที่เป็นการกระทำรวมทั้งคำพูดซึ่งในมุมมองของคณะลูกขุนนั้นอาจส่งผลกับวิญญูชนได้⁸⁶

จากบทบัญญัติดังกล่าว พบว่า กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลดโทษสำหรับความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เพราะเหตุบันดาลโทสะไว้ อันมีองค์ประกอบ 2 ประการกล่าวคือ ประการแรกต้องปรากฏว่าผู้กระทำได้กระทำความผิดบันดาลโทสะ (Loss of Self-Control) เพราะถูกข่มเหงประการที่สอง การข่มเหงที่เกิดขึ้นนั้นร้ายแรงเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชนบันดาลโทสะ และกระทำผิดดังเช่นผู้กระทำความผิดได้ลงมือหรือไม่

องค์ประกอบประการแรกเป็นองค์ประกอบทางอัตวิสัย (Subjective Requirements) คือผู้กระทำความผิดถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงและการข่มเหงนั้นเป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทสะหรือสูญเสียการควบคุมตนเอง และการข่มเหงนั้นจะต้องเป็นการกระทำของมนุษย์มิใช่จากเหตุการณ์ธรรมชาติ หรืออุบัติเหตุ ในประเด็นนี้กำหนดเงื่อนไขว่าต้องกระทำความผิดขณะบันดาลโทสะ และไม่มีโอกาสใช้สติไตร่ตรองการกระทำของตนเองเท่านั้น ส่วนประเด็นเรื่องระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดควรสงบสติอารมณ์ได้นั้นเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี นอกจากนั้นในกรณีที่ข้อเท็จจริง

⁸⁵ A.P. Simester et al., "Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine", 4th ed., 2010, Oxford: Hart Publishing, page 396.

⁸⁶ โปรตดู "The Homicide Act Section 3 Provocation".

ปรากฏว่าการช่มเหงที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการสะสมเหตุแห่งการช่มเหง หรือบันดาลโทสะสะสม ระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถไตร่ตรองการกระทำของตนเองได้ควรพิจารณาจากการช่มเหงขั้นที่สุด ทั้งนี้แม้ว่าการช่มเหavnั้นจะเป็นการช่มเหงเพียงเล็กน้อย แต่ตลอดระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดถูกช่มเหงและต้องอดทนอดกลั้น ถือได้ว่าผู้กระทำความผิดสะสมเหตุแห่งการถูกช่มเหงและได้บันดาลโทสะในการช่มเหงครั้งสุดท้ายนั่นเอง

องค์ประกอบประการที่ 2 เป็นองค์ประกอบด้านภาวะวิสัย (Objective Test) หมายความว่า การช่มเหavnั้นต้องร้ายแรงเพียงพอที่วิญญูชนจะบันดาลโทสะและกระทำความผิดเช่นเดียวกันตาม บทบัญญัติของกฎหมายมิได้จำกัดว่าการกระทำอย่างไรเป็นการช่มเหงอย่างร้ายแรง กฎหมายเพียงแต่ กำหนดให้คณะลูกขุนมีหน้าที่พิจารณาถึงความร้ายแรงของการช่มเหง ดังนั้นการพิจารณาความ ร้ายแรงของการช่มเหงอาจพิจารณาถึงการกระทำของผู้เสียหายว่าเป็นการช่มเหงร้ายแรงหรือไม่ ระดับการควบคุมตนเองของผู้กระทำความผิดเหมาะสมหรือไม่ และการช่มเหavnั้นร้ายแรงเพียง พอที่จะทำให้อุญญูชนกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันหรือไม่ ลักษณะของวิญญูชนที่สมมุติขึ้น นั้น ให้พิจารณาถึงตัวบุคคลผู้กระทำความผิด เช่น เชื้อชาติ อายุ เพศ ถิ่นกำเนิด รวมถึงบุคลิกลักษณะของ ผู้กระทำความผิดหรือมีความสัมพันธ์กับการช่มเหง จะเห็นได้ว่าขอบเขตของวิญญูชนจะขยายความมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการวินิจฉัยความร้ายแรงของการช่มเหง กล่าวคือตามบทบัญญัติ The Homicide Act ได้กำหนดให้คณะลูกขุนต้องพิจารณาถึงการกระทำ และคำพูดของผู้เสียหาย ดังนั้นการช่มเหงอย่าง ร้ายแรงจึงอาจเป็นการกระทำใดก็ได้ หรือแม้กระทั่งการช่มเหงต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานอันเป็น การสะสมเหตุแห่งการช่มเหง แม้ว่าการช่มเหงในที่สุดจะเป็นการช่มเหงเพียงเล็กน้อย แต่จากการช่ม เหงตลอดระยะเวลาทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถอดทนอดกลั้นต่อไปได้ หรือบันดาลโทสะสะสม (Cumulative Provocation)

แต่อย่างไรก็ตามการบังคับใช้บทบัญญัติ ก่อให้เกิดปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ กล่าวคือ เพศหญิงที่ถูกช่มเหงโดยสามีมักไม่ประสบความสำเร็จในการพิสูจน์ความร้ายแรงของการช่ม เหง รวมถึงมีปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์การบันดาลโทสะ ในกรณีที่มีการช่มเหงเพียงเล็กน้อย แต่ กระทำต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับความหมายของการสูญเสียการ ควบคุม (Loss of Self-Control) และมาตรฐานการพิสูจน์โดยใช้หลักวิญญูชน (Objective Test) ซึ่งถูกตีความวินิจฉัยหลากหลายแตกต่างกันไป ประเทศอังกฤษจึงได้ออกกฎหมาย The Coroner and Justice Act 2009 อันเป็นการยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยเจตนา (Voluntary Manslaughter) และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอ้าบบันดาลโทสะไว้ในเรื่องข้อ ต่อสู้เพื่อลดโทษ เป็นข้อต่อสู้เพราะสูญเสียการควบคุมตนเอง ซึ่งข้อต่อนี้จะต้องปรากฏพยานหลักฐาน เพียงพอให้ศาลหรือคณะลูกขุนเชื่อได้ว่าผู้กระทำความผิดมีการสูญเสียการควบคุมตนเอง ประกอบกับ การสูญเสียการควบคุมดังกล่าวนี้มีสาเหตุตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ข้อต่อสู้เพราะเหตุสูญเสียการควบคุมจะไม่ถูกนำมาใช้ หากว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะแก้แค้นผู้ช่มเหง แม้ว่าในขณะที่กระทำความผิดนั้น ผู้กระทำจะสูญเสียการควบคุมตนเองอย่างแท้จริง แต่หากการสูญเสียการควบคุมดังกล่าวมีสาเหตุมาจาก พฤติการณ์ที่ผู้กระทำความผิดมีส่วนทำให้เกิด (Self-Induced Provocation) เพื่อที่ใช้ข้อต่อสู้ตามกฎหมายเพื่อแก้แค้น อันถือได้ว่าเป็นการไตร่ตรอง หรือวางแผนใช้ประโยชน์ตามกฎหมาย การกระทำความผิดในกรณีเช่นนี้จะไม่ได้รับการลดโทษ เพราะกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน (Qualifying Trigger)⁸⁷ ในมาตรา 54(4) และ 55(6)(a) กล่าวคือ ประกอบไปด้วยเหตุที่ผู้กระทำความผิดกลัวว่าจะถูกผู้เสียหายทำอันตรายสาหัสแก่ตนเองหรือผู้อื่น (Fear of Serious Violence) และเหตุที่ผู้กระทำความผิดโกรธเกรี้ยว เศร้าโศกเสียใจอย่างรุนแรง และเชื่ออย่างมีเหตุผลอันสมควรว่าตนถูกช่มเหงอย่างร้ายแรงเท่านั้น

สำหรับเหตุเกี่ยวกับความกลัวการทำอันตรายสาหัสนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องข้อต่อสู้เพื่อลดโทษซึ่งผู้เสียหายมีส่วนผิด (Partial Defense) เพื่อยืนยันว่าเหตุที่กฎหมายจำเป็นต้องลดโทษให้กับผู้กระทำผิดนั้นเป็นเพราะผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำให้ผู้กระทำความผิดสูญเสียการควบคุมตนเอง และการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ นอกจากนี้ยังคำนึงถึงแนวคิดที่ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายเดิมซึ่งผู้กระทำความผิดที่เป็นหญิงโดยมากจะไม่สามารถพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดในขณะที่บันดาลโทสะได้ในกรณีที่บันดาลโทสะสะสม

เมื่อนำหลักกฎหมายตาม The Coroner and Justice Act 2009 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในขณะที่บันดาลโทสะสะสมมาพิจารณาประกอบกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย(BWS) พบว่า ในกฎหมาย The Coroner and Justice Act 2009 ได้กำหนดเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดสูญเสียการควบคุมรวมถึงการสะสมเหตุแห่งการช่มเหงหรือบันดาลโทสะสะสมเอาไว้ด้วย อีกทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าการกระทำความผิดจะต้องเกิดขึ้นในขณะที่ถูกช่มเหง ดังนั้นผู้กระทำความผิดจึงอาจจะอดทนอดกลั้นและมากระทำความผิดในภายหลังขณะที่สูญเสียการควบคุมตนเองได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการกระทำความผิดเพราะกลัวการทำอันตรายสาหัส แม้ว่าการทำอันตรายนั้นจะยังไม่เกิดขึ้น อันเป็นเรื่องของความคาดหมายการทำอันตรายสาหัสที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งทำให้ประเด็นดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายได้ และแม้ว่าการกระทำความผิดจะเกินสัดส่วนของ

⁸⁷ 55 Meaning of “qualifying trigger”

- (1) This section applies for the purposes of section 54.
- (2) A loss of self-control had a qualifying trigger if subsection (3), (4) or (5) applies.
- (3) This subsection applies if D's loss of self-control was attributable to D's fear of serious violence from V against D or another identified person.

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น (Excessive Force) แต่หากการกระทำความผิดนั้นเกิดจากความกลัวอย่างแท้จริง ผู้กระทำความผิดจะได้รับการลดโทษ ความกลัวดังกล่าวยังรวมถึงความกลัวการทำอันตรายสาหัสแก่ผู้อื่นด้วย

ส่วนอีกเหตุที่กฎหมายกำหนดอีกเหตุหนึ่งนั่นก็คือ เหตุซึ่งกระทำหรือคำพูดก่อให้เกิดความโกรธเกรี้ยว เศร้าโศกเสียใจอย่างรุนแรง (Circumstances of an Extremely Grave Character) ซึ่งได้นำหลักเกณฑ์กฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะตามกฎหมายเดิมจาก Common Law และ The Homicide Justice Act โดยกำหนดว่าความโกรธเกรี้ยวเศร้าโศกเสียใจอย่างรุนแรงดังกล่าวจะต้องเกิดจากการกระทำของมนุษย์ไม่ใช่เกิดจากเหตุการณ์หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติอีกทั้งผู้กระทำความผิดจะต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลอันสมควรว่าตนเป็นฝ่ายถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงมีความยุติธรรมเกิดขึ้นกับตน ซึ่งเงื่อนไขข้อนี้เป็นเงื่อนไขเชิงภาวะวิสัย กฎหมายกำหนดให้ใช้หลักวิญญูชนที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับผู้กระทำความผิดอันได้แก่ เพศ อายุ สภาวะของผู้กระทำความผิดและ พฤติการณ์ต่าง ๆ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 54(1)(c)⁸⁸

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้สร้างข้อจำกัดไว้ด้วยว่า การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจะต้องกระทำต่อผู้ที่ทำอันตรายสาหัสเท่านั้น หากเป็นการกระทำความผิดต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้ข่มเหง ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับการลดโทษ

จากข้อมูลข้างต้นจึงสามารถสรุปเงื่อนไขสำคัญของการอ้างการกระทำผิดในขณะบันดาลโทสะสะสม ตามหลัก The Coroner and Justice Act 2009 ดังนี้⁸⁹

- 1 จะต้องเป็นเหตุที่สมควร (a qualifying Trigger)
- 2 เหตุนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลโดยทั่วไปอาจจะทำเช่นนั้นเช่นกันในสถานการณ์เดียวกัน
- 3 การกระทำจะต้องเกิดขึ้นในขณะนั้น (Sudden) จะต้องไม่ใช่เป็นการแก้แค้น

⁸⁸ “54 Partial Defence to Murder: Loss of Control”

(1) Where a person (“D”) kills or is a party to the killing of another (“V”), D is not to be convicted of murder if—

(c) a person of D's sex and age, with a normal degree of tolerance and self-restraint and in the circumstances of D, might have reacted in the same or in a similar way to D.

⁸⁹ ปวีณี ไพรทอง, “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ.” วารสารนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า 127.

จากการศึกษา อาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม พบว่า อาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากสามี จะเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาสั้น เป็นความรุนแรงในครอบครัว จนเกิดเป็นความเครียดสะสม ที่ไม่สามารถหาทางออกได้ กระทั่งวันหนึ่งจึงลุกขึ้นมาตอบโต้กลับนั้นจัดได้ว่าอาการผู้หญิงที่ถูกทำร้ายเป็น บันดาลโทสะสะสม (Cumulative Provocation)⁹⁰ ตามข้อกำหนดของ The Coroner and Justice Act 2009

4.1.3 เป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminish responsibility)

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีเหตุลดหย่อนความผิด (Diminish Responsibility) เป็นอีกข้อหนึ่งของการต่อสู้พิเศษของจำเลย (Special defenses) แยกต่างหากจากข้อหาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) ซึ่งเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบนี้เดิมได้บัญญัติไว้ใน The Homicide Act 1957 ที่ภายหลังมีการปรับปรุงกฎหมายและได้บัญญัติไว้ใน The Coroners and Justice Act 2009 โดยจำเลยจะยกเหตุของตนขึ้นต่อสู้ในคดีว่าเป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบได้ และหากคณะลูกขุนรับฟังแล้วจำเลยจะได้รับการลดหย่อนโทษจากฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) เป็น ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) ลักษณะของเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ เป็นอาการที่มีความผิดปกติของจิตแต่ไม่ถึงกับวิกลจริต (insanity) เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบมีหลักเกณฑ์ในการรับฟังว่าจำเลยจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ความผิดปกติของจิตใจนั้นเป็นสาเหตุมาจากอาการทางจิต สามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของจำเลยเกิดจากอาการบกพร่องทางจิตนั้นซึ่งต้องเป็นความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา (medical evidence) เปรียบเทียบกับคนทั่วไป (reasonable Man)

ดังนั้น การต่อสู้ของจำเลยที่ผ่านมาในอดีตของประเทศอังกฤษ คดีผู้หญิงฆ่าสามีมักจะถูกตั้งข้อหาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา murder และจำเลยในคดีมักต่อสู้ด้วยเหตุต่าง ๆ แตกต่างกันไป ได้แก่ ป้องกันตนเอง Self Defense ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ loss of control แต่เดิมเรียกว่า บันดาลโทสะ (Provocation) หรือเป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility) ถ้า การต่อสู้ของจำเลยประสบความสำเร็จจำเลยจะถูกเปลี่ยนข้อหาเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ซึ่งความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนามีบทลงโทษตายตัวคือการประหารชีวิตซึ่งในปัจจุบันลดเหลือจำคุกตลอดชีวิต ส่วนความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา manslaughter ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษเพียงใดก็ได้ซึ่งส่วนใหญ่แล้วศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หากคดีไม่รุนแรงมากนักจะลงโทษจำคุกประมาณ 3-5 ปี โดยประมาณ ถือว่าเป็นความแตกต่างอย่างมากของจำเลย⁹¹

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน.

4.1.4 ตัวอย่างคดี Battered Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาคดีที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ พบว่า มีตัวอย่างคดี Ahluwalia {1992}, Humphreys {1995} และ Thornton {1996} ซึ่งเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับ "อาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย" (BWS) และมีคำพิพากษาของศาลที่แสดงให้เห็นว่ามีการนำเอาหลักฐานทางจิตเวชที่เกี่ยวข้องกับกรณีฆาตกรรมประกอบกับหลักกฎหมายเพื่อใช้เป็นเหตุบรรเทาโทษ ดังนี้

ตัวอย่างคดี R v Ahluwalia [1992] 4 All ER 889⁹²

Ahluwalia เป็นชาวอินเดียอาศัยอยู่กับสามีที่ประเทศอังกฤษเป็นระยะเวลา 10 ปีมีบุตรชาย 2 คนตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันเธอต้องทนทุกข์ทรมานกับการถูกทำร้ายต่อบังคับให้อุดอาหาร และถูกสามีข่มขืนนอกจากนี้สามีของเธอยังนอกใจไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น เย็นวันหนึ่งในปี ค.ศ 1989 สามีของเธอได้เข้าทำร้ายร่างกายโดยพยายามที่จะหักขาและเอาเตารีดที่ร้อนพร้อมใช้งานมาหน้าทาบใบหน้าของเธอและขู่ว่าหากไม่มีเงินให้จะทำร้ายเธออีกจนกว่าจะได้สิ่งที่ต้องการ ในคืนนั้นเอง Ahluwalia ได้เอาน้ำมันและโซดาไฟที่หาได้จากห้องเก็บของภายในโรงรถมาเทลงบนตัวสามีขณะหลับและจุดไฟเผา สามีของเธอเสียชีวิตในอีก 6 วันต่อมา

การพิจารณาของศาลชั้นต้นเธอยกประเด็นบันดัลโทสะ Defense of locations เป็นข้อต่อสู้ อัยการนำสืบประเด็นระยะเวลาจากที่เธอถูกทำร้ายกับเวลาที่เธอเผาสามีนั้นมีใช้ขณะที่เธอไม่สามารถควบคุมตนเองได้อันเนื่องมาจากความโกรธหรือบันดัลโทสะ ช่วงระยะเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่เธอสามารถทำให้ความโกรธลดลงได้ (Cool off) แล้วเวลาที่เธอผสมน้ำมันกับโซดาไฟนั้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนฆ่าสามีโดยมีเหตุจูงใจ(motivation) จากการหึงหวงที่สามีไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นซ้ำแล้วซ้ำเล่า คณะลูกขุนพิจารณาว่าเธอมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) และศาลมีคำสั่งจำคุกเธอตลอดชีวิต

แต่เธอยื่นอุทธรณ์ในชั้นอุทธรณ์เธอต่อสู้ว่าการกระทำของเธอเกิดจากความบกพร่องทางด้านจิตใจเนื่องจากการถูกทำร้ายร่างกายและขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (diminished responsibility) โดยขอลดโทษจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) มิใช่เกิดจากบันดัลโทสะซึ่งเป็นการต่อสู้ผิดประเด็นในศาลชั้นต้นแต่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเห็นว่าการต่อสู้ของเธอเป็นประเด็นบันดัลโทสะนั้นถูกต้องแล้วแต่การกระทำของเธอมิใช่การบันดัลโทสะเธอจึงมีความผิดตามฟ้องในศาลชั้นต้น

แต่อย่างไรก็ตามศาลอุทธรณ์รับการต่อสู้ประเด็นขอบรรเทาโทษของเธอและต่อมาเธอได้รับความช่วยเหลือจาก The Southhall Black Sisters (SBS) กลุ่มผู้หญิงที่ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูก

⁹² “R v Ahluwalia,” ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2018, จาก <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Ahluwalia.php>.

สามีทำร้ายและทนายความโดยได้ต่อสู้ในคดีของเธอว่าเป็นการพิจารณาที่ไม่อาจหาข้อสรุปได้ เนื่องจากขณะที่เธอทำความผิดเธอมีอาการบกพร่องทางจิตเนื่องจากถูกสามีทำร้ายด้วยเหตุนี้เธอจึงถูกปล่อยตัวด้วยเหตุผลที่ว่าไม่อาจพิจารณาได้ (on the grounds of insufficient counsel) โดยไม่ต้องพิจารณาอีกว่าการกระทำของเธอนั้นเป็นเหตุลดหย่อนความผิดโดยขอลดโทษจากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาหรือไม่ซึ่งคดีนี้เป็นคดีแรกที่มีการกล่าวถึง Battle Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ

ตัวอย่างคดี R v Humphreys [1995] 4 All ER 1008 Court of Appeal⁹³

ผู้อุทธรณ์ถูกตัดสินลงโทษในข้อหาฆาตกรรมตอนอายุ 17 ปี ชีวิตในวัยเด็กของเธอไม่เคยมีความสุขเลย จึงได้หันมาเสพยาเสพติดและการค้าประเวณีในวัยรุ่น เธอออกจากบ้านตอนอายุสิบหก และไปอาศัยอยู่กับชายคนหนึ่งที่มีอายุห่างจากเธอมาก มีนิสัยหึงหวงและชอบใช้ความรุนแรงต่อเธอ และยังคงพึ่งพิงอยู่กับรายได้ของเธอจากการค้าประเวณี เธอมักจะทำร้ายตนเองโดยการกัดข้อมือของเธอเมื่อเธอถูกทำร้าย ในคืนหนึ่งสามีของเธอบังคับให้เธอมีเพศสัมพันธ์กับเขา และเพื่อนๆของเขา แต่เธอปฏิเสธ เขาจึงด่าว่าเธอเกี่ยวกับงานที่เธอทำ ประกอบกับประวัติการถูกทำร้ายสะสมที่ผ่านมา เป็นสิ่งที่กระตุ้นเธอสูญเสียการควบคุมตนเอง เธอจึงใช้มีดทำครัวแทงไปที่เขา

ศาลอุทธรณ์ในคดีฆาตกรรมของเธอได้ชี้ให้เห็นว่าลักษณะความผิดปกติด้านจิตใจและการเรียกร้องความสนใจโดยการกัดข้อมือที่เป็นลักษณะทางจิตซึ่งอาจนำมาพิจารณาในการประเมินมาตรฐานการควบคุม อีกทั้งจิตแพทย์ผู้ให้คำปรึกษาได้ให้หลักฐานว่าผู้อุทธรณ์มีความคิดที่ผิดปกติโดยมีลักษณะที่ไม่รู้จักมีชีวิตชีวาและมีการเรียกร้องความสนใจ โดยอ้างถึงแนวโน้มการกัดข้อมือของเธอ

ผู้พิพากษาชี้ให้คณะลูกขุนเข้าใจถึงความไม่สามารถให้เหตุผลในสถานการณ์ที่ผู้อุทธรณ์มีลักษณะผิดปกติอย่างร้ายแรง และได้พิจารณาถึงผลการสะสมการถูกทำร้ายในความสัมพันธ์ของผู้อุทธรณ์กับสามี แต่เธอก็ถูกตัดสินลงโทษในข้อหาฆาตกรรม อย่างไรก็ตามในเดือนมกราคมปี 1995 ศาลให้มีการปล่อยตัวเธอบนพื้นฐานของการอุทธรณ์ใหม่เกี่ยวกับ หลักฐานทางจิตเวชและความสนใจของคณะลูกขุนไปยังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการฆ่า ดังนี้

(1) ความผิดปกติทางจิตและการเรียกร้องความสนใจโดยการกัดข้อมือเป็นลักษณะที่คณะลูกขุนมีสิทธิพิจารณา ในสถานการณ์ของผู้ต้องหาที่จะสูญเสียการควบคุมตนเองประกอบกับแนวความคิดทั่วไปของบุคคลที่เหมาะสมหากเป็นลักษณะถาวรที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต่างจากคนธรรมดา พฤติกรรมการเรียกร้องความสนใจของผู้อุทธรณ์อาจถือได้ว่าเป็นการเจ็บป่วยทางจิตหรือความผิดปกติที่ไม่

⁹³ “R v Humphreys,” ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2018, จาก <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Humphreys.php>.

สอดคล้องกับแนวคิดของบุคคลที่เหมาะสมและเป็นเงื่อนไขถาวร จึงเปิดกว้างให้คณะลูกขุนตัดสินว่าการยั่วยุยั่วยุดังกล่าวขึ้นอยู่กับความผิดปกตินั้นหรือไม่ อีกทั้งผู้อุทธรณ์ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(2) ในกรณีที่สถานการณ์ยั่วยุประกอบกับข้อดีที่ซับซ้อนส่งผลให้เกิดการสะสมของพฤติกรรมที่ยั่วยุที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปจนกว่าจะมีการเผชิญหน้าครั้งสุดท้าย ผู้พิพากษาได้ให้คำแนะนำแก่คณะลูกขุนในรูปแบบของการวิเคราะห์อย่างรอบคอบเพื่อให้เข้าใจถึงศักยภาพของพวกเธอ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ชั่วร้ายของผู้อุทธรณ์ต่อสามีของเธอ ในอดีตที่ผ่านมา ก่อนเหตุการณ์

ตัวอย่างคดี Regina v Thornton [1996] 1 WLR 1174⁹⁴

จำเลยเป็นภรรยาของผู้ตายโดยได้แต่งงานที่มีอาการติดสุราและทำร้ายร่างกายเธอมาเป็นระยะเวลานาน โดยในวันเกิดเหตุสามีที่ติดสุรานั่นได้เดินทางกลับบ้านด้วยอาการเมาสุราจึงเกิดมีการโต้เถียง สามีโกรธเธอและตำหนิเธอว่าเธอเป็น “โสเภณี” และบอกให้เธอออกไปจากบ้านมิเช่นนั้นเขาจะฆ่าเธอ เธอไม่ไปพร้อมกับบอกให้สามีกลับเข้ามานอนบนเตียงเช่นเดิม สามีเธอกลับเพิ่มระดับความรุนแรงในการตำหนิและใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม เธอโกรธมากจึงเข้าไปในห้องครัวและหยิบมีดแทงไปที่ท้องของสามีจนถึงแก่ความตาย

ในการพิจารณาในศาลชั้นต้นจำเลยได้ยกประเด็นขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (diminish responsibility) โดยอ้างว่าเธอมีความบกพร่องด้านบุคลิกภาพ (personality disorder) เธอมีได้ยกประเด็นต่อสู้ว่าเธอบันดาลโทสะแต่อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาได้ชี้ประเด็นให้คณะลูกขุนพิจารณาเรื่องบันดาลโทสะ (Provocation) ในศาลชั้นต้นเธอถูกตัดสินให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น จำเลยจึงยื่นอุทธรณ์ แต่ก็ไม่เป็นผลเนื่องจากการบันดาลโทสะนั้นจะต้องทำในขณะที่สูญเสียการควบคุมอย่างเล็งไม่ได้และเป็นชั่วขณะเท่านั้น ต่อมาจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์ใหม่โดยขอยื่นพยานหลักฐานเพิ่มเติมเป็นหลักฐานทางการแพทย์โดยระบุว่าในขณะที่เธอฆ่าสามีของเธอนั้นเธอได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจทำให้มีความบกพร่องทางด้านบุคลิกภาพ โดยในทางการแพทย์เรียกว่า Battered Woman Syndrome ลูกขุนได้ทำการพิจารณาใหม่และเห็นว่าเธอมีความบกพร่องทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำความผิด ซึ่งวิญญูชน (Reasonable Man) อาจจะทำได้ในสถานการณ์นั้น ๆ การอุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้น โดยศาลยกฟ้องข้อหาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาจากคดีนี้ จึงมีการเพิ่มประเด็นที่ว่าในการพิจารณาการกระทำของจำเลยจะต้องนำสภาพทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำความผิดประกอบการพิจารณาการควบคุมการกระทำของจำเลยด้วย

⁹⁴ “R v Thornton,” ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2018, จาก <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Thornton.php>.

4.2 การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการหยิบยกประเด็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นปัญหาสำคัญ รายงานจากกรมการยุติธรรม (The U.S. Department of Justice) เมื่อพบว่าเกิดเหตุการณ์การทำร้ายกันในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งผู้หญิงในครอบครัวที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงมักจะปกปิดบาดแผลที่ถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือเรื่องที่ถูกทำร้าย เพื่อปกป้องตนเองและสามี ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกาย โดยตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือ Battered woman shelter ได้เกิดขึ้นในช่วงกลางของยุค 1970⁹⁵ และเป็นที่มาของการตื่นตัวของความรุนแรงในครอบครัวที่ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ทางกฎหมายในเวลาต่อมา โดยนักจิตวิทยา Lenore Walker ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่ตั้งขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและอธิบายสาเหตุที่ผู้หญิงจำต้องทนอยู่ในความสัมพันธ์สถานะภาพสมรสและสาเหตุที่ผู้หญิงตอบโต้กลับสามีผู้ทำร้ายร่างกายเธอเป็นเวลานานในอาการ Battered Woman Syndrome ขึ้นซึ่งต่อมาเกิดคดีที่ยกอาการ Battered Woman Syndrome⁹⁶ เป็นข้อต่อสู้ในคดีที่ภรรยาฆ่าสามีโดยข้อต่อสู้ว่าการ Battered Woman Syndrome แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือป้องกันตัว (Self Defense) และบกพร่องทางจิตใจ (Insanity)

4.2.1 การป้องกันตนเอง (Self Defense)⁹⁷

การศึกษาเรื่องการอ้างเหตุการณ์ป้องกันตนเองในสหรัฐอเมริกาจะศึกษาจาก Model Penal Code ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้บังคับในมลรัฐต่าง ๆ โดยได้มีการ แบ่งแยกการป้องกันออกเป็น 3 เรื่องคือ 1 การป้องกันตนเอง 2 การป้องกันผู้อื่นและ 3 การป้องกันทรัพย์สิน

⁹⁵ “Battered Woman’s Defense- The Defense,” ค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2018, จาก <http://www-pub.naz.edu/~lyovano6/Defense.htm>.

⁹⁶ Steffani J. Saitow, "Battered Woman Syndrome," Criminal and Civil Confinement, 1993, p.211.

⁹⁷ เอกพล ปริมา, “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย:ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542, หน้า 10, จาก <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/1401/01TITLE.pdf>.

ในส่วนของผู้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้เป็นข้อยกเว้นของกฎหมายหรือสิทธิป้องกันที่จะอ้างเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ที่อยู่ในอาการของหญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) คือ การป้องกันตนเอง ซึ่งตาม Model Penal Code ได้บัญญัติเรื่องการป้องกันตนเอง (Self Defense) ไว้ในมาตรา 3.04 ดังนี้

มาตรา 3.04 บัญญัติว่า การใช้กำลังโดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับการป้องกันบุคคลนั้นอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 3.04 และมาตรา 3.09 ว่าด้วยการป้องกันโดยความสำคัญผิดซึ่งการใช้กำลังต่อบุคคลอื่นนั้นจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อผู้กระทำเชื่อว่าการกระทำนั้นมีความจำเป็นอย่างทันทีทันใดเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันตนเองต่อการใช้กำลังที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยบุคคลอื่นในโอกาสปัจจุบัน⁹⁸

สรุปองค์ประกอบหลักทางกฎหมายของการอ้างสิทธิการป้องกันตัว (Self Defense) คือ บุคคลที่จะอ้างป้องกันตนเองได้ ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 4 ประการดังนี้

1. ผู้ใช้สิทธิป้องกันมีความเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง (Reasonable Belief of Imminent Danger)

หลักความเป็นเหตุเป็นผล (Reasonableness) ของความเชื่อหรือความกลัวภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง (Imminent Danger) กำหนดว่า ผู้กระทำการป้องกันจะต้องเชื่อหรือกลัวอย่าง เป็นเหตุเป็นผลว่าเป็นอันตรายที่เผชิญเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำต่อผู้คุกคามเพื่อป้องกันตนเองเสียก่อน โดยศาลได้วางบรรทัดฐานการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลของผู้กระทำการป้องกันจะต้องวิเคราะห์ตามอัตวิสัย (Subjective) กล่าวคือการวิเคราะห์ถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำการป้องกันคนนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ มิใช่พิจารณาถึงความเป็นเหตุเป็นผลตามภาววิสัยเทียบกับบุคคลทั่วไป (Objective)

2. หลักความได้สัดส่วนในการใช้กำลัง (Proportionality)

การพิจารณาถึงปริมาณของการใช้กำลังของผู้ใช้สิทธิในการป้องกันจะพิจารณาจากตัวของผู้ใช้สิทธิป้องกันว่าเขาได้กระทำภายใต้ความสมเหตุสมผลอันพอสมควร (reasonable apprehension)

⁹⁸ “Section 3.04. Use of Force in Self-Protection.”

(1) Use of Force Justifiable for Protection of the Person. Subject to the provisions of this Section and of Section 3.09, the use of force upon or toward another person is justifiable when the actor believes that such force is immediately necessary for the purpose of protecting himself against the use of unlawful force by such other person on the present occasion.

(2) Limitations on Justifying Necessity for Use of Force. .

ซึ่งขึ้นกับความเชื่ออันสมควร (reasonable Belief) ว่าเขาตกอยู่ในภยันตรายที่อาจถึงแก่ความตาย หรือได้รับอันตรายสาหัส

จากบัญญัติตามมาตรา 3.04 ผู้กระทำการป้องกันตนเองจะต้องใช้กำลังในการตอบโต้ที่สมเหตุสมผล (Reasonable Force) ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาปริมาณกำลังที่ใช้ในการป้องกันไว้ใน Model Penal Code มาตรา 3.04 (2) (b)

มาตรา 3.04 (2) (b) ได้กำหนดข้อจำกัดในการใช้กำลังที่เป็นภยันตรายที่ต่อชีวิต (Deadly Force) ซึ่งเป็นการตอบโต้ที่ผู้กระทำการป้องกันนั้นมีเจตนาเพื่อให้ผู้ก่อภัยได้รับอันตรายถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บสาหัสเมื่อผู้กระทำการป้องกันเชื่อหรือเข้าใจอย่างสมเหตุสมผล การตอบโต้ที่เป็นอันตรายแก่ชีวิตเช่นนั้นจำเป็นสำหรับการป้องกันภยันตรายอันก่อให้เกิดความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส หรือการลักพาตัว หรือการถูกบังคับข่มขืน⁹⁹

3. ผู้กระทำการป้องกันต้องไม่มีส่วนให้เกิดภยันตรายนั้น (Initial Danger)

ผู้ที่ใช้กำลังในการตอบโต้เพื่อเป็นการป้องกัน จะต้องไม่เป็นผู้ก่อภัยให้แก่ตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ภยันตรายที่เกิดขึ้นเป็นภยันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย ทำให้เกิดสิทธิในการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

4. การที่ได้กระทำไปนั้นต้องไม่เกินขอบเขตไปกว่าความเชื่อว่าเป็นความจำเป็นหรือหมดหนทางหลีกเลี่ยงไม่ว่าในทางใด ๆ จึงจะกระทำการป้องกันได้ (Duty to Retreat)

หลักหน้าที่ในการถอยหนี (Duty to Retreat) เป็นหลักการที่บางมลรัฐในสหรัฐอเมริกาใช้พิจารณาผู้จะใช้กำลังตอบโต้ที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตในการป้องกันจะต้องหาหนทางที่จะหลีกเลี่ยงจนมั่นใจว่าไม่มีหนทางหลีกเลี่ยงจึงจะสามารถใช้กำลังที่เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตในการป้องกันได้

ดังนั้นการป้องกันตนเองจึงต้องกระทำต่อภยันตรายที่มีชอบด้วยกฎหมาย ขอบเขตโดยทั่วไปของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกาจะถูกกำหนดอยู่ที่ “ความพอสมควร” หรือ “ความสมเหตุสมผล” (Reasonableness) ของการกระทำในการป้องกัน ฝ่ายที่มีอำนาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ เป็นผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อภัยขึ้นก่อน นอกจากนี้ภยันตรายนั้นจะต้องเป็นภยันตราย

⁹⁹ Section 3.04. Use of Force in Self-Protection

(2) Limitations on Justifying Necessity for Use of Force.

(b) The use of deadly force is not justifiable under this Section unless the actor believes that such force is necessary to protect himself against death, serious bodily harm, kidnapping or sexual intercourse compelled by force or threat; nor is it justifiable if.

ใกล้จะถึง (Imminent)¹⁰⁰ หรือเกิดขึ้นโดยทันทีทันใด (Immediate) ฉะนั้นภัยอันตรายที่ยังไม่เกิดขึ้นจึงมิใช่ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง

กรณีการปรับใช้สิทธิป้องกันตนเองของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman Syndrome) ตามหลักการป้องกันตนเองที่กำหนดใน Model Penal Code ของสหรัฐอเมริกาพบว่าไม่มีการบัญญัติให้ใช้ทฤษฎี Battered Woman Syndrome เพื่อเป็นข้อยกเว้นของกฎหมายหรือใช้เป็นสิทธิป้องกันที่จะอ้างเป็นเหตุยกเว้นความผิด แต่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (BWS) ก็สามารถนำทฤษฎี Battered Woman Syndrome มาใช้เป็นคำอธิบายทางจิตวิทยาเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของอาการผู้ป่วยคนนั้น ๆ ให้เข้ากับองค์ประกอบหลักทางกฎหมายของการอ้างสิทธิป้องกันตนเองที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะใช้เป็นคำเบิกความในศาล โดยจะอธิบายให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผลของความคิดของผู้หญิงที่อยู่ในอาการ Battered Woman Syndrome (BWS) ซึ่งเกิดจากผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลให้เกิดความกลัวและความเชื่ออย่างแท้จริงว่ามีภัยอันตรายคุกคามอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในความสัมพันธ์เนื่องจากการถูกทำร้ายในแต่ละครั้งไม่สามารถจะคาดเดาได้ล่วงหน้าว่าจะเกิดความรุนแรงในรูปแบบใด ด้วยเหตุใด และเมื่อใด แต่เท่าที่รับรู้ได้จากประสบการณ์การถูกทำร้ายของผู้หญิงที่มีอาการ BWS พบว่าจะมีความรุนแรงจากการถูกทำร้ายเพิ่มขึ้นทุกครั้ง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้สามารถเปรียบเทียบได้กับสถานการณ์การถูกจับเป็นตัวประกันซึ่งเหยื่อย่อมเชื่อว่าจะมีภัยอันตรายร้ายแรงคุกคามตนอยู่ตลอดเวลา¹⁰¹ ซึ่งจากเหตุผลตามความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้ผู้กระทำการตอบโต้เชื่อว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง จึงเข้าองค์ประกอบในข้อแรกที่จะสามารถอ้างสิทธิการป้องกันตนเองได้

4.2.2 กรณีบกพร่องทางจิตใจ (Insanity)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุความวิกลจริตที่ใช้เป็นข้ออ้างในการยกเว้นความผิดทางอาญา ที่เรียกว่า Insanity Defense ตามประมวลกฎหมายอาญาดั้งเดิม Model Penal Code ,section 4.01 ที่จัดทำโดยสถาบันกฎหมายอเมริกา (American Law Institute) ได้วางแนวทางเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาในส่วนองค์ประกอบทางด้านจิตใจไว้ดังนี้

Model Penal Code, section 4.01¹⁰²

¹⁰⁰ *เรื่องเดียวกัน.*

¹⁰¹ “The ‘Battered Woman’s Defense’ Its History and Future.” ค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2018, จาก <https://corporate.findlaw.com/litigation-disputes/the-battered-woman-s-defense-its-history-and-future.html> ”

¹⁰² “Section 4.01. Mental Disease or Defect Excluding Responsibility.”

(1) บุคคลใดจะไม่รับผิดชอบต่อการกระทำความผิดทางอาญาหากในขณะที่มีการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นผลมาจากโรคจิต (Mental Disease) หรือ ความบกพร่องทางจิต (Mental Defect) ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้เขาขาดความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งในการเข้าใจถึงการกระทำผิดกฎหมาย

(2) ตามความในมาตรานี้ คำว่า "โรคทางจิตหรือความบกพร่องทางจิต" ไม่รวมถึงความผิดปกติที่แสดงออกเฉพาะโดยการกระทำความผิดทางอาญาหรือการต่อต้านทางสังคมซ้ำ ๆ นั้น

ซึ่งในช่วงแรกได้ใช้หลัก M' Naghten Rule หรือ Right-Wrong Test เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความวิกลจริตตามกฎหมายคอมมอนลอว์ ของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาถ้าในขณะที่กระทำความผิดบุคคลนั้นมีสติบกพร่องอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยทางจิตทำให้ไม่สามารถเข้าใจสภาพและสาระสำคัญของการกระทำดังกล่าวหรือถึงจะเข้าใจแต่ก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่ตัวเองทำเป็นสิ่งที่ผิด ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า เป็นการมุ่งพิสูจน์ถึงความสามารถในการรับรู้และเข้าใจที่จะแยกแยะระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด โดยหลักนี้มีรัฐส่วนใหญ่ยังยึดถือใช้อยู่ เช่นรัฐโคโลราโด รัฐโอคลาโฮมา รัฐวอชิงตัน เป็นต้น¹⁰³

แต่ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อต่อสู้ดังกล่าวออกเป็น 3 หลักเกณฑ์เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้ครอบคลุมกับคดีที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปดังนี้¹⁰⁴

1.หลัก Irresistible Impulse มีหลักเกณฑ์ว่าบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาถ้าในขณะที่กระทำความผิด ความเจ็บป่วยทางจิตของบุคคลนั้นทำให้เขาไม่สามารถที่จะควบคุมตนเองไม่ให้กระทำการดังกล่าวได้ แม้ว่าบุคคลนั้นจะรู้ว่าตัวเองกำลังทำอะไรรออยู่และนั่นเป็นการกระทำที่ผิดก็ตาม ซึ่งอาจ

(1) A person is not responsible for criminal conduct if at the time of such conduct as a result of mental disease or defect he lacks substantial capacity either to appreciate the criminality [wrongfulness] of his conduct or to conform his conduct to the requirements of law.

(2) As used in this Article, the terms "mental disease or defect" do not include an abnormality manifested only by repeated criminal or otherwise anti-social conduct.

¹⁰³ นภาพร ฉายตระกูล, "กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา".

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558, หน้า 82"

¹⁰⁴ ดวงพร งามไพบูลย์, "มาตรการทางกฎหมายเพื่อพิสูจน์ความผิดปกติทางจิตขั้นรุนแรงขณะกระทำความผิดอาญา" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558, หน้า 119.

อธิบายได้ว่า เป็นการมุ่งพิสูจน์ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดความผิด หลักการนี้ยังใช้อยู่ในบางมลรัฐโดยใช้ประกอบกับหลัก M' Naghten เช่น รัฐจอร์เจีย รัฐโคโลราโด เป็นต้น

2.หลัก Durham Rule หรือ product Test มีหลักเกณฑ์ว่า บุคคลไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาถ้าการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายนั้นเป็นผลมาจากความเจ็บป่วยทางจิตหรือความบกพร่องทางจิต หลักการนี้ใช้ในรัฐนิวแฮมป์เชียร์

3.หลัก The A.L.I. Test หรือ Substantial Capacity Test หลักการนี้จัดทำขึ้นโดยสถาบันกฎหมายอเมริกา The American law institute : ALI และได้กำหนดไว้ใน Model penal Code section 4.01 มีหลักเกณฑ์ว่าบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาถ้าในขณะที่กระทำความผิดบุคคลนั้นขาดความสามารถสำคัญที่จะสำนึกได้ว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด หรือการกระทำนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย หรือความบกพร่องทางจิตใจ ซึ่งไม่รวมถึงความผิดปกติในกรณีการกระทำความผิดซ้ำ ๆ หรือบุคลิกแบบอันธพาล โดยหลักนี้นำมาใช้กันในหลายมลรัฐ เช่น รัฐฮาวาย รัฐอิลลินอยส์ รัฐคอนเนคติกัต เป็นต้น

ซึ่งจากหลักการพิจารณาดังกล่าว ทำให้กฎหมายในการยกข้อต่อสู้ว่าวิกลจริตในระดับมลรัฐจึงมีความแตกต่างกัน รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการจัดทำ The Federal Insanity Defense Reform Act of 1984 ซึ่งต่อมาได้ถูกรวบรวมไว้ใน Title 18 of the United States Code, Section 17 โดยได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข้อต่อสู้ว่าวิกลจริตว่าถ้าในขณะที่กระทำความผิดจำเลยไม่อาจเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงสภาพและสาระของการกระทำหรือความถูกต้องของการกระทำของตนอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยหรือความบกพร่องทางจิตอย่างร้ายแรง ส่วนความเจ็บป่วยหรือบกพร่องทางจิตธรรมดาไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ และกฎหมายกำหนดให้ฝ่ายจำเลยมีหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อต่อสู้ดังกล่าวด้วยพยานหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ หากคณะลูกขุนหรือศาล (ในกรณีคตินั้นไม่มีการพิจารณาโดยคณะลูกขุน) เชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะที่วิกลจริตดังกล่าวศาลก็จะมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดเนื่องจากเหตุวิกลจริต(not Guilty Only by Reason of insanity) ตาม section 4242(b) (3)¹⁰⁵

¹⁰⁵ “18 U.S. Code § 4242 - Determination of the Existence of Insanity at the Time of the Offense”

(b)Special Verdict.—If the issue of insanity is raised by notice as provided in Rule 12.2 of the Federal Rules of Criminal Procedure on motion of the defendant or of the attorney for the Government, or on the court’s own motion, the jury shall be instructed to find, or, in the event of a nonjury trial, the court shall find the defendant—

ส่วนกฎหมายในระดับมลรัฐนั้น บางมลรัฐใช้คำพิพากษาว่า จำเลยไม่มีความผิดอาญาเพราะเหตุวิกลจริต (not Guilty by Reason of insanity) ในขณะที่บางมลรัฐก็ออกคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดอาญาแต่เจ็บป่วยทางจิต (Guilty but Mentally Ill) แต่สำหรับคำพิพากษาว่า “Guilty but Mentally Ill” นั้นเป็นคำพิพากษาที่จำเลยจะได้รับทั้งการบำบัดรักษาอาการทางจิตและได้รับโทษอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาด้วย ซึ่งโทษที่จำเลยจะได้รับนี้จะเท่ากับโทษในกรณีที่จำเลยเป็นบุคคลปกติกล่าวคือ คำพิพากษา “Guilty but Mentally Ill” ไม่ใช่เป็นคำพิพากษาที่ทำให้ความผิดทางอาญาของจำเลยน้อยลงและไม่ใช้คำพิพากษาที่ลดโทษให้แก่จำเลยแต่อย่างใด

และเมื่อมีประเด็นการพิจารณาเกี่ยวกับความวิกลจริตในขณะกระทำความผิดขึ้นมาในชั้นพิจารณาคดีของศาลแล้วได้ให้จิตแพทย์ได้ตรวจสภาพจิตของจำเลยก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายอัยการและฝ่ายจำเลย แต่อย่างไรก็ตามคำว่า “วิกลจริต” หรือ “Insanity”¹⁰⁶ เป็นถ้อยคำทางกฎหมาย (The legal terms) จึงมีความแตกต่างกับคำว่า “ความเจ็บป่วยทางจิต” หรือ “mentally ill” ซึ่งเป็นถ้อยคำทางการแพทย์ (The medical terms) ดังนั้นการที่จิตแพทย์ไปเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาลจิตแพทย์จะไม่ได้ให้การว่าจำเลยวิกลจริตหรือไม่ เพราะเป็นปัญหาในทางกฎหมาย แต่จิตแพทย์จะให้การถึงสภาพจิตของจำเลยว่าเป็นอย่างไร ผลการตรวจจากจิตแพทย์จึงไม่ได้ทำให้จำเลยได้รับประโยชน์จากข้อต่อสู้ว่าวิกลจริตในชั้น และตาม Federal Rules of Evidence, Rule 704(b) กำหนดห้ามไม่ให้พยานผู้เชี่ยวชาญเบิกความเกี่ยวกับสภาพจิตหรือสภาวะทางจิตของจำเลยในส่วนที่เป็นองค์ประกอบความผิดตามที่ถูกล่ามหรือที่ต่อสู้เนื่องจากเป็นความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นชี้ขาด (Ultimate issue) ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ตัดสินคดีจึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าจิตแพทย์ในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญจะไม่เบิกความในลักษณะที่ชี้ขาดเกี่ยวกับว่าสภาพจิตใจของจำเลยอยู่ในสภาวะที่จำเลยจะกระทำการอันเป็นองค์ประกอบความผิดได้หรือไม่ และไม่สามารถเบิกความในลักษณะที่ชี้ขาดว่าจำเลยวิกลจริตในขณะกระทำความผิดหรือไม่ เพราะการชี้ขาดว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ รวมทั้งการชี้ขาดว่าจำเลยวิกลจริตในขณะกระทำความผิดหรือไม่ เป็นอำนาจของคณะลูกขุนหรือศาล

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมมาเป็นระยะเวลานาน และมีความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ โดยจำเลยจะได้รับการพิจารณายกเว้นความผิดด้วยเหตุของความวิกลจริตหากจำเลยสามารถพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานที่ชัดเจนและ

-
- (1) guilty;
 - (2) not guilty; or
 - (3) not guilty only by reason of insanity.

¹⁰⁶ เรื่องเดียวกัน.

น่าเชื่อถือ ได้ว่าในขณะที่จำเลยกระทำความผิดนั้น จำเลยอยู่ในอาการจากโรคทางจิตหรือมีความบกพร่องทางจิต ซึ่งส่งผลให้จำเลยไม่อาจเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงสภาพและสาระของการกระทำหรือความถูกผิดของการกระทำของตน หากคณะลูกขุนหรือศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะวิกลจริตดังกล่าว ศาลก็จะมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดเนื่องจากเหตุวิกลจริต

4.2.3 ตัวอย่างคดี Battered Woman Syndrome ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างคดี State v. Leidholm

ยกตัวอย่างกรณีของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคตาที่ได้ตัดสินในคดี State v. Leidholm¹⁰⁷ กลับคำตัดสินของศาลชั้นอุทธรณ์ที่ตัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าสามี ข้อเท็จจริงในคดีนี้ Janice Leidholm ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลานานตลอดเวลาการสมรส คืบเกิดเหตุ ทั้งสองคนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานเลี้ยงในปริมาณมากและเกิดโต้เถียงกันต่อเนื่องจากกลับถึงบ้านพักJaniceพยายามโทรศัพท์แจ้งตำรวจแต่ถูกสามีผลักและจับกดลงไม่ให้โทรศัพท์ได้ เมื่อสามีเข้านอนJanice จึงใช้มีดที่หยิบมาจากห้องครัวแทงสามีเสียชีวิตศาลสูงสุดแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคตาวางหลักว่าคณะลูกขุนต้องพิจารณาถึงสภาพร่างกายและจิตใจของจำเลยเป็นการเฉพาะเจาะจงมิใช่ในการกระทำของจำเลยมาเทียบกับร่างกายและจิตใจของวิญญูชน

ตัวอย่างคดี State v. Edwards

กรณีของ State v. Edwards¹⁰⁸ ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐมิสซูรีได้มีการกลับคำตัดสินของศาลชั้นต้นที่ตัดสินให้จำเลยมีความผิดฐานฆ่าสามี โดยศาลอุทธรณ์ให้เหตุผลว่าหญิงที่ถูกสามีทำร้ายเป็นระยะเวลานานย่อมมีสภาพจิตใจที่ไม่ปกติ คณะลูกขุนจึงควรพิจารณาหลักฐานในคดีในมุมมองของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมิใช่จากมุมมองของบุคคลทั่วไป ข้อเท็จจริงในคดีนี้สามีทำร้ายทางร่างกายและด้วยวาจาตั้งแต่วันแรกของการสมรส ชกต่อย เตะ และดิงผมภรรยา เตะลูกชายคนโตตกบันได และใช้ปืนจ่อศีรษะลูกสาวเพื่อบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ตลอดจนการทำร้ายอื่น ๆ ตลอดระยะเวลาการสมรสประมาณ 40 ปี ในวันเกิดเหตุทั้งคู่โต้เถียงกันในร้านค้ายี่ห่วยทำงาน สามีใช้

¹⁰⁷ “Let’s Ace Law School,” ค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2018, จาก <https://www.quimbee.com>.

¹⁰⁸ “FindLaw’s United States Supreme Court Case and Opinions.,” Findlaw (blog), ค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2018, จาก <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/415/800.html>.

ท้อตะกั่วฟาดกรรยาอย่างแรง และด่าทอต่าง ๆ นานา ภรรยาจึงหนีปีน 0.38 จากใต้เคาน์เตอร์ของร้านยิงสามมี 4 นัดเข้าที่ศีรษะ แขนช่วงบนและหลัง เสียชีวิตทันที

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คดีนี้หากพิจารณาตามภาวะวิสัยภยันตรายในคดีแรกนั้นได้จบลงไปแล้ว เพราะผู้ชายนอนหลับและในคดีที่สอง การทำร้ายหรือด่าทอก็ไม่ใช่ภยันตรายร้ายแรงถึงตาย แต่ศาลทั้ง 2 แห่งพิจารณาถึงสภาพร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะเจาะจงของจำเลย (Objective) ตามพยานหลักฐานบนพื้นฐานของทฤษฎี Battered Woman Syndrome โดยจำเลยที่มีอาการ BWS จะมีความเชื่ออย่างแท้จริงและมีเหตุผลว่าตนเองตกอยู่ในอันตรายร้ายแรงและใกล้จะถึง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์การถูกทำร้ายในครั้งก่อน แต่ทั้งนี้ศาลจะรับฟังเพื่อประกอบกับข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความใกล้จะถึงของภยันตรายที่เกิดขึ้นด้วย

ส่วนองค์ประกอบหลักในข้ออื่น ๆ ได้แก่ หลักของผู้กระทำการป้องกันต้องไม่เป็นผู้ก่อภัยเองนั้นสามารถพิจารณาได้จากทฤษฎีวงจรรุนแรงและความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ได้ว่าการถูกทำร้ายจากความรุนแรงในครอบครัวที่สะสมมาเป็นเหตุแห่งภยันตรายโดยที่เหยื่อมิได้เป็นผู้เริ่มก่อภัย

องค์ประกอบด้านหลักความได้สัดส่วนในการใช้กำลังเพื่อป้องกันตัวนั้นจะต้องได้สัดส่วนกับภยันตราย หากภยันตรายนั้นร้ายแรงถึงแก่ชีวิต ผู้ป้องกันย่อมใช้กำลังที่ร้ายแรงถึงแก่ชีวิตได้ (Use of Deadly Force) แต่หากภยันตรายนั้นไม่ร้ายแรงถึงชีวิต ผู้ป้องกันย่อมไม่มีสิทธิใช้กำลังที่ร้ายแรงถึงแก่ชีวิต แต่จากกรณีคดีดังกล่าวข้างต้นนั้น เมื่อพิจารณาคความร้ายแรงแห่งภยันตรายแล้วจะพบว่าภยันตรายสุดท้ายที่ผู้ตายกระทำไม่มีความร้ายแรงถึงแก่ชีวิต แต่เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ศาลรับฟังคำเบิกความจากการอธิบายของทฤษฎี Battered Woman Syndrome กับหลักความได้สัดส่วนของกำลังที่ใช้ในการป้องกัน กล่าวคือ โดยทางกายภาพ ผู้หญิงมีลักษณะร่างกายที่มีขนาดเล็กกว่าผู้ชาย และมีกำลังที่น้อยกว่า เมื่อเกิดความกลัวอย่างสุจริตใจว่าตนเองกำลังตกอยู่ในภยันตรายถึงแก่ชีวิต ก็ย่อมใช้กำลังป้องกันที่มีขนาดถึงชีวิตได้ หากป้องกันอันตรายที่มีขนาดไม่ร้ายแรงแล้ว อาจถูกผู้ตายกระทำกลับถึงแก่ชีวิตได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวได้รับการสนับสนุนโดยคำพิพากษาของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐวอชิงตันในคดี State v. Wanrow¹⁰⁹ ศาลในคดีนี้ได้วางหลักกฎหมายว่าการที่คณะลูกขุนไม่คำนึงถึงสภาพร่างกายของจำเลยซึ่งมีส่วนสูง 5 ฟุต 4 นิ้วขาเข้าเฝือก 1 ข้างและต้องใช้ไม้ค้ำยันต่อสู้กับผู้ชายซึ่งแม้จะไม่มีอาวุธแต่สูง 6 ฟุต 2 นิ้วและอยู่ในอาการมึนเมานั้นเป็นการไม่ชอบด้วย

¹⁰⁹ “State v. Wanrow | Casebriefs,” accessed September 22, 2018, <https://www.casebriefs.com/blog/law/criminal-law/criminal-law-keyed-to-dressler/general-defenses-to-crimes/state-v-wanrow/>.

กฎหมายศาลสูงสุดยืนตามศาลอุทธรณ์ที่กลับและย้อนสำนวนคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ตัดสินว่าจำเลย มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

ส่วนองค์ประกอบสุดท้ายคือ หลักการหลีกเลี่ยงหนี้ สามารถเอาทฤษฎี ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับเหยื่อทำให้เหยื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่สิ้นหวังที่จะหลีกเลี่ยงหนี้ มีการปรับตัวกับปัญหา สถานการณ์ที่รุนแรงนำมาซึ่งความท้อแท้ท้อถอยและสิ้นหวังในที่สุดเมื่อมีความคิดในแง่ลบเข้าไปเข้ามาจึงทำให้เกิดการมองโลกในแง่ร้ายรวมถึงมองตัวเองในแง่ลบอยู่เสมอ ทำให้มองไม่เห็นหนทางที่จะหลีกเลี่ยงหนี้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในกลุ่มผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ศาลในสหรัฐอเมริกา มีการรับฟังพยานหลักฐานที่อ้างสภาวะทางจิตตามทฤษฎี Battered Woman Syndrome ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงสภาพร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะของจำเลยมาในคดีเพื่อพิจารณาประกอบกับการใช้สิทธิป้องกันตัวเพื่อเป็นเหตุยกเว้นความผิดตามกฎหมาย

ตัวอย่างคดี State v. Patri¹¹⁰

โดยนาง Jennifer Patri เบิกความว่าเธอถูกทำร้ายหลายต่อหลายครั้ง จนทำให้เกิดการแท้งบุตร และเขายังขู่ว่าจะฆ่าเธออยู่เรื่อย ๆ ในเดือนพฤศจิกายนปี พ.ศ. 2519สามีของเธอ Robert Patri ได้หย่ากับเธอและย้ายไปอยู่กับภรรยาใหม่ เมื่อเวลาประมาณ 7.30 น. วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2520 นาย Patri มาถึงฟาร์มของเธอเพื่อขอรับลูก แต่เธอเอาลูกไปไว้ที่บ้านของพี่ชาย เพื่อเธอจะขอปรึกษาเรื่องการเลี้ยงดูลูก ในระหว่างนั้นเกิดการโต้เถียงกัน เธอบอกกับโรเบิร์ตว่าเธอรู้ว่าเธอรู้เรื่องที่เขาเคยขโมยเงินหลานสาวของเขา โรเบิร์ตก็โกรธหยาบมีดขึ้นมาและพูดกับเธอว่า" ต้องการจะปิดปากของฉันทันทีแล้วครั้งเล่า จำเลยเบิกความว่าเธอวิ่งลงไปที่ห้องใต้ดินเพื่อหลบโรเบิร์ตเขาเดินตามเธอมาพร้อมกับมีดในมือ เธอเอาปิ่นลูกชองจากชั้นวางและบอกให้เขาออกไปเขาหยุดเมื่อเห็นปิ่น แต่เขาก็ยังเดินไปหาเธอ เธอยิงปิ่นลูกชองโดยไม่เล็งเขา ยังดูเหมือนจะเข้ามาหาเธอและเธอก็ยิงอีกครั้งเธอจากนั้นเธอลากตัวเขาไปที่ชั้นใต้ดิน เมื่อเวลาประมาณ 1:00 น. ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 เธอย้ายร่างของสามีออกจากบ้านไปยังโรงเก็บที่อยู่ใกล้ ๆ ซึ่งเธอฝังไว้ในหลุมดินและปกคลุมด้วยสิ่งสกปรกและเศษใบไม้ จากนั้นเธอก็จุดไฟหลายในบ้านและรออยู่ข้างใน หลังจากนั้นเธอก็ออกไปและร้องเรียกเพื่อนบ้านให้ช่วยเรียกเจ้าหน้าที่ดับเพลิง เธอถูกตั้งข้อหาฆาตกรรมและการลอบวางเพลิง ในการพิจารณาคดีการถูกลอบวางเพลิงปี พ.ศ. 2521 คดีนี้เกิดขึ้น เธอถูกตัดสินว่ามีความผิดในตอนแรก แต่ต่อมามีการอ้างเหตุยกเว้นความผิดด้วยเหตุผลจากโรคทางจิตหรือข้อบกพร่อง การดำเนินการ

¹¹⁰ "Patri v. Percy, 530 F. Supp. 591 (E.D. Wis. 1982)," Justia Law, accessed September 26, 2018, <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/530/591/1369979/>.

เกี่ยวกับการลอบวางเพลิง นาง Patri ถูกตัดสินว่ามีความไม่มีความผิด เนื่องจากขณะกระทำการวางเพลิงนั้นอยู่ในอาการวิกลจริตชั่วคราว

ตัวอย่างคดีของ ฟรานซิน ฮิวจ์¹¹¹ (Francine Hughes) นางฮิวจ์ ต้องทนทุกข์ทรมานจากการทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและทางเพศจากสามีของเธอมาเป็นเวลา 14 ปี ในคืนวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2520 เธอได้เทน้ำมันเบนซินรอบเตียงแล้วจุดไฟเผาเตียงของสามีซึ่งกำลังนอนหลับเพราะเหตุมีเมามาจนเป็นที่มาของคดีที่โด่งดังที่รู้จักกันในนาม “Burning Bed” ซึ่งก่อนหน้าที่เธอจะลงมือฆ่าสามี เธอได้พยายามหนีออกจากความสัมพันธ์นี้แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เธอยังคงถูกข่มขู่ฆ่าและตามคุกคามเธออยู่ตลอดเวลา จนเธอตระหนักได้ว่าถ้าเธอไม่เป็นฝ่ายฆ่าสามีเธอก่อน เธอก็อาจจะกลายเป็นฝ่ายที่ถูกฆ่าเสียเอง ในระหว่างการพิจารณาคดี เธอยกข้อต่อสู้ว่าเธอเกิดอาการวิกลจริตชั่วคราวในขณะที่ลงมือฆ่าสามีของเธอ พยานผู้เชี่ยวชาญแสดงให้เห็นว่าเธอถูกรอบงำไปด้วยอารมณ์พื้นฐานจากการถูกระทำด้วยความรุนแรงสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งในคดีนี้มีคำตัดสินของคณะลูกขุนให้เธอไม่ผิดโดยเหตุผลว่ากระทำโดยวิกลจริตชั่วคราว

แม้การอ้างเหตุยกเว้นความผิดจากเหตุวิกลจริตชั่วคราวจะเป็นผลสำเร็จในคดีดังกล่าวข้างต้น แต่ก็ยังไม่ได้รับความนิยมนับด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น การอ้างวิกลจริตชั่วคราวเป็นข้อต่อสู้ที่เกิดผลเสียต่อจำเลยในแง่มุมที่เมื่อจำเลยถูกพิจารณาว่าจำเลยไม่มีความผิดเนื่องจากวิกลจริตชั่วคราวนั้น แม้ว่าจำเลยจะได้รับอิสระจากโทษแห่งคดี แต่การถูกพิจารณาว่ามีความเจ็บป่วยทางจิตทำให้จำเลยต้องถูกกักตัวในสถาบันทางจิตเพื่อรับการบำบัดรักษาความบกพร่องทางจิตที่ไม่ต่างจากเรือนจำ

นอกจากนี้ในกฎหมายพยานของมลรัฐโอไฮโอได้บัญญัติรองรับการอ้างว่ากระทำความผิดด้วยเหตุวิกลจริตโดยให้นำเสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทนทุกข์ทรมานจากอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตนไว้ใน Chapter 2945 392 ของ The Ohio rules of evidence ว่าถ้าจำเลยถูกดำเนินคดีในความผิดที่เกี่ยวกับการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นและจำเลยได้ยื่นคำให้การว่าเขากระทำไปโดยวิกลจริต จำเลยอาจนำพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยคู่ของตน BWS และพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำเลยทนทุกข์ทรมานจากอาการนั้น มาพิสูจน์เพื่อให้เข้าองค์ประกอบของความบกพร่องในการใช้เหตุผลของจำเลยในขณะเวลาที่กระทำความผิด ซึ่งมันเป็นกรณีที่จำเป็นสำหรับการพิจารณาว่าจำเลยไม่มีความผิดด้วยเหตุผลของความวิกลจริต

¹¹¹ “Francine Hughes Wilson, whose ‘burning bed’ became a TV film, dies at 69,” Washington Post, accessed September 26, 2018, https://www.washingtonpost.com/national/francine-hughes-wilson-whose-burning-bed-became-a-tv-film-dies-at-69/2017/03/31/a1799db8-161c-11e7-ada0-1489b735b3a3_story.html.

4.3 การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญากับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายตามกฎหมายไทย

Battered Women Syndrome เป็นอาการที่แสดงออกถึงสัญญาณความผิดปกติทางจิตของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงมาเป็นเวลานานจากบุคคลที่มีความใกล้ชิดผูกพัน (Domestic Violence) จนเกิดเป็นความเครียด ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดอาการเจ็บป่วยทางจิตใจและไปมีผลต่ออารมณ์ ซึ่งจะแสดงออกมาให้เห็นในลักษณะซึมเศร้า ชอบโทษตัวเอง ไม่สามารถหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้รู้สึกสิ้นหวัง และเมื่อต้องเผชิญกับความรุนแรงซ้ำอีก ก็มักจะใช้การคาดเดาความรุนแรงที่จะเกิดขึ้น จากประสบการณ์ความรุนแรงในอดีตที่เคยเจอ มากำหนดสิ่งที่ตนเองจะต้องได้รับในอนาคต นั่นคือความรู้สึกถึงความรุนแรงที่อาจเพิ่มมากขึ้นและบางครั้งอาจทำให้พวกเธอรู้สึกว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอนาคตอาจจะทำให้รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้พวกเธอเกิดความกลัว และความกลัวที่เกิดขึ้นทำให้พวกเธอต้องกระทำการตอบโต้กลับ ซึ่งการตอบโต้ของผู้หญิงในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome มักจะตอบโต้การกระทำความรุนแรงของสามีด้วยความรุนแรง แต่ด้วยลักษณะทางกายภาพที่เข้าใจว่าตนเองไม่อาจจะสู้ได้และบางครั้งอาจทำให้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นได้ พวกเธอจึงมักจะไม่ได้ตอบโต้ขณะเวลาที่กำลังถูกทำร้าย แต่การตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาหลังจากเหตุการณ์ที่ถูกทำร้ายผ่านไปแล้ว ซึ่งเมื่อวินิจฉัยโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาอย่างเคร่งครัดจะทำให้การกระทำของหญิงเหล่านี้มีความผิดร้ายแรงที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย อีกทั้งไม่สามารถอ้างเหตุบรรเทาโทษต่าง ๆ ได้ตามประมวลกฎหมายอาญา ส่งผลให้กฎหมายอาญาไม่อาจให้ความเป็นธรรมแก่ผู้หญิงในกลุ่มอาการ Battered Women Syndrome

ดังนั้นตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยกรณีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาของหญิงในกลุ่มที่มีอาการ Battered Women Syndrome มีจำเป็นต้องพิจารณาอยู่ 2 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบทางอาญาคือความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย และเรื่องเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ และเหตุลดโทษ

4.3.1 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย จะพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาตามโครงสร้างความรับผิดชอบซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ (2) การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด และ (3) การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ¹¹²

¹¹² “กฎหมายอาญา "โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา (Structure of Crime),” ค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2018, จาก <http://www.xn-->

เมื่อพิจารณาถึงฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกายกับผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด จะพบว่าส่วนใหญ่ศาลจะพิจารณาว่าเป็นการกระทำโดยเจตนา ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตามมาตรา 288 หรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ตามมาตรา 289 (4) ซึ่งความผิดฐานดังกล่าวมีโทษร้ายแรงสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต จึงทำให้ดูเหมือนไม่ยุติธรรม เมื่อพิจารณาในแง่มุมมองทางจิตวิทยาถึงสาเหตุของการก่ออาชญากรรมของผู้หญิงเหล่านี้ที่ก่อเหตุจากอาการที่เกิดจากความเครียดสะสมจากการถูกทำร้ายโดยสามี จนเป็นเหตุให้ตอบโต้กลับนั้น กลับต้องกลายเป็นอาชญากร จะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นความรุนแรงภายในครอบครัวระหว่างคนที่มีความใกล้ชิด ผูกพัน ไม่ใช่เป็นการทำร้ายระหว่างคน 2 คนที่ไม่รู้จักกัน เป็นเหตุผลที่ทำให้ต้องกลับมาพิจารณาถึง “เจตนา” ตามมาตรา 59¹¹³ ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน เป็นส่วนที่อยู่ในจิตใจของผู้กระทำเป็นสำคัญซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้กระทำแสดงออกมาภายนอก เช่น การใช้อาวุธในการตอบโต้ หรือการตอบโต้ในขณะที่ความรุนแรงนั้นได้สิ้นสุดไปแล้ว ตามหลักความรับผิดชอบทางอาญาในส่วนของ “เจตนา” นั้น บางครั้งในมุมมองของผู้หญิงที่มีรูปร่างเล็กกว่า มีแรงน้อยกว่า เมื่อเกิดความรุนแรงหรือมีการรับรู้ถึงสัญญาณว่าจะเกิดความรุนแรงขึ้น ผู้หญิงมักมีการตอบโต้ด้วยการใช้อาวุธ เช่น มีด ปืน หรือ ค้อน ซึ่งการใช้อาวุธ หรือ การกระทำในขณะที่ยังไม่มี ความรุนแรงเหล่านี้เป็นเหตุทำให้ศาลพิจารณาว่าผู้กระทำการตอบโต้กลับมีเจตนาฆ่า หรือมีเจตนาฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ตัวอย่างคดีที่เกิดจากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและตอบโต้กลับด้วยความรุนแรง

นางจิตร พรหมา อายุ 50 ปี มีบุตรสาวด้วยกันกับสามีทั้งหมด 4 คน ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายหลังการแต่งงานตั้งแต่อายุ 23 ปี ตลอดเวลา 25 ปีที่อยู่กับสามี เธอต้องทนถูกสามีทำร้าย ทุกตีมาตลอด ในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นวันเกิดเหตุ จิตร ได้ใช้ค้อนทุบสามีจากด้านหลังจนเสียชีวิต จากนั้นจึงนำร่างของสามีไปซ่อนไว้ในบ่อปลูกกล้วยหลังบ้าน หลังจากที่มีการทะเลาะทุบตีกันจากการที่สามีขอให้จิตร ไปขอกู้เงินเพื่อนำมาซื้อรถ แต่เธอไม่ยอม การทะเลาะทุบตีทำร้ายร่างกายและจิตใจจึงเกิดขึ้นเกือบทุกวัน ครั้งหนึ่งเธอเคยถูกสามีจับเข้าแล้วลากเธอจากหน้าบ้านไปจนถึงรั้วบ้าน ทำให้หลังของเธอถลอกเป็นแผล วันเกิดเหตุ สามีไม่พอใจเธอที่ไม่ยอมกู้เงิน เขาคว่ำจานที่เธอกำลังรับประทานอาหาร แล้วเดินออกไปสูบบุหรี่ ในขณะที่นั้นเองจิตรจึงเดินไปข้างหลังแล้วใช้ค้อนทุบที่คอสามีไป 2 ที แล้วสามีก็ล้มลงเสียชีวิตทันที

12caad3dubfa5ad1gmqc4exajm4ipadhee6bb76dia.com/2013/07/structure-of-crime.html.

¹¹³ โปรดดู "ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59".

ส่วนอีกคดีหนึ่ง ผู้หญิงคนหนึ่งมีลูก 4 คน สามีมืดหน้าและเมากลับบ้าน เธอและลูกมักจะถูกรุขทำร้ายจนต้องหลบไปพักบ้านญาติ วันเกิดเหตุสามีออกไปดื่มเหล้า ผู้หญิงกลัวว่าสามีกลับมาจะถูกรุขทำร้ายทุบตีอีก ขณะเธอเห็นสามีหลับอยู่ จึงใช้สันขว้าฟาดต้นคอ โดยตั้งใจเพียงให้สลบ แต่สามีกลับเสียชีวิต

จากตัวอย่างคดีข้างต้น แสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้หญิงที่มีอาการ Battered Woman Syndrome ที่ต้องการจะทำร้ายสามีเพียงเพื่อปกป้องตนเอง หรือเพื่อยุติความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น แต่ด้วยประสบการณ์การถูกรุขทำร้ายในครั้งก่อนๆ และมีความรุนแรงมากขึ้นทุกครั้ง ทำให้เจตนาทำร้ายที่พวกเธอมี กลักรวมกลายเป็นเจตนาฆ่า หรือเจตนาฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อนเมื่อมีพิจารณาถึงการนำอาวุธมาใช้ในการทำร้าย ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่มีในจิตใจ ซึ่งไม่ใช่เจตนาที่แท้จริงของผู้หญิงที่มีอาการ Battered Woman Syndrome ดังนั้นจึงไม่สามารถนำเอาเจตนาของพวกเธอที่มีอาการ Battered Woman Syndrome มาเปรียบเทียบกับเจตนาในบุคคลหรือวิญญูชนทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีอาการ Battered Woman Syndrome จึงเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่าเจตนา ตามมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย ก็ไม่อาจนำมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบอาญาของผู้หญิงที่มีอาการ Battered Woman Syndrome ได้

แต่เมื่อเกิดกรณี คดีภรรยาทำให้สามีถึงแก่ความตาย เป็นคดีอาญาแล้ว ในการพิจารณาความรับผิดชอบอาญาจะถือว่าเมื่อมีการกระทำ และผลของการกระทำเกิดขึ้นแล้ว จึงถือว่าครบองค์ประกอบความผิด ทำให้การกระทำของภรรยาเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่การจะต้องรับโทษทางอาญาหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณากันต่อไปว่ามีกฎหมายยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษหรือลดโทษหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีที่จำเลยในคดีสามารถยกเป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาลได้

ส่วนอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกรณีคดีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและตอบโต้กลับ ก็คือประเด็นการยกข้ออ้างเพื่อใช้เป็นข้อต่อสู้ในการขอยกเว้นความรับผิดชอบ หรือขอบรรเทาโทษให้น้อยลง ดังนี้

4.3.2 เหตุยกเว้นความผิด

เหตุยกเว้นความผิดทางอาญาเป็นกรณีที่มีการกระทำครบองค์ประกอบความผิดแล้วแต่มีเหตุหรือเงื่อนไขบางอย่างที่กฎหมายกำหนดให้การกระทำนั้นแม้จะเป็นความผิดแต่ได้รับการยกเว้นความผิด ไม่ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในกรณีเหตุยกเว้นความผิดทางอาญาที่มักถูกใช้เป็นข้ออ้างที่เกี่ยวข้องกับกรณีของผู้หญิงที่ต้องคดีฆ่าสามี จากอาการ Battered Woman Syndrome คือ การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ที่มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ข้อ ดังนี้

(1) มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย คือ ภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกายหรือจิตใจที่ผู้กระทำไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกระทำได้ กรณีนี้เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่ทำให้เกิดพฤติการณ์หญิงฆ่าสามีนั้นมาจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงทั้งทางร่างกายหรือจิตใจที่สะสมต่อเนื่องจากฝ่ายสามีมาก่อน ซึ่งประเด็นทำร้ายร่างกายภรรยาของสามีนั้น ถือเป็น การกระทำต่อร่างกาย แม้เพียงเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมาย ซึ่งฝ่ายชายไม่มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำได้ ดังนั้นการทำร้ายร่างกายไม่ว่าจะเป็นกรณีอย่างไรก็ตามจึงถือว่าเป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย ส่วนการทำความรุนแรงทางด้านจิตใจนั้นให้รวมถึงการข่มเหงจิตใจ การไม่ให้เกียรติในฐานะการเป็นภรรยา การใช้คำพูดดูถูกเหยียดหยาม ทำให้ไร้ค่า ลักษณะการใช้ความรุนแรงทางเพศ ซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการข่มขืนภรรยาเป็นความผิดอาญา จึงถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายได้อีกด้วย

(2) ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น จะต้องเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงคือภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นกระชั้นชิดถึงขนาดที่หากไม่ป้องกันตัวในขณะนั้นก็อาจเกิดอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่นได้ มีอันตรายที่ใกล้จะถึงนั้นจะเริ่มและสิ้นสุดลงคือช่วงเวลาในการป้องกันได้ การอ้างป้องกันจึงเริ่มตั้งแต่ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง รวมถึงตลอดระยะเวลาที่ภัยนั้นได้มาถึงตัวผู้รับภัยแล้ว ก่อนที่ภัยอันตรายนั้นได้สิ้นสุดลง ผู้รับภัยไม่จำเป็นต้องหลบหนีภัยที่ใกล้จะถึงนั้น แม้ว่าหากหลบหนีเสียก็จะพ้นภัยก็ตาม แม้จะเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้าก็สามารถทำได้ แต่หากการป้องกันไว้ล่วงหน้านั้นไม่ใช่ผู้ที่เป็นผู้ก่อภัยอันตรายขึ้นก็ไม่สามารถอ้างป้องกันได้

(3) ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น ให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น เป็นเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชักจูงใจ เพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น หากขาดเจตนาพิเศษอ้างป้องกันไม่ได้และการป้องกันต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น หากกระทำโดยประมาทจะอ้างป้องกันไม่ได้ การกระทำโดยป้องกันต้องกระทำต่อผู้ก่อภัยขึ้น แม้พลาดไปถูกบุคคลที่ 3 ก็ยังอ้างเป็นป้องกันได้

(4) การกระทำเพื่อป้องกันนั้นจะต้องกระทำพอสมควรแก่เหตุคือ การกระทำเพื่อป้องกันนั้นจะต้องได้สัดส่วนกับ ภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย การกระทำเพื่อเป็นการป้องกันนั้นถ้าผู้กระทำได้ใช้วิถีทางน้อยที่สุดที่จะทำให้เกิดอันตรายแล้วถือว่ากระทำไปพอสมควรแก่เหตุ

ยกตัวอย่างกรณีของทอรุ่ง(นามสมมุติ) เธอเล่าว่าสามีของเธอเมาเหล้าและเกิดอาการหึงหวงมาขอมิเพศสัมพันธ์กับเธอ แต่เธอปฏิเสธ สามีจึงหยิบมีดมาขู่ว่า จึงเกิดการต่อสู้แย่งมีดกัน จนเธอแทงสามีเพื่อป้องกันตัว จนสามีของเธอเสียชีวิต เธอถูกแจ้งข้อหาเจตนาฆ่า ในตอนนั้นเธอคิดแต่เพียงว่าขอไปดูหน้าลูกและขอไปเคารพศพสามี และไม่คิดขอประกันตัวเนื่องจากทางบ้านมีหลักทรัพย์ไม่พอ ทอรุ่งใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ 7 เดือนจนถึงวันที่ศาลตัดสิน ผู้พิพากษาเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่ผู้หญิงตัวเล็ก

ๆ คนหนึ่งจะวางแผนฆ่าสามีที่ตัวใหญ่กว่ามากได้ เห็นว่าเป็นการป้องกันตัว ไม่ใช่เจตนา คดีนี้ศาลพิพากษายกฟ้อง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ กรณีของน้อย(นามสมมุติ) เป็นอีกคนหนึ่งที่ต้องทนทุกข์ทรมานกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เธอเล่าว่าสามีเป็นคนอารมณ์ร้อน ตีมเหล่าทุกวัน และเสพยาบ้าอีกด้วย บางครั้งเธอถูกสามีตบตีจนเป็นรอยเขียวช้ำ หรือแม้กระทั่งใช้ค้อนทุบหัว เธอไม่เคยบอกใครและทนอยู่เพราะรักสามีและเป็นห่วงลูก เธอคิดอยู่เสมอว่าสามีจะไม่มาทำร้ายเธออีก แต่ก็เกิดเหตุการณ์ซ้ำเดิมอยู่เรื่อย ๆ สุดท้ายน้อยมีปากเสียงกับสามี ขณะที่สามีกำลังเอาค้อนมาทุบหัว น้อยหยิบมีดปกผลไม้แทงสวนไปเพื่อป้องกันตัว ทำให้สามีเสียชีวิต เพื่อนของน้อยบอกให้หลบหนีไปก่อน แต่สุดท้ายเธอก็ถูกตำรวจจับ และถูกตั้งข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา น้อยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อนหญิง เรื่องการดำเนินคดี สุดท้ายศาลชั้นต้นพิจารณาว่า เป็นการป้องกันตัวจริง ศาลพิพากษายกฟ้อง จากตัวอย่างข้างต้น เป็นกรณีที่ศาลมีข้อพิจารณาถึงองค์ประกอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ตามหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยวินิจฉัยในเรื่องอันตรายที่ใกล้จะถึงและความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการป้องกันว่าไม่เกินสมควรแก่เหตุ ซึ่งหากกรณีเป็นป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ก็จะใช้เป็นเพียงเหตุบรรเทาโทษ จากความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนหรือฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ซึ่งก็จะทำโทษที่ได้รับลดลงได้

4.3.3 เหตุยกเว้นโทษ

เหตุยกเว้นโทษที่เกี่ยวข้องกับกรณีหญิงที่ฆ่าสามีจากเหตุความเครียดสะสมจากการถูกรักษาความรุนแรง ได้แก่ การกระทำของคนวิกลจริต ในกฎหมายอาญาของไทยก็ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 65 “ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือ จิตฟั่นเฟือนผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น” จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายไทยถ้าได้กระทำความผิดในขณะที่วิกลจริตอยู่ ไม่ว่าจะการวิกลจริตนั้นจะมีสาเหตุเพราะจิตบกพร่อง โรคจิต จิตฟั่นเฟือน กฎหมายก็ยกเว้นโทษให้ แต่ต้องปรากฏว่าผู้กระทำนั้นไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือบังคับตนเองไม่ได้เลย ถ้าหากว่ายังพอรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถควบคุมตัวเองได้อยู่ กฎหมายก็จะไม่ยกเว้นโทษให้ แต่ถือเป็นเหตุลดโทษตามวรรคสอง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

ดังนั้น การกระทำของคนวิกลจริตในทางกฎหมายถือว่าคนวิกลจริตนั้น หมายถึงบุคคลที่มีความประพฤติกิริยาผิดปกติ หรือไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี เพราะสติวิปลาส ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ขาดความสามารถในการทำชั่ว แม้จะได้กระทำความผิดอาญาไปโดยเจตนาก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่ตนทำนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงสมควรได้รับการยกเว้นโทษเพราะกระทำความผิดไปโดยปราศจากจิตใจที่ชั่วร้ายนั่นเอง ซึ่งหากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายบ่อยครั้งจนเกิด

เป็นความเครียดสะสมและส่งผลให้เป็นบุคคลวิกลจริตที่ได้กระทำความรุนแรงตอบโต้กลับในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง ที่สามารถพิสูจน์ได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายในมาตรา 65 วรรคแรก ของประมวลกฎหมายอาญาแล้วนั้น ย่อมไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น ๆ

จากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า จำเลยไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ในขณะที่กระทำความผิด

การกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ พิจารณาในขณะลงมือกระทำ ซึ่งความไม่รู้ผิดชอบ หมายถึง ไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมหรือไม่ หรือกระทำในขณะที่ไม่สามารถบังคับตนเองได้ คือแม้จะรู้ว่าผิดศีลธรรมแต่ก็ไม่สามารถบังคับจิตใจของตนเองให้ไม่กระทำการนั้นได้ ซึ่งหากพิจารณาการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย (Battered Woman) ที่กระทำความผิดจากอาการทางจิตที่เกี่ยวกับความรู้ ซึ่งเป็นการผิดปกติทางจิต (PTSD) เป็นอาการที่เกิดจากการต้องประสบกับความเจ็บปวด (Trauma) อย่างซ้ำ ๆ ซึ่งอาการทางจิตประเภทนี้มักจะเกิดขึ้นชั่วคราว และหากอาการดังกล่าวเกิดขึ้นในขณะที่พวกเขา กำลังลงมือกระทำความผิด เช่น ฆ่าคู่ของพวกเขหรือการทำให้คู่ของพวกเขได้รับอันตรายสาหัส โดยที่พวกเขาก็รู้ว่าสิ่งที่กระทำนั้นคือการทำร้ายหรือฆ่าผู้อื่น และการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งหรือไม่สามารถบังคับจิตใจของตนเองให้ไม่กระทำการนั้นได้ รวมถึงกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายอย่างหนักบางรายที่ได้รับผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรง จนทำให้เกิดจิตหลอน เข้าใจว่าสามีจะฆ่าเธอตลอดเวลา การได้รับบาดเจ็บจากการถูกทำร้ายบริเวณศีรษะเป็นเหตุให้ การทำงานของสมองนั้นผิดปกติ อีกทั้งการกล่าวอ้างถึงประสบการณ์ในอดีตว่าเคยถูกทำร้ายในรูปแบบนี้อย่างซ้ำ ๆ การรับรู้ถึงสัญญาณอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็อาจนำมาเปรียบเทียบได้กับความเป็นโรคจิตเภทหวาดระแวง หรือความหลงผิดเนื่องจากเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ ประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ทำให้เกิดการสร้างจินตนาการ กรณีเช่นนี้ควรได้รับการพิจารณาว่า เข้าลักษณะของผู้กระทำความผิดในขณะที่ไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

แต่อย่างไรก็ดี กรณีความไม่รู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้นั้น ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 ที่ศาลใช้ในการพิจารณา ยังคงต้องเกิดจากการที่จิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน กรณีหากเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น กรณีความบกพร่องทางอารมณ์ หรือประสบการณ์ความเจ็บปวดอย่างซ้ำ ๆ (Trauma) ของหญิงที่ถูกทำร้ายแล้วมีอาการทางจิตที่เกิดจากความเครียดสะสม (BWS) นั้น ยังคงถูกมองเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของกลุ่มอาการทางจิตที่เกิดขึ้นชั่วคราว (Post-Traumatic Stress Disorder) หรือ PTSD ซึ่งลักษณะภาวะความผิดปกติทางอารมณ์ของผู้ป่วย PTSD ยังคงมีความสามารถในการคิดและตัดสินใจ อาจมีความบกพร่องไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่ไม่ถึงขั้นของความวิกลจริตในบริบทของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

4.3.4 เหตุลตโทษ

เหตุที่ใช้เพื่อเป็นข้ออ้างขอให้ศาลลตโทษในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคดีหญิงฆ่าสามี คือ การกระทำโดยบันดาลโทสะ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72¹¹⁴ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (2) การที่ถูกข่มเหงนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทสะ และ (3) ผู้กระทำได้กระทำ ความผิด ต่อผู้ข่มเหง ในขณะที่บันดาลโทสะ ส่งผลให้ ศาล “จะ” ลงโทษผู้กระทำน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ คือ ศาลจะไม่ลงโทษเลยไม่ได้ แต่อาจลตโทษให้ได้

1. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

“ข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม” คือ การใช้วิธีรังแก ทำร้ายหรือรบกวนให้ผู้อื่นเดือดร้อนโดยไม่มีเหตุอันสมควรที่จะกระทำเช่นนั้น (ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม) ซึ่ง “วิญญูชน” โดยทั่วไปเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรจะกระทำเช่นนั้น เว้นแต่ ถ้าผู้ที่บันดาลโทสะเป็นฝ่ายก่อเหตุขึ้นก่อน หรือสมัครใจเข้าต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน จะยกข้อต่อสู้ว่าถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ไม่ได้

การพิจารณาว่าผู้กระทำบันดาลโทสะหรือไม่ ต้องพิจารณาจากจิตใจของผู้กระทำผิดนั่นเอง มิใช่เปรียบเทียบกับความรู้สึกของ “วิญญูชน” การบันดาลโทสะ อาจเกิดขึ้นหลังจากการข่มเหง ได้ผ่านพ้นไปนานแล้วก็ได้ การบันดาลโทสะ อาจจะ เกิดจากคำบอกเล่าก็ได้ ไม่จำเป็นที่ผู้กระทำ ความผิดต้องประสบเหตุการณ์ข่มเหงด้วยตนเองเมื่อทราบเหตุข่มเหงแล้ว ต้องบันดาลโทสะทันที หากทราบเหตุแล้วยังไม่บันดาลโทสะ แต่ไปบันดาลโทสะในภายหลัง แม้จะกระทำ ความผิดในขณะที่ยังมีโทสะอยู่ ก็อ้างบันดาลโทสะไม่ได้

2. การที่ถูกข่มเหงนั้น เป็นเหตุให้ ผู้กระทำบันดาลโทสะ ซึ่งการบันดาลโทสะคือการเกิดอารมณ์โกรธขึ้นแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่ผู้กระทำทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดอารมณ์โกรธหรือโมโหและได้กระทำผิดในขณะที่มีอารมณ์โกรธอยู่ โดยพิจารณาเทียบเคียงกับความรู้สึกของบุคคลทั่วไป ในฐานะอย่างเดียวกับผู้กระทำ

3. ผู้กระทำได้กระทำในขณะที่บันดาลโทสะ

หลักการวินิจฉัยเป็นการกระทำ ความผิด ในขณะที่บันดาลโทสะหรือไม่ ต้องเปรียบเทียบกับ “วิญญูชน” ที่อยู่ในฐานะอย่างเดียวกับตัวผู้กระทำว่าสามารถระงับโทสะได้หรือยัง หากวิญญูชนสามารถระงับโทสะได้แล้ว แต่จำเลยยังระงับโทสะไม่ได้ จะอ้างบันดาลโทสะไม่ได้

“ในขณะที่บันดาลโทสะ” หมายถึง กระทำในระยะเวลาต่อเนื่องกระชั้นชิด หรือในขณะที่ยังมีโทสะรุนแรงก่อนเวลาที่จะสงบอารมณ์ได้ หากขาดตอนไปไม่เป็นบันดาลโทสะ ต้องเป็นการกระทำต่อ

¹¹⁴ โปรดดู “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72”.

ผู้ข่มเหงเท่านั้น หากกระทำ ต่อผู้อื่นอ้างบันดาลโทษไม่ได้ แต่หากเป็นเรื่องพลาตอ้างบันดาลโทษโดยพลาตได้ ต้องเป็นการกระทำโดยมี “เจตนาธรรมดา” กล่าวคือ ประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลหรือพลาต และมี “เจตนาพิเศษ” เพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

ตัวอย่างการนำหลักเกณฑ์ที่สำคัญตามประมวลกฎหมายมาตรา 72 ประกอบกับเหตุการณ์หญิงฆ่าสามี กล่าวคือ

กรณีของ สร้อยฟ้า(นามสมมุติ) เธออยู่กับสามีมาเป็นเวลา 4 ปีและ 2-3 ปีหลัง สามีของเธอมักจะตบตีเธอเสมอ จนบางครั้งสามีของเธอเอามีดปาดคอเธอเสียชีวิตด้วยซ้ำ โดยเฉลี่ยแล้วเธอถูกสามีทำร้ายถึงเดือนละ 10 ครั้ง ทุกครั้งที่สร้อยฟ้ารู้สึกที่ไม่อยากทนอีกต่อไปเธอก็จะหนีไปอยู่กับพ่อแม่ แต่เมื่อสามีมาขอคืนดีก็มักจะใจอ่อนและกลับไปอยู่ด้วยกันเหมือนเดิม จนในวันหนึ่งที่เธอกับสามีทะเลาะกันเรื่องเงินที่สามีชอบเอาไปดื่มเหล้าและบอกให้เธอนำโทรศัพท์ไปขายด้วยความโกรธเธอจึงขวางโทรศัพท์ไปที่กำแพงบ้านและบอกสามีว่า “ถ้าไม่มีโทรศัพท์แล้วจะเอาอะไรไปขายอีก” จากนั้นทั้งคู่จึงทะเลาะกัน สามีของสร้อยฟ้าจึงฉกเธอและจะหน้าเธอพาดพื้นประมาณ 20 ครั้ง เธอจึงถือโอกาสตอนสามีเผลอไปหยิบมีดมาเตรียมป้องกันตัวและสุดท้ายเธอก็แทงสามีจนเสียชีวิต ศาลได้พิพากษาว่า สร้อยฟ้ามีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290 (มิได้มีเจตนาฆ่าแต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย) ประกอบมาตรา 72 (บันดาลโทษโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น) แต่เนื่องจากเธอให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาจึงได้รับการลดโทษกึ่งหนึ่งคือจำคุก 3 ปี

จากกรณีของอ้อมและวรรษ¹¹⁵ ที่ตกลงมาใช้ชีวิตร่วมกันเริ่มมาจาก อ้อมทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟและต้อนรับในร้านอาหาร ส่วนวรรษเข้ามากินอาหารกับเพื่อนๆ ในร้านที่อ้อมทำงาน วรรษไปมาหาสู่อ้อมอย่างสม่ำเสมอประมาณ 6 เดือน ก็ตกลงมาใช้ชีวิตร่วมกันโดยไม่มีพิธีแต่งงาน วรรษเป็นคนที่ชอบดื่มเบียร์ และเป็นคนที่ขี้หึงมาก เมื่อเมาก็ชอบทำร้ายอ้อม ในขณะที่อ้อมตั้งท้องได้ 2 เดือน วรรษถีบอ้อมล้มคว่ำจนต้องเข้าโรงพยาบาลและสุดท้ายก็แท้งลูก อ้อมรู้สึกว่าตนเองถูกทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างร้ายแรง และอีกครั้งเมื่อวรรษพูดจาด่าว่าอ้อม และห้ามอ้อมออกไปทำงาน ให้ไปลาออก อ้อมไม่ยอม วรรษตรงเข้ามาตบที่ก้นอย่างแรงถึง 2 ครั้ง ทำให้อ้อมล้มลง แต่อ้อมก็รีบลุกขึ้นและหนีไปอีกมุมหนึ่งของห้อง ไปชนชั้น อ้อมจึงหนีบิตที่อยู่ที่ชั้นขึ้นมา วรรษตามมากกระชากตัวอ้อมอย่างแรง อ้อมใช้มีดที่ถืออยู่แทงออกนอกไปข้างหน้า ทำให้อ้อมล้มลง อ้อมตกใจ จึงรีบเรียกเพื่อนที่อยู่ห้องข้างๆ มาช่วยผายปอด และรีบโทรศัพท์เรียกรถพยาบาล แต่ระหว่างนั้น วรรษก็เสียชีวิตแล้ว เมื่ออ้อมถูกนำตัวไปโรงพัก ตำรวจไม่ได้สนใจว่าอ้อมมีบาดแผลหรือร่องรอยจากการถูกรวยทำร้าย แต่กลับนำ

¹¹⁵ นภาพรณี หะวานนท์, "คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย." พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ:สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2555.

กระดาศเปล่าบอกให้เธอเขียนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ศาลมีคำพิพากษาว่าอ้อมมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา จำคุกตลอดชีวิต แต่ศาลพิจารณาแล้วว่าจากคำให้การพอเป็นประโยชน์อยู่บ้างโดยฟังว่า มีสาเหตุมาจากบันดาลโทษ โดยมีการใช้คำพูดที่ดูถูกเหยียดหยาม คูหมิ่นศักดิ์ศรีลูกผู้หญิงจึงลดโทษให้เหลือจำคุก 5 ปี และจากคำให้การที่พอจะเป็นประโยชน์อยู่บ้างเล็กน้อยลดให้ 1 ใน 4 เหลือโทษจำคุก 3 ปี 4 เดือน

ข้อต่อสู้คดีเรื่อง Battered Woman Syndrome (เป็นข้ออ้างของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย) จากผลการศึกษาปรากฏว่าผู้หญิงต้องคดีฆ่าสามีมักจะมีสาเหตุจากภรรยาเป็นผู้ถูกทำร้ายละด้านร่างกายและจิตใจมาก่อนด้วยความจำเป็นที่ภรรยาต้องอดทนต่อการถูกกระทำ ความรุนแรงส่งผลให้เกิดความกดดันทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นสาเหตุสำคัญในการตัดสินใจของภรรยาที่จำต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากสภาพที่ไม่ต้องถูกทำร้ายอีกและเมื่อภรรยาตัดสินใจแก้ปัญหาโดยการทำร้ายร่างกายหรือฆ่าสามีไปแล้วต้องรับโทษทางอาญา ตามกฎหมายหลัก Battered Woman Syndrome (ภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังที่ถูกทารุณกรรม) ไม่ใช่ข้อต่อสู้ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ เช่น การกระทำโดยป้องกัน จิตจริต หรือการกระทำโดยบันดาลโทษ แต่เป็นเพียงการอธิบายถึงประสบการณ์ของผู้หญิงที่เคยถูกสามีทำร้าย และไม่มีผู้ใดเข้ามาช่วยเหลือผู้หญิงจากการถูกทำร้าย โดยจากการที่ผู้หญิงถูกทำร้ายในอดีตนั้นส่งผลต่อการตัดสินใจทำร้ายสามีหรือฆ่าสามี ซึ่งหลักสภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังที่ถูกทารุณกรรมจะยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นศาลได้โดยต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ เป็นผู้ให้การต่อศาลว่าการที่ผู้หญิงกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือฆ่าสามีของตนเองนั้นมีสาเหตุมาจากการที่ผู้หญิงถูกสามีทำร้ายมาก่อน

แต่ถ้าในกรณีที่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายตอบโต้กลับ (Battered Woman) ได้ลงมือในขณะที่ไม่ได้มีการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์การทำร้าย (Non-confrontation) เช่น การลงมือกระทำความผิดของสร้อย คำดี¹¹⁶ ซึ่งเริ่มจากสร้อยได้ตัดสินใจอยู่กับลอยตั้งแต่สร้อยอายุเพียง 19 ปี ในขณะที่ ลอย มีอายุ 23 ปี อยู่กินได้ 1 ปี ก็มีลูกผู้หญิงด้วยกัน 1 คน ลอยเป็นคนชอบดื่มเหล้าและไม่ยอมทำอะไรเลยมาทำงานรับจ้างก่อสร้างเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อเวลาเมาก็มาหาเรื่องกับสร้อยเพื่อให้สร้อยยอมตกอยู่ภายใต้การควบคุมของตน สร้อยมักถูกบังคับไม่ให้ออกไปร่วมงานกับใคร ๆ และมักจะถูกอาละวาดพูดจาเสียงดัง บางทีก็ลงมือลงไม้กับสร้อย ทำให้ความเครียดของสร้อยมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในบางครั้งสร้อยออกไปนั่งคุยกับเพื่อนบ้าน นั่งอยู่ได้ไม่นาน ลอย ก็จะถ่มมิดเอามือไพล่หลังเดินไปเดินมาบริเวณที่สร้อยนั่งอยู่ มีหลายครั้งที่สร้อยเคยพูดกับลอยว่าจะขอเลิก แต่คำตอบของลอยจะคล้ายๆกันเกือบทุกครั้งว่า จะไม่ไปไหน จะตายอยู่บ้านหลังนี้จากบ้านก็ถึงสุสาน ลอย มักพูดเสมอถ้าสร้อยเอาญาติพี่น้องเข้ามาในบ้านสร้อยจะต้องไปเป็นคนแรกที่ตาย แล้วลอยก็จะตัดสินใจชีวิตของ

¹¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

ตนเองให้ตายตามไปด้วย บางครั้งลอยดูเหมือนจะรู้ว่า สร้อยอาจคิดจะหนีไป จึงมักใช้คำพูดว่า หากหนีไปก็จะตามให้พบ และจะฆ่า แล้วฆ่าตัวเองตายตามเวลาลอยพุดถึงเรื่องการฆ่า การตาย ลอยมักจะใช้วิธีโยนมีด โยนก้อน โยนของแข็งต่าง ๆ มาที่สร้อย ทำให้สร้อยรู้สึกหวาดกลัวว่าวันหนึ่งลอยจะเอาสิ่งเหล่านี้มาทำร้ายสร้อยจริง ๆ ลอยใช้อำนาจในการบังคับและควบคุมสร้อยตั้งแต่การใช้ชีวิตในบ้าน นอกบ้าน ทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ สร้อยอดทนอยู่กับลอยเป็นเวลา 23 ปี แต่สร้อยรู้สึกท้อชีวิตของตนเองไม่ปลอดภัยสร้อย สร้อยต้องอยู่บ้านด้วยความหวาดผวา ความเครียดและความหวาดกลัวของสร้อยที่คิดว่าลอยอาจจะฆ่าสร้อยเมื่อไหร่ก็ได้เกิดขึ้นมาในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้เอง ทำให้สร้อยเตรียมตัว เช่น คอยปลดล็อคประตูห้องนอน เอาบันไดมาพาดที่กำแพง ในเวลากลางคืนตอนที่ลอยหลับไปแล้ว การถูกระรานอยู่ตลอดเวลาทำให้สร้อยมองไม่เห็นทางออกที่จะยุติความรุนแรงที่เกิดขึ้นนี้ได้ และในวันเกิดเหตุ วันที่ 11 กันยายน พ.ศ 2550 สร้อย ได้ใช้มีดที่เตรียมไว้ได้เพียง จ้วงแทงลอยผู้เป็นสามีถึงแก่ความตาย โดยเหตุการณ์เริ่มจาก สร้อยใช้ให้ลอยสับเนื้อ ที่ลูกค้าสั่ง แต่ลอยกับไม่ทำอะไรเลยทำให้เนื้อที่วางไว้ส่งกลิ่นน้ำเน่าเสีย สร้อยจึงต่อว่าลอย จากนั้นลอยซึ่งกำลังเมาก็เข้ามาลื้อคอสร้อยจากทางด้านหลังและลากสร้อยจากหลังบ้านเข้าไปในห้องนอน สร้อยถูกลากจากทางด้านหลังจนถึงเตียง ลอยลากสร้อยไปด้วยและก้มหยิบมีดที่เก็บไว้ได้เพียง เป็นมีดยาวประมาณ 3 นิ้ว เอามาจ่อที่ห้องสร้อย สร้อยกลัวมากไม่กล้าร้อง สร้อยต้องพยายามแฆมว่าห้องไว้เพราะมีมีดจิ้มอยู่ที่ห้อง สร้อยทำใจดีสู้เสือพุดจาปลอบประโลมให้ลอยคลายความโกรธ เพื่อไม่ให้ลอยจิ้มมีดลงไปมากกว่านี้ และในเวลาเที่ยงคืน เมื่อสร้อยมั่นใจว่าลอยหลับสนิทแล้ว ณ วินาทีนี้สร้อยตัดสินใจใช้มีดที่ลอยใช้จิ้มห้องของเธอตอนกลางวันแทงลงไปที่ตัวลอย เมื่อลอยใช้มือคว้าตัวสร้อย ทำให้สร้อยตกใจใช้มีดแทงลงไปอีกหลายครั้งโดยไม่ได้นับ จึงเป็นการจบชีวิตของลอย จากนั้นสร้อยอดเข้ามอบตัวและยอมรับผิดที่ได้ทำให้ลอยเสียชีวิต สร้อยถูกพิพากษาให้มีความผิดฐานวางแผนฆ่า มีโทษประหารชีวิตแต่การสารภาพทำให้ศาลลงโทษจำคุก 25 ปี

กรณีคำพิพากษาของศาลไทยที่มีการกล่าวถึงการถูกระทำความรุนแรงสะสมจนเป็นเหตุให้เกิดบันดาลโทษะ กล่าวคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1519/2544

“จำเลยใช้ไม้ตีพริกของกลางยาวประมาณ 1 คอกดีศรีระผู้เสียหายที่ 1 หลายครั้งและใช้มีดปลายแหลมแทงบริเวณหน้าอกของผู้เสียหายที่ 1 จำนวน 2 แผลซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญของร่างกาย... สาเหตุที่ผู้เสียหายที่ 1 กับจำเลยพุดจาโต้เถียงกันเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายที่ 1 คิดจะเลิกอยู่กับฉันสามีภรรยา กับจำเลยและไปแต่งงานใหม่ ผู้เสียหายที่ 1 จึงบอกแก่จำเลยว่าจะพาดูตรชายที่เกิดกับจำเลยไปให้มารดาผู้เสียหายที่ 1 เลี้ยงดูแต่จำเลยไม่ยินยอมและตกลงกันไม่ได้ ก่อนเกิดเหตุผู้เสียหายที่ 1 กับจำเลยก็มีปากเสียงกันมาก่อนแล้วเมื่อจำเลยกลับมาที่ห้องเกิดเหตุก่อนและผู้เสียหายที่ 1 กลับมาที่หลังโดยตีศีรษะฉันแมกียังมีปากเสียงกันอีกจำเลยโมโหและได้ใช้ไม้ตีพริกและมีดปลายแหลมเข้าทำ

ร้ายผู้เสียหายที่ 1 ตามพฤติการณ์ที่จำเลยเป็นสามีของผู้เสียหายที่ 1 มา 4 ปีเศษมีบุตรด้วยกัน 1 คน เป็นชายก่อนเกิดเหตุมีชายอื่นมาติดพันผู้เสียหายที่ 1 และผู้เสียหายที่ 1 จะเลิกร้างกับจำเลยและไปอยู่กินกับผู้ชายคนใหม่จะพาบุตรไปจากจำเลย จำเลยผู้ร้องขอไม่ให้พาบุตรไปแต่ผู้เสียหายที่ 1 ก็ไม่ยินยอมและพูดยืนยันทำนองว่าจะพาบุตรไปจากจำเลยให้ได้ในขณะที่ผู้เสียหายที่ 1 มีเมมาสุรา ทำให้จำเลยเกิดความโมโหการกระทำของผู้เสียหายที่หนึ่งดังกล่าวเป็นการข่มเหงน้ำใจอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จำเลยได้ใช้ไม้ตีพริกและมัดแทงผู้เสียหายที่ 1 ในขณะนั้นจึงเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะ” แม้ศาลจะไม่ได้กล่าวชัดเจนว่าเหตุที่สะสมมานั้นเป็นความรุนแรงในครอบครัวแต่จากข้อเท็จจริงย่อมวิเคราะห์ได้ว่าจำเลยถูกกระทำด้วยความรุนแรงทางจิตใจมาเป็นระยะเวลาอันนานและเหตุการณ์ต่าง ๆ สะสมรวมเข้ามาให้จำเลยเกิดโทสะในการกระทำความผิดครั้งนี้ เพราะหากวิเคราะห์เพียงแต่การกระทำครั้งสุดท้ายของผู้เสียหายก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

แต่อย่างไรก็ดี ตามคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องที่คล้ายคลึงกันอาจตัดสินออกมาในทางตรงกันข้ามโดยให้เหตุผลว่าปัญหาและการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวเป็นสิ่งที่ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาในการดำเนินชีวิตครอบครัว ดังเช่นกรณีต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3874/2529 “จำเลยกับผู้ตายเป็นสามีภรรยากันมาประมาณ 7 ปีมีบุตรด้วยกัน 3 คนและมีปากเสียงทะเลาะกันเสมอๆ ขณะก่อนเกิดเหตุจำเลยกับผู้ตายก็มีปากเสียงทะเลาะกันอีก การที่ผู้ตายบ่นว่ากล่าวหาจำเลยพาชายชู้มานอนที่เตียงนอนและไล่จำเลยออกจากบ้าน ทั้งคู่ว่าหากจำเลยไม่ไปจากบ้านจะฆ่าจำเลยนั้นก็เป็นเรื่องสามีภรรยาเป็นปากเสียงทะเลาะกันตามปกติที่เคยเป็นมา จะถือว่าจำเลยถูกกดขี่ข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้จำเลยใช้อาวุธยิงผู้ตายถึงแก่ความตายจึงมิใช่เหตุบันดาลโทสะ”

จากกรณีข้างต้นเมื่อผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำการตอบโต้กลับไปยังคู่ของเธอจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ยังคงมีปัญหาในการยกข้อต่อสู้เพื่อเป็นเหตุในการได้รับยกเว้นความผิด ยกเว้นโทษ หรือบรรเทาโทษของพวกเธอ ก็คือการกระทำการตอบโต้กลับในขณะที่ไม่ได้อยู่ในระหว่างการใช้ความรุนแรง หรือในขณะบันดาลโทสะ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วย่อมไม่อาจอ้างข้อต่อสู้ใด ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกรณีคดีของพวกเธอได้ แต่เมื่อพิจารณาประกอบกับสภาวะอารมณ์และรูปแบบพฤติกรรมของพวกเธอที่เรียกว่า Battered Woman Syndrome แล้วก็ย่อมทำให้เข้าใจถึงสถานะของพวกเธอมากยิ่งขึ้น หลักกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงไม่อาจตอบสนองต่อสถานการณ์ที่พวกเธอต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสม หากไม่มีการทำความเข้าใจและยอมรับว่าการกระทำของพวกเธอนั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่ยาวนานแต่พิจารณาการตัดสินพวกเธอในบริบทของการกระทำความผิดของคนทั่วไป และเน้นความสำคัญของ ขณะกระทำความผิด ก็จะทำให้กรณีคดีของ

พวกเธอย่อมลงเอยด้วยความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้พวกเธอต้องยอมรับการถูกทำร้ายจากกฎหมายอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่พวกเธอต้องทนทุกข์จากการถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวจากสามีของพวกเธอ จึงเป็นกรณีที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาไทยสำหรับพวกเธอ

ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งเคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวและตอบโต้กลับ Battered Women Syndrome .ในต่างประเทศ

ในต่างประเทศการยกข้อต่อสู้ทางกฎหมายด้วยอาการ Battered Woman Syndrome นี้จะเรียกว่า Battered Woman Defense ซึ่งหมายถึง ข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่กระทำความผิดอ้างว่า ตนกระทำไปด้วยอาการเครียดสะสมเนื่องจากถูกอีกฝ่ายกระทำความรุนแรงเป็นเวลานาน หลายประเทศยอมรับให้ Battered Woman Syndrome เป็นข้อต่อสู้ในคดีฆาตกรรมฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งข้อต่อสู้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน บ้างเป็นเหตุลดโทษอันเนื่องมาจากการป้องกันตัวบ้าง บันดาลโทษบ้าง วิกลจริตบ้าง แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ก็ยังคงถูกวิจารณ์ว่าเป็นการตีตราเหยื่อว่าผิดปกติทางจิต และไม่สามารถอธิบายเหตุผลว่าทำไมเหยื่อถึงตอบสนองต่อความรุนแรงในรูปแบบที่แตกต่างกัน รวมถึงเป็นการเลือกปฏิบัติทางเพศอีกด้วย¹¹⁷

4.4 วิจัยความรับผิดชอบทางอาญากับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม เปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ปัญหาผู้หญิงที่ฆ่าสามีตนเองอันเนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตที่เกิดจากการถูกสามีทำร้ายมาเป็นระยะเวลานาน เกิดขึ้นในหลายประเทศไม่ว่าแม้แต่ประเทศไทย¹¹⁸ ส่งผลให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องกลายเป็นอาชญากรมีความผิดอาญาในข้อหาเจตนาฆ่าบ้าง ข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนบ้าง สุดท้ายต้องโทษจำคุก ทำให้เกิดคำถามต่อมามากมายว่ายุติธรรมแล้วหรือที่ผู้หญิงเหล่านี้ต้องได้รับผลสุดท้ายเช่นนี้ เพราะเคยถูกระทำมาก่อนและถูกระทำมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อมีการตอบโต้ออกไปบ้าง อีกทั้งการที่ตอบโต้ออกไปนั้นไม่ว่าจะเกิดจากอาการทางจิต หรือความกลัวจากเหตุผลของตนเอง

¹¹⁷ บุญญาดา เอียตระกูล, "เหตุผลโทษให้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวเพราะกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย." นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2558.

¹¹⁸ วิชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล, "การต่อสู้คดีของผู้หญิงฆ่าสามี." ดุลพาท ปีที่ : 61, ฉบับที่ : 2, หน้า : 157-166, 2557,

ทำให้ต้องป้องกันตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วกลับไม่มีทางออกหรือมีความช่วยเหลือใดต่อผู้หญิงเหล่านี้ และครอบครัวของเธอเลย ในทางกฎหมายอาญาไทยถือเป็นความผิดร้ายแรงในฐานะฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตาม ป.อ.มาตรา 288 หรือฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ตาม ป.อ.มาตรา 289 ซึ่งจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ มีการนำเอาจากผลงานวิจัยของ ดร. Lenore Walker ในเรื่อง Battered Woman Syndrome: BWS ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีการพูดถึงอาการของผู้หญิงที่ฆ่าสามีเหล่านี้ว่าเป็นโรคความผิดปกติทางจิต จากการถูกรังแกรุนแรงเป็นเวลานานสะสม และเมื่อมีจำเลยมีการแสดงหลักฐานยืนยันจากพยานผู้เชี่ยวชาญว่าผู้หญิงเหล่านี้ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แม้ว่าเธอจะฆ่าสามีเสียชีวิตเพราะป้องกันตัวเอง หรือวางแผนเพราะถูกทำร้ายร่างกายมานานผู้หญิงเหล่านี้ก็อาจจะพ้นผิดได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาคอขวดกฎหมายเพื่อรองรับการกระทำผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม และมีได้ให้มีการกล่าวอ้างอาการดังกล่าวเพื่อเป็นเหตุในการยกเว้นความผิดหรือใช้เป็นเหตุผลโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

4.4.1 กรณีการอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ทฤษฎี Battered Woman Syndrome ในลักษณะที่ไม่ใช่ข้อยกเว้นของกฎหมายหรือสิทธิป้องกันที่จะอ้างเป็นเหตุยกเว้นความผิดแต่เป็นคำอธิบายทางจิตวิทยาที่พยานผู้เชี่ยวชาญต้องเบิกความในศาลเพื่ออธิบายลักษณะพิเศษของผู้ป่วยคนนั้น ๆ ให้เข้ากับองค์ประกอบหลักทางกฎหมายของการอ้างสิทธิป้องกันตัว ซึ่งในมลรัฐส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย 1 ผู้กระทำผิดต้องเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าภยันตรายนั้นใกล้จะถึง 2. หลักความได้สัดส่วนในการใช้กำลัง 3 ผู้กระทำผิดต้องไม่มีส่วนก่อให้เกิดเหตุภยันตรายนั้น และ 4 ในบางมลรัฐผู้กระทำผิดต้องหมดหนทางหลีกเลี่ยงไม่ว่าหนทางใด ๆ ก่อนจะมีการกระทำการป้องกันได้ (Duty to Retreat) ซึ่งตามทฤษฎี Battered Women Syndrome จะเข้ามาอธิบายความเป็นเหตุเป็นผลของความคิดของผู้กระทำผิดที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานผู้กระทำผิดเกิดความกลัวและเชื่ออย่างแท้จริงว่ามีภยันตรายคุกคามอยู่ตลอดเวลาในความสัมพันธ์เนื่องจากการถูกทำร้ายในแต่ละครั้งไม่สามารถคาดเดาล่วงหน้าว่าจะเกิดขึ้นในรูปแบบใด ด้วยเหตุใดและเมื่อใด อีกทั้งสารในบางมลรัฐยอมรับแนวคิดนี้และวางบรรทัดฐานการวิเคราะห์ภยันตรายที่ใกล้จะถึงนั้นให้พิเคราะห์ไปตามอัตวิสัย กล่าวคือพิเคราะห์ถึงสภาพร่างกายและจิตใจของผู้กระทำผิดคนนั้น ๆ เป็นการเฉพาะเจาะจง ตามพยานหลักฐานตามทฤษฎี Battered Woman Syndrome ไม่ใช่พิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลตามภาวะวิสัยเทียบกับบุคคลทั่วไป เช่น กรณีที่ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐนอร์ทดาโคต้าตัดสินในคดี State v. Leidholm และการพิจารณาของศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐมิสซูรีในคดี State v. Edwards แต่อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะยอมรับว่าจำเลยเชื่ออย่างแท้จริงและมีเหตุผลว่าตกอยู่ในภยันตรายร้ายแรงและใกล้

จะถึง แต่หากข้อเท็จจริงไม่แสดงถึงความใกล้เคียงของภัยอันตรายเสียเลย ศาลก็ไม่รับฟังเป็นการป้องกันตัว เช่น ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐเวอร์จิเนียในคดี Commonwealth v. Sands

ส่วนในประเทศอังกฤษนั้นพบว่า มีการอ้างการป้องกันตัวในคดีผู้หญิงที่ฆ่าสามีเนื่องจากความรุนแรงในครอบครัว แต่ยังไม่พบว่ามีคดีใดที่ฟังขึ้น ซึ่งการป้องกันตนเองในกฎหมายอังกฤษนั้นเกิดจากหลักกฎหมายจารีตประเพณี แต่จะมีความหมายที่จำกัดตามคดีที่เกิดขึ้นประกอบด้วยอีกส่วนหนึ่งที่เกิดจากการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่บัญญัติหลักการป้องกันตนเองไว้ดังนี้ 1 เป็นภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย 2 เป็นการป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น 3 การป้องกันสิทธิอาจเป็นชีวิตหรือการครอบครองทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์ก็ได้ 4 จะต้องไม่เกินกว่าเหตุตามหลักการได้สัดส่วน (proportionate)

แต่สำหรับประเทศไทยมีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนั้นการพิจารณาข้อต่อสู้เรื่องการป้องกันตนเอง จึงต้องพิจารณาไปตามองค์ประกอบในตัวบทกฎหมายที่บัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ซึ่งจะต้องตีความพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด โดยศาลจะเน้นการใช้หลักวิญญูชนมาปรับใช้เปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับองค์ประกอบในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้นเมื่อพิจารณาการกระทำความรุนแรงตอบโต้กลับของหญิงที่มีความเครียดสะสมจากการถูกระทำความรุนแรงตามทฤษฎี Battered Woman Syndrome ที่มักมีการตอบโต้กลับด้วยความรุนแรงในขณะที่ความรุนแรงนั้นได้สิ้นสุดไปแล้ว จึงทำให้ไม่สามารถนำมาปรับใช้เป็นเหตุยกเว้นความผิดโดยการอ้างสิทธิป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้

จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่ากรณีคดีหญิงฆ่าสามีมักจะมีการต่อสู้ด้วยการอ้างการป้องกันตัวที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 แต่เมื่อศาลพิจารณาตามข้อเท็จจริงในคดีประกอบด้วยหลักกฎหมายซึ่งหลักการดังกล่าวต้องตีความอย่างเคร่งครัดทำให้ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไม่อาจนำมาปรับใช้ให้เข้ากับองค์ประกอบตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 68 ได้ ดังนั้นกรณีคดีหญิงฆ่าสามีด้วยความเครียดสะสมของไทยจึงไม่อาจใช้การอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาเป็นข้อต่อสู้เพื่อพิจารณายกเว้นความรับผิดของจำเลยได้

4.4.2 การอ้างบันดาลโทสะ

จากการศึกษาพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่มีการอ้างบันดาลโทสะในคดีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและได้ฆ่าสามี แต่ในประเทศอังกฤษมีการจัดให้อาการผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากสามีเป็นระยะเวลาอันสะสม (Battered Woman Syndrome) เป็น cumulative provocation หรือ มีการตีความขยายบันดาลโทสะ (Provocation) ให้ครอบคลุมถึงบันดาลโทสะที่เกิดจากการสะสมจากอาการ BWS ดังจะเห็นได้จากคดี Thornton และ คดี Ahluwalia ซึ่งทั้ง 2 คดีเป็นการกระทำของจำเลยที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจมาเป็นเวลานานสะสมจนนำไปสู่การฆ่า แต่อย่างไรก็ดีจำเลยใน

คดีทั้งสองกระทำไปไม่ใช่ในขณะบันดาลโทสะ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า cumulative provocation เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายการบันดาลโทสะจะกระทำในขณะที่ถูกกระตุ้นเท่านั้น

ส่วนของประเทศไทย เนื่องจากเป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จึงมีการตีความตามตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ อีกทั้งศาลจะใช้หลักวิญญูชนในการเปรียบเทียบการถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น เมื่อการบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดบันดาลโทสะโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” ทำให้หลักเกณฑ์ของการบันดาลโทสะที่สำคัญคือ จะต้องกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทสะด้วยเหตุถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงอย่างไม่เป็นธรรม เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงประกอบกับหลักกฎหมายในกรณีคดีของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายและจิตใจมาเป็นเวลานานจนนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ส่วนใหญ่จำเลยมักจะกระทำความผิดในขณะที่ความรุนแรงนั้นสิ้นสุดไปแล้ว หรือในขณะที่สามีหลับ อีกทั้งการข่มเหงเมื่อเปรียบเทียบกับวิญญูชนอาจไม่มีความรุนแรงขนาดที่จะทำให้เกิดบันดาลโทสะที่จะทำความรุนแรงจนผู้ข่มเหงเสียชีวิตได้ ดังนั้นจำเลยจึงไม่อาจยกบันดาลโทสะมาเป็นข้อต่อสู้เพื่อเป็นเหตุลดโทษในคดีได้

4.4.3 กรณีการอ้างวิกลจริต

จากการศึกษากรณีการอ้างวิกลจริตเป็นข้อต่อสู้ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและได้ฆ่าสามี พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา มียอมรับกรณีการยกข้อต่อสู้เรื่องการกระทำโดยวิกลจริตชั่วคราว (Temporary Insanity Defense) เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและได้ฆ่าสามีของเธอ จากที่ไม่ประสบความสำเร็จในการยกข้อต่อสู้เรื่องการป้องกันตนเอง โดยมีหลักในการพิจารณาข้อต่อสู้ว่าบุคคลได้กระทำความผิดในขณะวิกลจริต หรือกำลังตกอยู่ภายใต้ความบกพร่องทางเหตุผลอันเนื่องมาจากความผิดปกติทางจิตใจ ทำให้ไม่รู้สภาพและสาระของการกระทำ (Nature and Quality of The Act) ตามหลัก Irresistible Impulse หลัก Durham และหลักของสถาบันกฎหมายอเมริกา (The A.L.I. Test) ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปและสามารถปรับใช้กับคดีได้มากขึ้นกว่าหลัก M'Naghten ที่ใช้ในประเศอังกฤษ ทำให้จำเลยไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่จำเลยจะถูกส่งตัวไปบำบัดรักษาอาการทางจิตในสถาบันบำบัดรักษาทางจิตเวชจนกว่าจะหายหรือมีอาการดีขึ้น ซึ่งหลักดังกล่าวสอดคล้องกับการพิจารณาคดีผู้หญิงที่ฆ่าสามีอันเนื่องมาจากอาการ BWS ในประเทศอังกฤษ ที่จะใช้เป็นเหตุลดหย่อนความผิด (Diminished Responsibility) เนื่องจากในประเทศอังกฤษยอมรับฟังหลักฐานทางการแพทย์ ในฐานะเป็นพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเป็นหลักฐานสำคัญในคดีประกอบการพิจารณา และได้ให้ความสำคัญกับการวินิจฉัยอย่างเป็นทางการขององค์การอนามัยโลกที่ให้ อาการ BWS เป็นอาการทาง

จิตที่มีลักษณะบกพร่องทางบุคลิกภาพ ที่มีอาการคล้ายกับอาการความเครียดภายหลังจากเจอเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจ (PTSD) แต่ไม่ถือเป็นโรคทางจิต (Mental Disease) ดังนั้นในคดีที่ผู้หญิงที่ฆ่าสามีอันเนื่องมาจากอาการดังกล่าวจึงถือได้ว่าได้กระทำในขณะที่มีจิตบกพร่องสมควรได้รับการลดโทษ โดยได้มีการนำ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดี Ahluwalia เป็นคดีแรกในปี ค.ศ. 1992

ซึ่งกรณีดังกล่าวข้างต้นมีความแตกต่างจากประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยยังไม่ได้มีการวินิจฉัยและให้ความหมายของอาการ BWS อย่างเป็นทางการ จึงยังมิได้มีการนำอาการ BWS มาใช้เป็นข้อต่อสู้ในคดีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและได้ฆ่าสามีเนื่องจากความผิดปกติทางจิตแต่อย่างใด ด้วยเหตุที่ประเทศไทยมีประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 ที่ได้บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิด ในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

อีกทั้งยังมีการให้ความหมายของอาการ “จิตบกพร่อง” “โรคจิต” หรือ “จิตฟั่นเฟือน”¹¹⁹ ที่แตกต่างกัน คือ วิกลจริต ความหมายถึง ความสามารถในทางกฎหมายที่บกพร่องไม่สมบูรณ์เนื่องจากความผิดปกติทางจิต โรคจิต หมายถึง อาการของโรคจิตในทางจิตเวชศาสตร์ จิตบกพร่อง หมายถึง ความผิดปกติทางจิตที่เกิดจากความผิดปกติทางสมองและระบบประสาท จิตฟั่นเฟือน หมายถึง ความผิดปกติทางจิตอื่น ๆ นอกเหนือจากสองประเภทข้างต้น ซึ่งตามกฎหมายไทยการพิจารณาว่ามีความผิดปกติทางจิตหรือไม่เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 14 โดยที่กฎหมายกำหนดให้ต้องส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไปตรวจพิสูจน์ทางการแพทย์โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางจิตเวช เพื่อพิสูจน์ความสามารถในการต่อสู้คดี ส่งผลให้ข้อเท็จจริงจากคดีหญิงฆ่าสามีเมื่อพิจารณาประกอบกับหลักกฎหมายแล้ว พบว่าไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 ทำให้ไม่อาจนำมาเป็นข้อต่อสู้เพื่ออ้างเหตุยกเว้นความรับผิดได้

เนื่องจากระบบกฎหมายที่มีความแตกต่างกันของสองระบบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และประเทศไทย เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law จึงใช้คำพิพากษาในคดีก่อนเป็นบรรทัดฐานในการพิพากษาคดีต่อมา ถือเอาคำพิพากษาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย (Judge made law) ส่งผลให้เมื่อเกิดคำพิพากษาที่ยอมรับอาการ BWS ในการอ้างเป็นเหตุยกเว้นความผิดจากการอ้างการป้องกันตนเอง อ้างเป็นเหตุลดหย่อนความผิดหรือวิกลจริต

¹¹⁹ สรวุฒิ เกษมสุข วรรณวิภา เมืองถ้ำ, “ความผิดปกติทางจิตในกฎหมายอาญา: ศึกษาเฉพาะคำศัพท์ นิยาม และการตีความทางกฎหมาย” 2562, no. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (2562): 41-55.

หรืออ้างเหตุผลโทษจากบันดาลโทสะสม ส่วนระบบกฎหมายของไทย เป็นระบบลายลักษณ์อักษรหรือ Civil Law เป็นการตีความกฎหมายจากตัวอักษรเป็นสำคัญ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอาการ BWS และการต่อสู้ทางกฎหมายของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ระหว่าง ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย

เปรียบเทียบ	ประเทศอังกฤษ	ประเทศอเมริกา	ประเทศไทย
หลักนิติวิธี	บ่อเกิดของกฎหมายนั้นเกิดจากคำพิพากษาเป็นสำคัญ	บ่อเกิดของกฎหมายนั้นเกิดจากคำพิพากษาเป็นสำคัญ	บ่อเกิดของกฎหมายนั้นเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นสำคัญ
การวินิจฉัย BWS ทางจิตวิทยา	มีความชัดเจนโดยอาศัยเกณฑ์การวินิจฉัยอาการจากองค์การอนามัยโลก และยอมรับในทางกฎหมายในการนำมาเป็นเหตุผลโทษในคดีอีกฆ่าสามี	มีการยกข้อต่อสู้ วิกลจริตชั่วคราว (Temporary Insanity) ด้วยการทดสอบของ M'Naughten test	ยังไม่มี การวินิจฉัยอย่างเป็นทางการเป็นการวินิจฉัยเพื่อคัดกรองผู้ป่วย และให้ความช่วยเหลือจากอาการเบื้องต้นและยังไม่มี การนำมาเป็นข้อต่อสู้ในคดีอาญา
ฐานความผิดในคดีที่ผู้หญิงฆ่าสามีถูกฟ้องเป็นส่วนใหญ่	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder)	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder)	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (มาตรา 288) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (มาตรา 289)
การยกข้อต่อสู้ของจำเลยที่มักถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว	ยกอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง - เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished Responsibility) - บันดาลโทสะ (Provocation) มีการ	ยกอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง - ป้องกันตนเอง (Self-Defence) - บันดาลโทสะ (Provocation)	เนื่องจากยังไม่มี การยอมรับอาการ BWS อย่างเป็นทางการดังนั้น ส่วนใหญ่ต่อสู้จากเหตุการณ์ในการกระทำ

	<p>ขยายการตีความการบันดลโทษที่เกิดจากการสะสม(Cumulative Provocation) ให้ครอบคลุมอาการ BWS</p> <p>- การป้องกันตัว (Self Defense) แต่ยังไม่พบคดีใดฟังขึ้น</p>		
<p>โทษที่ได้รับจากการพิจารณา คดี</p>	<p>การลดโทษในประเทศอังกฤษหากคณะลูกขุนพิจารณาเหตุของจำเลย ฟังขึ้นกรณีอาการ BWS ผู้กระทำจะได้รับการลดโทษจากฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาซึ่งมีโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาศาลจะลงโทษเพียงใดก็ได้ซึ่งโดยส่วนใหญ่ศาลจะลดโทษให้เหลือเพียง 5 - 7 ปี</p>	<p>-ถ้าข้อเท็จจริงเข้าหลักการป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมายจะทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดตาม Model Penal Code มาตรา 3.04</p> <p>-ยอมรับการนำเอา BWS ใช้เป็นข้อต่อสู้ทางกฎหมาย</p>	<p>แล้วแต่การพิจารณา คดีขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นหลัก</p>

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมในด้านการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา นั้น พบว่าการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนรับรองพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ Battered Women Syndrome และทนายความจำเลยในฐานะผู้ที่มีความสำคัญในการนำสืบข้อเท็จจริงเองนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดประสบการณ์ในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นเข้ากับองค์ประกอบเหตุยกเว้นความผิด หรือเหตุยกเว้นโทษ เพื่อให้ศาลนำไปประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี

กรณีความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยนั้นไม่สามารถให้ความเป็นธรรมในกรณีคดีหญิงฆ่าสามีเนื่องจากความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ความสำคัญกับการมีทนายความเพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาข้ออ้างที่ใช้เป็นข้อต่อสู้คดีของจำเลยในการลดโทษให้กับผู้หญิงที่กระทำความผิดจากการถูกทำร้ายสะสม และกฎหมายอาญาที่บังคับใช้ยังไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้ตรงตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้เสียหาย และลงโทษผู้กระทำความผิด กรณีคดี Battered Women Syndrome กฎหมายกลับผลักดันให้หญิงที่เคยเป็นผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวต้องกลายเป็นอาชญากรและถูกดำเนินคดี ถูกลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งพบว่า การลงโทษดังกล่าวนี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางสังคม ที่ครอบครัวจะต้องสูญเสียพ่อที่เป็นผู้นำครอบครัวแล้วลูกยังต้องขาดแม่มาดูแลเนื่องจากต้องถูกจำคุก

5.1.1 การนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญกับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

กรณีคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของหญิงที่มีความเครียดสะสมจากการถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำสืบพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพทาง

จิตหรืออาการทางจิต พยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ ผู้มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ด้านจิตเป็นผู้ให้การตรวจพิสูจน์ หรือวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกจากผลกระทบที่ได้รับ ความรุนแรงซ้ำ ๆ เพื่อลงความเห็นว่าอาการ Battered Women Syndrome ของหญิงที่ต้องคดีฆ่าสามี หรือหลักฐานทางการแพทย์จากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ อาจนำไปเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิจารณาคดีของศาล จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถที่จะให้ความรู้แก่ศาลในทางจิตเวชเกี่ยวกับอาการบกพร่องทางจิตและคำอธิบายถึงประสบการณ์ของจำเลยว่าเคยถูกสามีทำร้ายมาก่อน ซึ่งการถูกทำร้ายในอดีตของจำเลยนั้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจทำร้ายหรือฆ่าสามีของจำเลยได้ ดังนั้น ศาลควรให้โอกาสจำเลยได้นำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยการนำหลักสภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังที่ถูกทารุณกรรม และเหตุการณ์ต่าง ๆ (ก่อนการฆ่าสามี) ที่เป็นภูมิหลังของการใช้ชีวิตคู่มากล่าวอ้างในชั้นศาล เพื่อศาลจะได้มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและนำมาประกอบการพิจารณาการตัดสิน

ปัจจุบันศาลในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญกับการกระทำ ความรุนแรง และผลกระทบที่เกิดขึ้น หรือ “Battering and Its Effect”¹²⁰ รวมถึงการยอมรับการนำสืบเกี่ยวกับอาการ Battered Women Syndrome โดยนายความเป็นผู้นำเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่ออธิบายถึงประวัติการถูกกระทำ ความรุนแรงของผู้ป่วยคนนั้น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความจำเป็นในการจะต้องนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเกี่ยวข้องให้ศาลเห็นว่าจำเลยมีอาการความผิดปกติทางจิต การนำสืบให้เห็นถึงองค์ประกอบความผิดของจำเลยที่มีอาการ Battered Women Syndrome นั้นไม่สามารถใช้หลักวิญญูชนประกอบการพิจารณาในขณะกระทำความผิดได้ ดังนั้นนายจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของอาการ Battered Women Syndrome ต่อศาลหรือคณะลูกขุนให้เข้าใจถึงข้อเท็จจริงที่จำเลยคิดว่ามีอยู่จริงเนื่องจากอาการทางจิตของจำเลย เช่น คดี R v Ahluwalia ในประเทศอังกฤษ และคดี State v. Leidholm ในประเทศอเมริกา

จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของหญิงที่ถูกทำร้ายสะสม พบว่า คำพิพากษาส่วนใหญ่ นายความไม่มีการนำสืบให้เห็นถึงความผิดปกติทางจิตของจำเลย เนื่องจากไม่ได้มีการบัญญัติในกฎหมายหรือให้ความรู้เกี่ยวกับอาการ Battered Women Syndrome ทำให้ศาลพิจารณาพิพากษาจำเลยขณะกระทำความผิดโดยใช้หลักวิญญูชน จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับ BWS ทำให้ผู้หญิงในกลุ่มอาการดังกล่าวไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากไม่มีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคอาการความเครียดสะสม อีกทั้งนายความ ศาล และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็ไม่มีความรู้

¹²⁰ นภามน รุ่งวิฑู, "บทเรียนชีวิตคู่: โครงการสุขภาพของผู้หญิง", มูลนิธิผู้หญิง, (โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2554).

ความเข้าใจถึงอาการของโรค Battered Women Syndrome ประกอบกับระบบกฎหมายไทยเป็นระบบประมวลกฎหมาย ดังนั้นการพิจารณาเหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ จะพิจารณาขณะกระทำความผิดโดยใช้หลักวิญญูชน มิได้พิจารณาอาการความผิดปกติทางจิตที่เกิดจาก BWS ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของกฎหมายอาญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พบว่ามีมาตรา 228 ที่เปิดช่องให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจนำสืบพยาน แต่ศาลมักจะไม่ได้ใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากในทางปฏิบัติศาลก็จะวางตัวเป็นกลางไม่เข้าไปสอดแทรกพยานโดยไม่จำเป็น จึงมักพิจารณาไปตามข้อเท็จจริงและตามบัญชีระบุพยานที่ได้กำหนดเอาไว้ในตอนเริ่มกระบวนการพิจารณาคดีโดยไม่ได้พิจารณาถึงสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่ทำให้เกิดอาการ Battered Women Syndrome

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า การประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจนำสืบพยานตามมาตรา 228 จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกรณีหญิงที่มีอาการความผิดปกติทางจิตจากความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำความผิดทางอาญา

5.1.2 ข้อพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญากับกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในส่วนของเหตุยกเว้นโทษและเหตุยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ถ้าได้พิจารณาการกระทำความผิดครบทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในแล้ว ยังพบว่าถ้าการกระทำผิดนั้นเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายให้อำนาจกระทำได้ หรือมีเหตุยกเว้นความผิดให้ จะทำให้ผลแห่งการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด หรือมีความผิดแต่ได้รับการยกเว้นโทษให้ หรือเป็นการกระทำที่เป็นความผิดแต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ เมื่อพิจารณาประกอบกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมนั้นสามารถใช้เหตุยกเว้นโทษและเหตุยกเว้นความผิดที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญาได้ใน 3 ลักษณะดังนี้

1. กรณีการอ้างว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ประกอบกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม องค์ประกอบทางกฎหมายที่สำคัญและเป็นประเด็นที่ต้อง

วินิจฉัยคือ “ภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง”¹²¹ หมายความว่า ภัยอันตรายนั้นกำลังปรากฏอยู่เฉพาะหน้า หรือเป็นภัยอันตรายที่ได้เกิดขึ้นแล้วและยังดำเนินต่อไปอีก พบว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้น ผู้หญิงมักจะใช้ความรุนแรงกระทำในขณะที่สามีกำลังหลับหรือขณะมีอาการมีนเมาไม่ได้สติ ซึ่งเชื่อได้ว่าในขณะนั้นสามีไม่น่าจะก่อภัยอันตรายที่เป็นการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายได้ จึงไม่มีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงหรือกำลังจะเกิดได้ ส่วนใหญ่ที่พบในข้อเท็จจริงในหลายกรณีจะเป็นภัยอันตรายที่เกิดขึ้นและผ่านพ้นไปแล้ว แม้ว่าความผิดปกติทางจิตของจำเลยจะทำให้จำเลยเชื่อว่าจำเลยตกอยู่ในภัยอันตรายตลอดเวลา ก็ไม่สามารถอ้างการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้ เนื่องจาก เป็นความเชื่อที่เกิดจากอาการความผิดปกติทางจิต แต่กฎหมายไทย หลักการใช้สิทธิป้องกันจะพิจารณาจากภาวะวิสัย ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้การยอมรับอาการ Battered Women Syndrome เป็นข้ออ้างในการต่อสู้ของจำเลยว่าได้กระทำไปเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายและได้มีการบัญญัติหลักการดังกล่าวรองรับไว้ในกฎหมายอีกด้วย

ดังนั้น ตามความเห็นของผู้วิจัย การวินิจฉัยว่าการกระทำความรุนแรงของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายได้

2. กรณีการอ้างว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72

การจะยกข้ออ้างว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 นั้น จำเลยจำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงการถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมที่จะส่งผลให้จำเลยกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ อีกทั้งการกระทำผิดโดยบันดาลโทสะนั้นจะต้องกระทำในขณะที่เกิดการข่มเหง หรือกระทำในขณะที่กระชั้นชิดกับการเกิดขึ้นของการข่มเหง ซึ่งเป็นขณะที่ผู้กระทำผิดโดยบันดาลโทสะนั้นยังมีโทสะรุนแรงอยู่ การข่มเหงนั้นร้ายแรง จะเปรียบเทียบกับความรู้สึกรู้สึกของบุคคลทั่วไปในภาวะเช่นนั้น¹²² แม้แต่การบันดาลโทสะสะสม ก็ยังคงต้องพิจารณาที่ต้องมีการข่มเหงเกิดขึ้นมาก่อน แต่เป็นการข่มเหงที่มีลักษณะเป็น “ฟางเส้นสุดท้าย” ที่จะทำให้หญิงนั้นบันดาลโทสะอันเกิดจากการข่มเหงที่สะสมมาตลอด แต่ในกรณีของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมได้กระทำความผิดเมื่อพิจารณาประกอบกับทฤษฎีความรุนแรงและทฤษฎีการเรียนรู้ถึงการหมดหนทางในการขอความช่วยเหลือแล้ว จะเห็นว่าได้การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมไม่ได้กระทำไปในขณะที่มีการสะสมเหตุบันดาลโทสะสะสม แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากอาการทางจิต

¹²¹ หยุต แสงอุทัย "คำสอนชั้นปริญญาตรี," ค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562, จาก [http://e-book.ram.edu/e-book/LA130\(S\)/la130\(s\)-16.pdf](http://e-book.ram.edu/e-book/LA130(S)/la130(s)-16.pdf).

¹²² Hijack, "Hijack: อาญา มาตรา 72," ค้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2562, จาก http://hijack-007.blogspot.com/2011/09/blog-post_7708.html.

ที่อยู่ในความตื่นกลัว และหวาดระแวงมากกว่าบุคคลทั่วไป จึงกระทำในขณะที่ทำสามีหรือคู่ของตน
หลับ

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการ
กระทำโดยบันดาลโทสะสะสม

3.กรณีการอ้างว่าเป็นการกระทำโดยบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 จำเลยจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าขณะกระทำความ
ความผิดนั้นเป็นขณะที่จำเลยไม่สามารถรู้ผิดชอบ หมายความว่า จำเลยไม่สามารถรับรู้ว่าการกระทำ
ของจำเลยนั้นชอบหรือไม่ตามหลักศีลธรรม หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ หมายความว่า แม้ว่าจะรู้
ว่าผิดศีลธรรมแต่ก็ไม่สามารถบังคับจิตใจของตนเองให้ไม่กระทำการนั้นได้ แต่เมื่อพิจารณาจาก
ข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นพบว่าจำเลยได้มีการคิดและตัดสินใจในการกระทำความผิด แสดงให้เห็น
ว่าอาการ Battered Women Syndrome เป็นอาการความผิดปกติทางจิตที่เกิดจากการถูกกระทำ
รุนแรงต่อเนื่องเป็นระยะเวลาานาน ทำให้มีผลต่อสภาพทางจิต ที่มีความหดหู่ สิ้นหวัง ตื่นกลัว กังวล มี
ความเชื่อมั่นในตัวเองลดลง แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะเข้าลักษณะวิกลจริต ผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบ
อยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง จึงสามารถปรับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่มีอาการ
ความผิดปกติทางจิตจากความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 วรรคสอง ที่ต้องการให้ความคุ้มครองผู้
กระทำความผิดในขณะที่มีอาการทางจิต

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม อาจถือได้ว่าเป็นการ
กระทำโดยผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้างตามบทบัญญัติ
ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 วรรคสอง จะทำให้ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะ
ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

กรณีประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมายหรือ civil law
ดังนั้นการปรับใช้กฎหมายจะมีความเคร่งครัดไปตามตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย
และอยู่บนหลักพื้นฐานวิญญูชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคล
ประเภทที่มีความแตกต่างจากจากวิญญูชนและต้องกลายเป็นจำเลยในคดีอาญา เช่น กลุ่มผู้หญิงที่ถูก
ทำร้ายสะสม จนต้องกลายเป็นจำเลยในคดีอาญาจากการทำร้ายสามีจากความเครียดสะสม ซึ่งถ้าใช้
วิธีการปรับบทกฎหมายบนหลักพื้นฐานของวิญญูชน จะทำให้หญิงในกลุ่มอาการดังกล่าวไม่สามารถ
อ้างข้อต่อสู้ตามกฎหมายเพื่อใช้เป็นเหตุยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษได้เลย ซึ่งแตกต่างจากการ

ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีประเภทนี้ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาไปตามลักษณะพิเศษของผู้ป่วยคนนั้น ๆ จากการอธิบายของจิตแพทย์ที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะชี้ให้เข้าใจอาการของผู้ป่วยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักทางกฎหมายในการอ้างสิทธิป้องกันตัว (Self-Defense) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการปรับกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล และบทกฎหมายให้มีความเฉพาะและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของจำเลยที่มีความแตกต่างจากวิญญูชนเพื่อให้กฎหมายเกิดความเป็นธรรมและสามารถใช้บังคับให้เกิดประโยชน์ได้ตรงตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง

ในส่วนขอเสนอแนะนี้ ผู้เขียนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อ 5.2.1 จะเป็นข้อเสนอแนะในส่วนขอกระบวนการพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และข้อ 5.2.2 เป็นข้อเสนอแนะในส่วนขอความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

5.2.1 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับคดีการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

5.2.1.1 การจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญประจำศาลอาญา

การนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ มีความสำคัญมากต่อการพิจารณาคดีประเภทที่มีลักษณะการกระทำความผิดจากความผิดปกติทางจิต ดังเช่น กรณีคดีการกระทำความผิดทางอาญาจากการใช้ความรุนแรงตอบโต้กลับด้วยความเครียดสะสมจากการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ป่วยที่มีอาการผิดปกติทางจิตหลังจากถูกกระทำความรุนแรงมาระยะหนึ่ง ซึ่งเป็นอาการที่จัดอยู่ในกลุ่ม Post Traumatic Syndrome Disorder มักมีความผิดปกติทางจิตในขณะกระทำความผิด ซึ่งความผิดปกติดังกล่าวจะมีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีประเภทนี้ก็ต้องมีความเฉพาะ ตลอดจนถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมจึงควรต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของอาการดังกล่าว และให้มีกระบวนการพิจารณาหรือวิธีการที่มีความเฉพาะที่แตกต่างจากการพิจารณาบนหลักการวิญญูชน โดยการนำสืบพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะสามารถวินิจฉัยได้ว่าผู้กระทำความผิดมีความผิดปกติทางจิตในขณะกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาคัดสินลงโทษ หรือยกเว้นโทษได้ จึงเห็นควรให้มีการจัดทำบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาการ Battered Women Syndrome ประจำในศาลอาญาทุกศาล

5.2.1.2 แนวทางการแก้ไขการรับฟังพยานหลักฐานผู้เชี่ยวชาญตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 บัญญัติว่า ระหว่างพิจารณาโดย พิจารณาหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

จากบทบัญญัติข้างต้น กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม ศาลต้องนำ สืบพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบการพิจารณาคดี เนื่องจากในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนที่เป็น ต้นเรื่องอาจมิได้สอบสวนให้เห็นถึงอาการผิดปกติทางจิต ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อเกิดการกระทำความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว หรือทราบว่าจำเลยเคยมีประวัติการถูก กระทำความรุนแรงมาก่อน ศาลควรต้องสืบพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าผู้กระทำความผิด มีอาการ Battered Women Syndrome หรือไม่

5.2.2 การปรับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 สำหรับกรณีการกระทำความผิด ของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสม

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มี ลักษณะทางจิตปกติ ดังนั้นพฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมที่เกิดจากผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมจนมี ความเครียดสะสมและใช้ความรุนแรงตอบกลับโดยการฆ่าสามี ถือเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มหนึ่งของผู้มี การทางจิตหลังจากถูกกระทำด้วยความรุนแรงมาระยะหนึ่ง ที่เรียกว่า Battered Women Syndrome ซึ่งตามกฎหมายอาญา บุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา ข้ออ้างที่ จะสามารถใช้เป็นข้อต่อสู้ก็ไม่อาจนำมาใช้ได้เนื่องจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นมักไม่เข้ากับอาการ วิกฤตจิต บันดาลโทษหรือแม้แต่กระทำเพื่อป้องกันตัวที่จะได้รับการยกเว้นโทษ เมื่อแม่ถูกล่วงโทษ ลูก เล็ก ๆ ที่บริสุทธิ์ต้องขาดคนดูแล เนื่องจากพ่อเสียชีวิตและแม่ที่ต้องโทษจำคุก จึงเห็นได้ว่ากรณี ดังกล่าวการลงโทษตามกฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่กลับเป็นการซ้ำเติมครอบครัวที่ต้อง เผชิญกับปัญหานั้นอีกด้วย

มาตรา 62 ประมวลกฎหมายอาญา

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 ที่บัญญัติว่า ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริง จะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับ ยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี

ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรคสามแห่งมาตรา 59 หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ตามความในวรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดฐาน กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษ แม้กระทำโดยประมาท

บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้น

จากบทบัญญัติในมาตราข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าถ้านำมาประกอบกับการอ้างป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 ที่บัญญัติว่า ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด หรือ การอ้างบันดาลโทสะตามมาตรา 72 บัญญัติว่า ผู้ใดบันดาลโทสะโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนั้นการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลกรณีผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมจึงมีความจำเป็นต้องนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 มาพิจารณาโดยเน้นการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของอาการ Battered Women Syndrome ประกอบกับเหตุยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 เพื่อให้ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมใช้เป็นเหตุป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือ นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 62 มาพิจารณาโดยเน้นการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญให้เห็นถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของอาการ Battered Women Syndrome ประกอบกับเหตุผลโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 เพื่อให้ศาลพิจารณาลดโทษให้กับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายสะสมโดยศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแต่ละกรณี

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นประกอบหลักกฎหมายตามมาตรา 62 แล้ว จะทำให้การอ้างข้อต่อสู้ของจำเลยจากเหตุป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเหตุกระทำเนื่องมาจากบันดาลโทสะนั้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถอธิบายลักษณะเฉพาะของหญิงที่ถูกทำร้ายสะสมให้เข้ากับองค์ประกอบหลักของกฎหมายอันเป็นเหตุยกเว้นความผิด เหตุลดโทษได้ ซึ่งกรณีการพิจารณาคดีในรูปแบบดังกล่าวจะทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อหญิงในกลุ่ม BWS ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวิญญูชน

บรรณานุกรม

“กฎหมายอาญา “โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา (Structure of Crime).” Accessed May 17, 2018. <http://www.xn--12caad3dubfa5ad1gmqc4exajm4ipadhee6bb76dia.com/2013/07/structure-of-crime.html>.

กรุงเทพธุรกิจ. “สถิติความรุนแรงในครอบครัวพุ่ง 83%.” Accessed October 15, 2018. <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/808864>.

“การทำร้ายร่างกาย Behavenet.” Accessed October 17, 2018. <https://behavenet.com/physical-abuse>.

“การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา.” Accessed May 3, 2019. <https://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/41717-12.pdf>.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1*, n.d.

เข็มชัย ชุตินวงศ์. *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. 8th ed. Vol. 2551. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, n.d.

———. *พยานผู้เชี่ยวชาญในสหรัฐอเมริกา (Expert Testimony) อัยการนิเทศ 3*. Vol. 2523, n.d.

———. *รวมคำบรรยายเนติบัณฑิต เล่ม 9 สมัย 68 กฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, n.d.

“คำสอนชั้นปริญญาตรี.” Accessed May 8, 2019. [http://e-book.ram.edu/e-book/LA130\(S\)/la130\(s\)-16.pdf](http://e-book.ram.edu/e-book/LA130(S)/la130(s)-16.pdf).

“ฉันฆ่าสามี!! ตราบาป...ไม่ยุติธรรม.” www.sanook.com/women (blog). Accessed June 27, 2018. <https://www.sanook.com/women/5875/>.

ณัฐฐ์วัฒน์ สุทธิโยธิน. “41716 กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง: วิธีการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายชั้นสูง.” *41716 กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง* (blog), 2557. http://41716.blogspot.com/2014/05/blog-post_1163.html.

ดวงพร งามไพบูลย์. “มาตรการทางกฎหมายเพื่อพิสูจน์ความผิดปกติทางจิตขั้นรุนแรงขณะกระทำความผิดอาญา,” n.d.

ทรงพล ลังการ์พินธุ์. “บันดาลโทสะด้วยเหตุสะสมมา.” *ธรรมศาสตร์*, n.d.

นภาพร ฉายตระกูล. “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา.”

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, n.d.

http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5501031750_4132_3148.pdf.

———. “กลุ่มอาการของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายกับความรับผิดชอบทางอาญา.” ธรรมศาสตร์, n.d.

นภาพรณ หะวานนท์. *คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย*. 1st ed. Vol. 2555. 1000 vols. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, n.d.

นภามน รุ่งวิฑู. *บทเรียนชีวิตคู่*. 1st ed. กรุงเทพฯ, 2554.

บุญญา อัยตระกูล. “เหตุผลโทษให้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อผู้ใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพราะกลุ่มอาการที่เกิดจากการถูกทำร้าย.” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, n.d.

ปกรณ มณีปกรณ. *ทฤษฎีอาชญาวิทยา (CRIMINOLOGICAL THEORY)*. Vol. 1 / 2555, n.d.

ประชาไท. “หมอนิม อาชญากรหรือเหยื่อความรุนแรง กระบวนการยุติธรรมที่ละเอียดบริบท,” n.d.

<https://www.prachatai.com/journal/2016/12/69420>.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา (n.d.).

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 (n.d.).

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (n.d.).

ประวิทย์ ร้อยแก้ว และ สударัตน์ เสรีวัฒน์. *กฎหมายว่าด้วยความรุนแรงเกี่ยวกับครอบครัวและการดำเนินงานตามกฎหมาย บทวิเคราะห์สำหรับประเทศในภูมิภาคอาเซียนตามมาตรฐานสากล และการปฏิบัติที่ดี*. 1st ed. Vol. 2559. กรุงเทพฯ: องค์การเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ, n.d.

ปวีณี ไพรทอง. “เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด: การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและอังกฤษ” 2560, no. 1 (n.d.): 115–39.

พรเพชร วิชิตชลชัย. *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. 4th ed. Vol. 2555. 2000 vols. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, n.d.

“ภาวะเครียดหลังเกิดเหตุสะเทือนขวัญ (PTSD) คืออะไร?” www.tcijthai.com. Accessed October 19, 2018. <https://www.tcijthai.com/news/2015/12/watch/5678>.

มาตรา 2, อาญา § (n.d.).

“ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ : ระบบกฎหมายของโลก.” Accessed October 24, 2018.

https://www.baanjomut.com/library/global_community/05_2_4.html.

วรรณวิภา เมืองถ้ำ, สรวุฒิ เกษมสุข. “ความผิดปกติทางจิตในกฎหมายอาญา: ศึกษาเฉพาะคำศัพท์
นิยาม และการตีความทางกฎหมาย” 2562, no. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (2562): 41–55.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. “การต่อสู้คดีของผู้หญิงฆ่าสามี” 2557, no. 61 (n.d.): 157.

“สิทธิการมีหนายความในคดีอาญา.” Accessed August 3, 2019.

http://thaiaixois.online.fr/etc/ong_lawer.htm.

“อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ.” Accessed October 20, 2018.

<http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/cedawt.pdf>.

เอกพล ปริมา. “การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย: ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกัน
ภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า.” ธรรมศาสตร์, n.d.

<http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/1401/01TITLE.pdf>.

18 U.S. Code § 4242 - Determination of the existence of insanity at the time of the
offense (n.d.).

54 Partial defence to murder: loss of control (n.d.).

“Amicus Curiae.” Practical Law. Accessed November 25, 2018.

[http://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-502-](http://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-502-7653?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1)

[7653?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1.](http://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-502-7653?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1)

“An Act to Proclaim an Awareness Day for Posttraumatic Stress Disorder,” n.d.

<https://www.ola.org/en/legislative-business/bills/parliament-42/session-1/bill-9>.

Andrew Ashworth. *Principle of Crimmina Law*. Vol. 1991. Oxford: Clarendon Press, n.d.

A.P. Simester et al. *Simester and Sullivan’s Criminal Law: Theory and Doctrine*. 4th ed.
Vol. 2010. Oxford: Hart Publishing, n.d.

“‘Battered Wife Syndrome’ ภาวะผู้หญิงถูกกดขี่จนต้องฆ่า.” Thai PBS, December 23, 2016.

<https://news.thaipbs.or.th/content/259004>.

“Battered Woman’s Defense- The Defense.” Accessed October 25, 2018. <http://www-pub.naz.edu/~lyovano6/Defense.htm>.

Dutton, Mary Ann, and Lisa A. Goodman. “Posttraumatic Stress Disorder among
Battered Women: Analysis of Legal Implications.” *Behavioral Sciences & the*

- Law* 12, no. 3 (June 1994): 215–34. <https://doi.org/10.1002/bsl.2370120303>.
- D.W.Elliott. *Necessity, Duress and Self-Defense*. Vol. 1989. 9Crim.L.Rev, n.d.
- “FindLaw’s United States Supreme Court Case and Opinions.” *Findlaw* (blog). Accessed September 22, 2018. <https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/415/800.html>.
- Gondolf, Edward W. *Assessing Woman Battering in Mental Health Services*. SAGE, 1997. <https://www.facebook.com/profile.php?id=100011135202242>. “Francine Hughes Wilson, whose ‘burning bed’ became a TV film, dies at 69.” *Washington Post*. Accessed September 26, 2018. https://www.washingtonpost.com/national/francine-hughes-wilson-whose-burning-bed-became-a-tv-film-dies-at-69/2017/03/31/a1799db8-161c-11e7-ada0-1489b735b3a3_story.html.
- <https://www.pptvhd36.com>. “ความรุนแรงในครอบครัว ความจริงกับสิ่งที่สวนทาง.” [pptvhd36.com](https://www.pptvhd36.com). Accessed October 16, 2018. <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%99/52974>.
- “Learned Helplessness: Seligman’s Theory of Depression (+ Cure),” March 24, 2018. <https://positivepsychologyprogram.com/learned-helplessness-seligman-theory-depression-cure/>.
- “Learned Helplessness: Seligman’s Theory of Depression (+ Cure),” March 24, 2018. <https://positivepsychologyprogram.com/learned-helplessness-seligman-theory-depression-cure/>.
- Lenore E. A. Walker. *The Battered Woman Syndrome, Fourth Edition*. Springer Publishing Company, 2016.
- “Let’s Ace Law School.” Accessed September 22, 2018. <https://www.quimbee.com>.
- Ltd.Thailand, VOICE TV. “ปธน.ฝรั่งเศสสอภัยโทษหญิงฆ่าสามีเพราะถูกทารุณกรรม.” *VoiceTV*. Accessed October 15, 2018. <https://www.voicetv.co.th/read/446718>.
- Mary Ann Dutton. *Posttraumatic Stress Disorder Among Battered Woman: Analysis of Legal Implication*. Behavioral Sciences and The Law, n.d.
- Meaning of “qualifying trigger” (n.d.).
- Mildred Daley Pagelow, Lloyd W. Pagelow. *Family Violence*. Vol. 1984, n.d.

Natjar2001law. “ความรู้ด้านกฎหมายและคดีความ: การรับฟังพยานหลักฐาน 1 ประเภทของพยานหลักฐาน.” *ความรู้ด้านกฎหมายและคดีความ* (blog), 2553.

http://natjar2001law.blogspot.com/2010/11/1_18.html.

Nisa_niina. “Nisa_niina: ระบบกฎหมาย.” *Nisa_niina* (blog), 2555.

<http://nisa1206.blogspot.com/2012/02/blog-post.html>.

NoozUP. “สถิติความรุนแรงในครอบครัวยังพุ่งสูง.” *www.noozup.news*. Accessed October 15, 2018. <http://www.noozup.news/318797/>.

“Patri v. Percy, 530 F. Supp. 591 (E.D. Wis. 1982).” *Justia Law*. Accessed September 26, 2018. <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/530/591/1369979/>.

Practice Management Information Corporation, Icd-9-Cm: International Classification of Diseases, 9th Revision; Clinical Modification, 6th Ed (Los Angeles, CA Practice Management Information Corporation(PMIC),2006), n.d.

“R v Ahluwalia.” Accessed September 27, 2018. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Ahluwalia.php>.

“R v Humphreys.” Accessed September 27, 2018. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Humphreys.php>.

“R v Thornton.” Accessed September 27, 2018. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Thornton.php>.

Section 3.04. Use of Force in Self-Protection. (n.d.).

Section 4.01. Mental Disease or Defect Excluding Responsibility. (n.d.).

Smith&Hogan. *Criminal Law*. 6th ed. Vol. 1988. London Edinburgh: Butterworth, n.d.

“State v. Wanrow | Casebriefs.” Accessed September 22, 2018.

<https://www.casebriefs.com/blog/law/criminal-law/criminal-law-keyed-to-dressler/general-defenses-to-crimes/state-v-wanrow/>.

Steffani J. Saitow. *Battered Woman Syndrome*, n.d.

Tcij. “ภาวะเครียดหลังเกิดเหตุสะเทือนขวัญ (PTSD) คืออะไร?” n.d.

<https://www.tcijthai.com/news/2015/12/watch/5678>.

The Homicide Act Section 3 Provocation (n.d.).

“The ‘Battered Woman’s Defense’ Its History and Future.” *Findlaw* (blog). Accessed September 22, 2018. <https://corporate.findlaw.com/litigation-disputes/the->

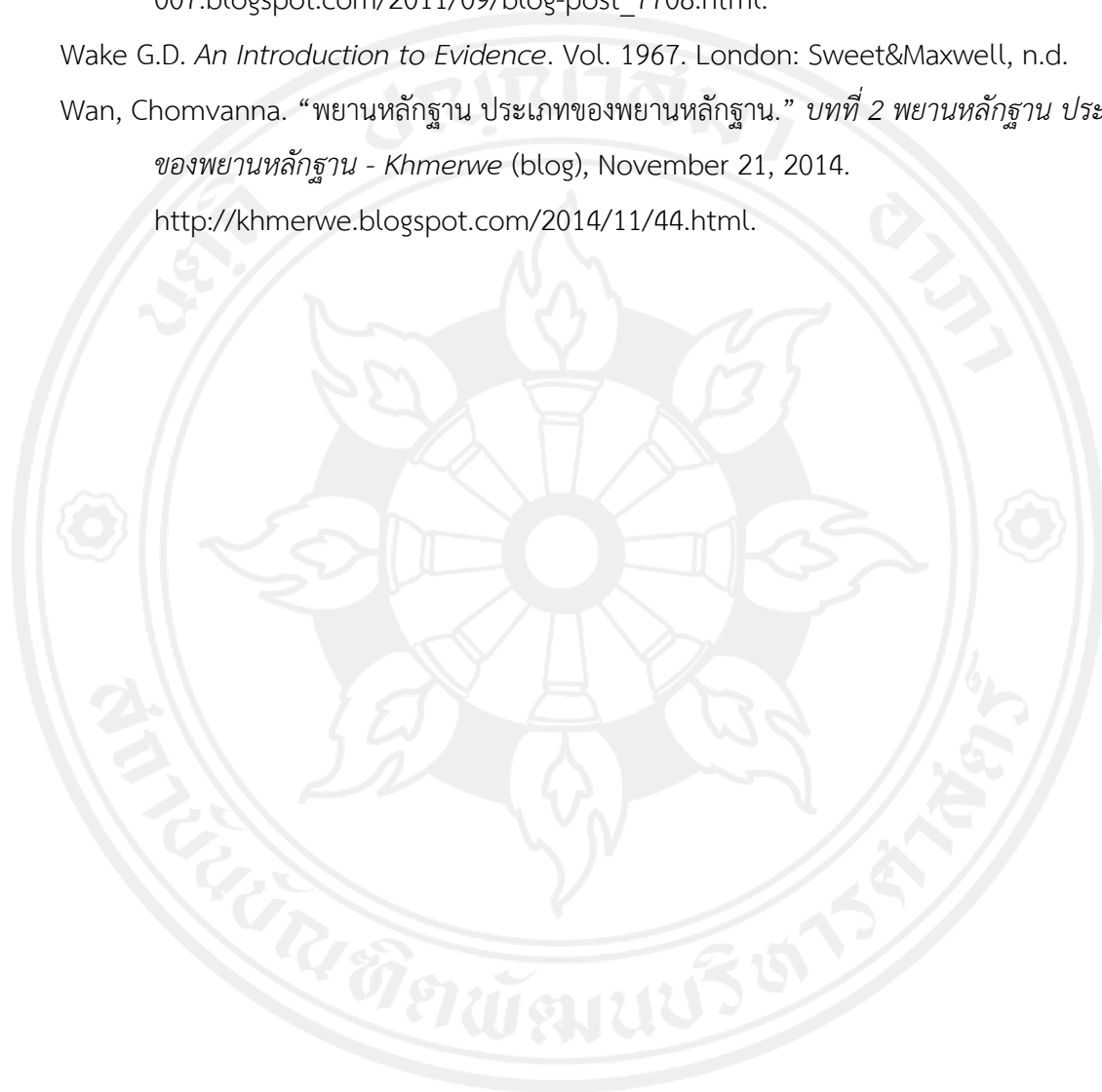
battered-woman-s-defense-its-history-and-future.html.

“Understand PTSD - PTSD: National Center for PTSD.” General Information. Accessed October 19, 2018. <https://www.ptsd.va.gov/understand/index.asp>.

Unknown. “Hijack: อาญา มาตรา ๗๒.” *Hijack* (blog), 2554. http://hijack-007.blogspot.com/2011/09/blog-post_7708.html.

Wake G.D. *An Introduction to Evidence*. Vol. 1967. London: Sweet&Maxwell, n.d.

Wan, Chomvanna. “พยานหลักฐาน ประเภทของพยานหลักฐาน.” *บทที่ 2 พยานหลักฐาน ประเภทของพยานหลักฐาน - Khmerwe* (blog), November 21, 2014. <http://khmerwe.blogspot.com/2014/11/44.html>.

ภาคผนวก

ผู้เขียนได้ทำการสัมภาษณ์ท่านผู้พิพากษาศาลอาญากรุงเทพใต้ จำนวน 4 ท่าน เพื่อทราบถึงการรับรู้ถึงอาการ Battered Women Syndrome และปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานผู้เสียหายในกรณีที่ต้องพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่มีความเครียดสะสมจากการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงการปรับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญาของท่านผู้พิพากษา อีกทั้งการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้หญิงในกลุ่มอาการดังกล่าว ผ่านคำถามหลักทั้งหมด 6 คำถาม ดังนี้

ผู้พิพากษา ท่านที่ 1

1. ท่านมีความเข้าใจและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอย่างไร

มีความเข้าใจเกี่ยวกับอาการความเครียดสะสมจากการถูกทำร้ายจากสามี จากกรณีที่เกิดเป็นคดีการทำร้ายร่างกายของสามีต่อภรรยา ซึ่งจะพบว่ามีคดีในทำนองเช่นนี้เป็นจำนวนมาก และพบว่าผู้หญิงส่วนมากจะยอมอดทนเพื่อครอบครัว เพื่อลูก แต่ทางออกที่ดีที่สุดคือการแจ้งความเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความรุนแรง มีความเข้าใจถึงแนวทางในการดำเนินคดีของต่างประเทศที่ยอมรับเอาการกระทำอันเกิดจากความเครียดสะสมจากการถูกทำร้ายมาเป็นข้ออ้างในการพิจารณาการป้องกันตัว แต่กฎหมายไทยยังไม่เปิดช่องให้พิจารณาได้เช่นเดียวกับของต่างประเทศ

2. ท่านมีประสบการณ์หรือได้เคยมีกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหรือไม่

จากประสบการณ์การพิจารณาคดีที่ผ่านมา ยังไม่เคยพบคดีประเภทที่ภรรยาถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเครียดสะสมและกระทำการตอบโต้กลับผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อตน คดีที่พบส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกิดจากการทำร้ายของสามีต่อภรรยา จากนั้นภรรยาก็จะมาแจ้งความดำเนินคดี

3. ท่านมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับการทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

การกระทำความรุนแรงจากผู้หญิงที่มีความเครียดสะสม ถ้ามีการกระทำตอบโต้ไปในขณะที่ความรุนแรงนั้นยังคงมีอยู่ก็อาจอ้างเป็นบันดาลโทสะ หรือเป็นป้องกันได้ เราจะต้องพิจารณาไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ถ้ามีการกระทำในขณะที่ความรุนแรงนั้นขาดตอนไปแล้ว ก็สามารถนำเอา

เหตุที่เคยถูกระทำความรุนแรง มาเป็นดุลพินิจพิจารณาเพื่อเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดโทษได้ โดยพิจารณาถึงลักษณะพื้นฐานอาชญากรรมในคน ๆ นั้น ซึ่งส่วนมากจะพิจารณาให้รอการลงโทษ

4. ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาท่านคิดว่า ควรพิจารณาความผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้หญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวแล้วเกิดอาการความเครียดสะสมจนกระทำความรุนแรงได้ตอบกลับไปอย่างไร

การนำพยานผู้เชี่ยวชาญหรือจิตแพทย์เข้ามาให้ข้อมูลในคดีที่มีลักษณะเป็นความรุนแรงในครอบครัวจะมีความสำคัญมาก สำหรับผู้ที่มีอาการทางจิต การลงโทษติดคุกจะไม่มีประโยชน์ในทางตรงกันข้ามอาจเกิดการเครียดแค้นต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

5. ท่านคิดว่า การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความสำคัญอย่างไร

การที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะเป็นการกำหนดให้การกระทำที่ตอบโต้กลับจากความเครียดสะสมเป็นเหตุบรรเทาโทษ ซึ่งหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นศาลจึงจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจ จากการสืบเสาะของพนักงานคุมความประพฤติถึงพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ภูมิหลัง ประวัติส่วนบุคคล สาเหตุแห่งการทะเลาะกันมา กำหนดโทษ หากพบว่ามีอาการทางจิตก็จะส่งพบจิตแพทย์ หากมีการอ้างถึงพยานผู้เชี่ยวชาญโดยจำเลย ศาลก็จะมีดุลพินิจให้มีการนำสืบด้วยพยานผู้เชี่ยวชาญ

6. ในมุมมองของศาลไทย ท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตหรือเคยพบปัญหาหรืออุปสรรคในการพิจารณาคดีที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างไร

เห็นควรให้มีการแก้กฎหมาย ในกรณีที่มีการกระทำของจำเลยในขณะที่ความรุนแรงนั้นได้สิ้นสุดลงไปแล้ว การกระทำความผิดระหว่างคนในครอบครัวศาลมีดุลพินิจในการลงโทษน้อยกว่าที่กำหนดได้ หรืออาจไปแก้ในตัวพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้พิพากษา ท่านที่ 2

1. ท่านมีความเข้าใจและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลานานอย่างไร

จากที่เคยมีประสบการณ์ทำงานที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งในขณะนั้นเกิดคดี ของคุณหมอนิมและนาย จักรกฤษณ์ พานิชผาติกรรม นักร้องป๊อปปูล่าชาวไทย ซึ่งท่านมีความคิดเกี่ยวกับการพิจารณามูลเหตุในการกระทำความผิดของหมอนิมซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นเวลานาน โดยที่ไม่ว่าผู้กระทำความรุนแรงจะมีจิตใจที่ชอบกระทำรุนแรงหรืออาจเกิดจากการเสพยาเสพติดหรือไม่ก็ตาม และพบว่าผู้ถูกกระทำได้ใช้ความอดทนมาตลอด และหมอนิมอาจกระทำไปด้วยความเครียดสะสมที่เกิดจากการถูกทำร้ายเป็นเวลานาน จึงได้มีการกระทำความรุนแรงตอบโต้กลับไป แต่ไม่ทราบว่าทางการแพทย์ได้มีการตรวจสภาพจิตใจของคุณหมอนิม แต่ทราบว่า ในประเทศอเมริกาได้มีการยอมรับการกระทำความผิดทางอาญาอันเกิดจากความเครียดสะสมเป็น

ข้ออ้างในการป้องกันตัว แต่ในกรณีคดีของคุณหมอนั้นนั้น ก็อาจเป็นไปได้ว่า อาจทำไปโดยคิดว่าเป็น การป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายของสามี แต่การป้องกันนั้นอาจกระทำไปเพื่อเป็นการเตือน หรืออาจทำให้ถึงแก่ความตาย สิทธิที่จะทำได้ เนื่องจากตนเองอยู่ในสภาพจิตใจที่มีความเครียดสะสม มาอยู่เป็นเวลานาน จึงมีความเห็นด้วยกับกฎหมายของประเทศอเมริกา ที่ให้เหตุผลแห่งการกระทำ ความผิด แต่ด้วยกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้มีการบัญญัติให้มีความชัดเจน จึงทำให้ต้องมองการ กระทำครั้งสุดท้ายเป็นหลัก ในการพิจารณา

2. ท่านมีประสบการณ์หรือได้เคยมีกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของ ผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหรือไม่

ในขณะที่อยู่ที่ศาลจังหวัดชลบุรีเคยได้พิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะของการกระทำด้วยความรุนแรงของภรรยาตอบโต้กับสามีจนถึงแก่ความตาย เนื่องจากสามีมักดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด แล้วก็มาทำร้ายร่างกายภรรยาอยู่เป็นประจำ จนกระทั่งวันหนึ่งทางฝ่ายภรรยาได้มีการเตรียม อาวุธปืน และได้ยิงไปที่สามีเป็นเหตุให้สามีถึงแก่ความตาย ขณะนั้นได้ตัดสินให้จำคุก 10 ปีโดยได้ พิจารณาเหตุผลแห่งการกระทำผิดของจำเลย โดยอ้างเหตุบันดาลโทสะ

3. ท่านมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับการทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

ในกรณีที่เป็นการทำร้ายอันเกิดจากความรุนแรงในครอบครัวเห็นควรให้ เป็นความผิดอันยอม ความได้ และถึงแม้จะเป็นความผิดที่รุนแรงกว่าการทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 เช่น การทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายตามมาตรา 297 ก็ควรเป็นความผิดอันยอม ความได้ เนื่องจากเป็นการกระทำของคนที่มีความใกล้ชิดผูกพันจึงน่าจะสามารถตกลงกันได้ เนื่องจาก ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะลงโทษจำเลยให้ติดคุก และทำให้บุตรไม่มีผู้ดูแล

4. ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาท่านคิดว่า ควรพิจารณาความผิดที่เกิดจากการกระทำของ ผู้หญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวแล้วเกิดอาการความเครียดสะสมจนกระทำความ รุนแรงได้ตอบกลับไปอย่างไร

เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายให้มีการพิจารณาอาการความเครียดสะสมอันเกิดจากความ รุนแรงในครอบครัวที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด โดยมีการพิจารณาจากหลักฐานพยาน ผู้เชี่ยวชาญ

5. ท่านคิดว่า การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกกระทำความ รุนแรงในครอบครัวมีความสำคัญอย่างไร

ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในด้านการป้องกันหรือการบันดาลโทสะให้รวมถึงการ กระทำอันเกิดจากความเครียดสะสมจากการถูกทำร้ายความรุนแรงในครอบครัวถึงแม้ว่าอาการทาง

จิตจะไม่ถึงกับเป็นวิกลจริต โดยให้มีการรับฟังพยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญถึงเหตุอาการทางจิต ประกอบกับการพิจารณาข้อเท็จจริง

6. ในมุมมองของศาลไทย ท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตหรือเคยพบปัญหาหรืออุปสรรคในการพิจารณาคดีที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างไร

ในส่วนของการข้อเสนอแนะเห็นควรให้มีการแก้กฎหมายทั้งในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกัน

ผู้พิพากษา ท่านที่ 3

1. ท่านมีความเข้าใจและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอย่างไร

รับทราบ เข้าใจและเกิดความเห็นใจในกรณีที่ภรรยากระทำความผิดทางอาญาจากการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวซ้ำ ๆ เป็นการกระทำเพราะถูกทำร้ายสะสมมาเป็นเวลานาน

2. ท่านมีประสบการณ์หรือได้เคยมีกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหรือไม่

ไม่เคยมีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีหญิงฆ่าสามี

3. ท่านมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับการทำร้ายร่างกายตามมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

เห็นด้วยกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย ที่มีความเหมาะสมตามบทบัญญัติ

4. ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาท่านคิดว่า ควรพิจารณาความผิดที่เกิดจากการกระทำของผู้หญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวแล้วเกิดอาการความเครียดสะสมจนกระทำความรุนแรงได้ตอบกลับไปอย่างไร

เห็นควรให้พิจารณาไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างป้องกันตามมาตรา 68 การอ้างบันดาลโทสะ ตามมาตรา 72

5. ท่านคิดว่า การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีความสำคัญอย่างไร

เห็นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญมีความสำคัญมากในคดี ศาลไทยรับฟังพยานหลักฐาน ต้องมีการนำสืบจากคู่ความเข้ามา แต่ในบางครั้งที่การนำสืบ ข้อเท็จจริงเข้ามาไม่ครบขาดรายละเอียดที่สำคัญ ศาลจะไม่สามารถปรับข้อเท็จจริงได้ ดังนั้นหากมีกรณีคดีที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้จึงอยากให้มีการนำสืบข้อเท็จจริงเพื่อแสดงให้ศาลเห็น หรือควรมีการให้รายละเอียดตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวน

6. ในมุมมองของศาลไทย ท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตหรือเคยพบปัญหาหรืออุปสรรคในการพิจารณาคดีที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างไร

เห็นว่าโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยเป็นโครงสร้างที่เหมาะสมอยู่แล้วแต่อาจแก้ไขกฎหมายอาญาในมาตรา 65 วรรคสอง ที่ให้ขยายความรวมถึงการกระทำของผู้ที่มีอาการความเครียดสะสมจากการถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมาเป็นระยะเวลา ยาวนาน ซึ่งผู้ันั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นแต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ไม่ควรบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงจนเกินไป เนื่องจากทำให้ ศาลไม่สามารถปรับใช้ตามข้อเท็จจริงได้

ผู้พิพากษา ท่านที่ 4

1. ท่านมีความเข้าใจและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของผู้หญิงที่ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลานานอย่างไร

ผู้หญิงเป็นเพศที่มีความละเอียดอ่อน ไม่มีความก้าวร้าว ในกรณีที่เกิดการตอบโต้กลับด้วย ความรุนแรง ก็อาจจะเกิดจากการถูกระทำความรุนแรง จนเกิดอาการเก็บกด ซึ่งเกิดจากการทน การถูกระทำความรุนแรงเป็นเวลานาน จนเกิดภาวะที่ทนไม่ได้

2. ท่านมีประสบการณ์หรือได้เคยมีกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของ ผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสะสมมาเป็นระยะเวลานานหรือไม่

เคยมีประสบการณ์พิจารณาคดีหญิงฆ่าสามี เนื่องจากถูกสามีทำร้ายหลายครั้ง แต่เป็นกรณีที่ ภรรยายอมรับว่าได้กระทำผิดจริงและไม่มีการต่อสู้คดี ศาลจะใช้วิธีการสืบเสาะก่อน อาจจะฟังจาก เพื่อนบ้าน เพื่อหาสาเหตุการกระทำความผิด พื้นฐานอุปนิสัยของจำเลย การศึกษาหรือการที่ ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือไม่ เพื่อใช้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณากำหนด โทษ

3. ท่านมีมุมมองอย่างไรเกี่ยวกับความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวกับการทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295 ตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

เห็นว่าการกระทำความผิดจากความรุนแรงในครอบครัว กับ มาตรา 295 ตามประมวล กฎหมายอาญาไทย ถ้าเป็นการกระทำที่เกิดจากบุคคลในครอบครัวเดียวกันก็ควรเป็นความผิดอันยอม ความได้

4. ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาท่านคิดว่า ควรพิจารณาความผิดที่เกิดจากการกระทำของ ผู้หญิงที่เคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัวแล้วเกิดอาการความเครียดสะสมจนกระทำความ รุนแรงโต้ตอบกลับไปอย่างไร

พิจารณาตามข้อเท็จที่เกิดขึ้นเป็นกรณี ๆ ไป เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่สืบเสาะหาข้อมูลเพื่อให้ ศาลใช้พิจารณาประกอบการลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราส่วนโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

5. ท่านคิดว่าการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีความสำคัญอย่างไร

ในทางกฎหมายไทย ยังไม่มีการเปิดกว้างในเรื่องการต่อสู้เรื่อง BWS แต่ใน มาตรา 14 ประมวลวิธีพิจารณาคriminalความอาญาที่ใช้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการดูความสามารถในการต่อสู้ของจำเลยเท่านั้น ไม่ใช่ดูเพื่อให้การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

6. ในมุมมองของศาลไทย ท่านมีข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตหรือเคยพบปัญหาหรืออุปสรรคในการพิจารณาคดีที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายของผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอย่างไร

ไม่พบว่าเป็นปัญหาในการตัดสินคดี

จากบทสัมภาษณ์ของท่านผู้พิพากษาในการตอบคำถาม พบว่า ท่านผู้พิพากษาบางท่านเข้าใจปัญหาของ BWS แต่บางท่านก็ไม่เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในกลุ่มที่มีอาการ BWS แต่เมื่อผู้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ BWS รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ท่านผู้พิพากษาทั้ง 4 ท่านก็มีความเข้าใจถึงปัญหา และมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ เห็นใจและเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ในกรณีที่กฎหมายไทยยังไม่เปิดช่องให้มีการอ้างข้อต่อสู้เกี่ยวกับ BWS ศาลจึงปรับบทลงโทษเท่าที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ถ้ามีการบัญญัติเป็นการเฉพาะในการอ้างข้อต่อสู้เกี่ยวกับ BWS ก็จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงในกลุ่มนี้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล ชญาธร ยุติธรรมวงษ์
ประวัติการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง
ประสบการณ์การทำงาน ข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง

